

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

В. О. Мирошниченко

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО У СХЕМАХ І ВИЗНАЧЕННЯХ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ СУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Київ
«Центр учбової літератури»
2018

УДК 341.9(075.8)
М 64

*Рекомендовано до друку
як навчальний посібник рішенням Вченої ради
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 12 від 27 червня 2018 року)*

Рецензенти:

Шестак Валентин Сергійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Донецького державного університету управління (м. Маріуполь);

Фролов Юрій Миколайович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правознавства Бердянського державного педагогічного університету;

Каменський Дмитро Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри правознавства Бердянського державного педагогічного університету.

Мирошніченко В. О.

М 64 Міжнародне приватне право у схемах і визначеннях.

Навчальний посібник. / В. О. Мирошніченко. – К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 152 с.

ISBN 978-617-673-763-3

У навчальному посібнику «Міжнародне приватне право у схемах і визначеннях» у доступній формі викладено матеріал однієї з найскладніших юридичних дисциплін. У вигляді схем, таблиць та визначень основних понять розкриваються питання загальних положень, джерел, колізійних норм, суб'єктів та об'єктів міжнародного приватного права.

Навчальне видання підготовлене на основі чинного законодавства України (1 травня 2018 року), міжнародних договорів з питань приватноправових відносин, законодавства і судової практики деяких іноземних держав.

Для студентів та аспірантів юридичних факультетів, що вивчають міжнародне приватне право; для викладачів, що спеціалізуються на викладанні міжнародного права та міжнародної економіки; для юристів-практиків та всіх хто цікавиться проблемами міжнародного приватного права.

ISBN 978-617-673-763-3

© Мирошніченко В. О., 2018.
© Видавництво «Центр учбової літератури», 2018.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА	5
ТЕМА 2. ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА	10
ТЕМА 3. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	19
ТЕМА 4. СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА	27
ТЕМА 5. ПРАВО ВЛАСНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	39
ТЕМА 6. СІМЕЙНЕ ПРАВО У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	47
ТЕМА 7. СПАДКОВЕ ПРАВО У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	54
ТЕМА 8. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ДОГОВОРИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	60
ТЕМА 9. ТРУДОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ З «ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ»	72
ТЕМА 10. ДЕЛІКТНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	80
ТЕМА 11. АВТОРСЬКЕ ТА ПАТЕНТНЕ ПРАВО У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	93
ТЕМА 12. МІЖНАРОДНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ ТА ВАНТАЖІВ	102
ТЕМА 13. МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ	111
ТЕМА 14. МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС	120
ТЕМА 15. МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ	130
ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	135
ДОДАТОК	138

ВСТУП

Сьогодні Україна впевнено крокує шляхом євроінтеграції. Уклавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом наша держава взяла на себе низку зобов'язань і, як наслідок, імплементує у власну правову систему значну кількість нормативних документів міжнародного характеру. Це значною мірою збагачує, і без того, одну з найдинамічніших галузей національного права – міжнародне приватне право.

Значення галузі права, що регулює правовідносини з іноземним елементом зростає і в усьому світі у зв'язку з процесами інтеграції, глобалізації та міжнародного розподілу праці. На сьогодні жоден юрист, незалежно від сфери своєї діяльності, не може обійтися без знань з цієї галузі права.

Міжнародне приватне право доволі складна для розуміння навчальна юридична дисципліна. Це зумовлено тим, що ця наука є комплексною галуззю права і для успішного вивчення якої необхідні глибокі знання та фахові компетентності з теорії держави і права, міжнародного публічного права, національного цивільного, спадкового, сімейного, господарського, трудового, авторського, фінансового, цивільно-процесуального та інших галузей права. Також національне міжнародне приватне право тісно пов'язане з приватним правом інших держав. Враховуючи це все, ми обрали для викладу такого складного і об'ємного навчального курсу доволі доступну схематичну форму викладу. Таблиці, визначення основних термінів, схеми дозволяють стисло і максимально зрозуміло пояснити головну суть правовідносини ускладнених іноземним елементом.

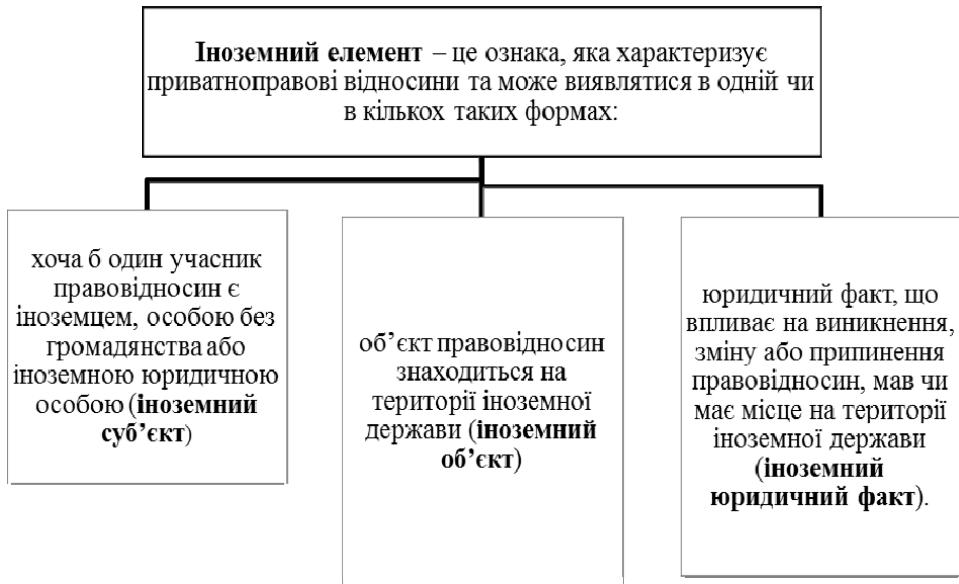
У запропонованому навчальному посібнику розглядаються питання загальних положень, джерел, колізійних норм, суб'єктів міжнародного приватного права, права власності, сімейних, спадкових, трудових, авторських, патентних, зобов'язальних, транспортних та інших правовідносин у міжнародному приватному праві. Наприкінці посібника розміщений список використаних та рекомендованих джерел літератури та додаток – Закон України «Про міжнародне приватне право».

Володимир Мирошниченко

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

1. Поняття про міжнародне приватне право

Міжнародне приватне право – це самостійна галузь права, сукупність правових норм, що регулюють невідносини, приватноправові відносини з іноземним елементом.

Предмет міжнародного приватного права

Французька доктрина

Основою міжнародного приватного права є норми про громадянство та про правове становище іноземців. Значна увага приділяється питанням колізій законів та питанням міжнародного процесу та арбітражу.

Німецька доктрина

Обмежує предмет міжнародного приватного права колізійним правом. Правове становище іноземців у Німеччині відносять до цивільного права, а питання громадянства – до державного права.

Англо-американська доктрина

Зосереджує увагу на процесуальних питаннях. Насамперед ставиться завдання визначити, за яких умов місцевий суд компетентний розглядати справу з участю «іноземного елемента».

2. Методи регулювання відносин в міжнародному приватному праві

Метод правового регулювання – сукупність прийомів та способів правового впливу на суспільні відносини, що входять до предмету галузі права.

Спеціальні методи міжнародного приватного права

Колізійний метод:

вплив на суспільні відносини відбувається за допомогою колізійних норм, які містять правила вибору належного правопорядку та відсилають регулювання певних відносин до матеріального права конкретної держави.

Матеріально-правовий метод:

застосування норм матеріального права, які містяться у міжнародних договорах або у внутрішньому законодавстві конкретної держави. Тобто, правовідносини регулюються юридичними нормами без відсилання до іноземної правової системи.

3. Класифікація норм міжнародного приватного права

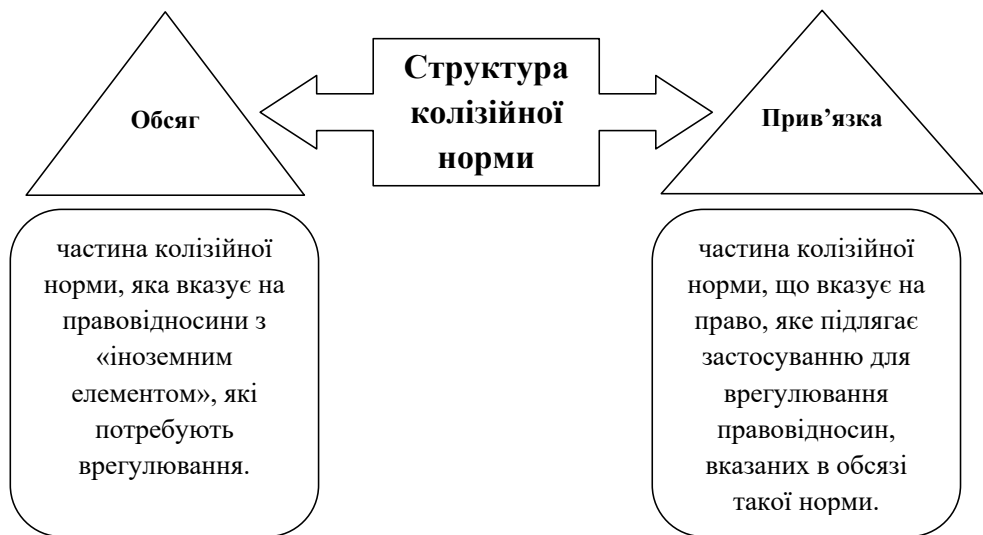
Колізійна норма – це норма, що визначає, право якої держави може бути застосоване до правовідносин з іноземним елементом (п. 3 статті 1 Закону України «Про міжнародне приватне право»).

Колізійна норма не регулює відносини по суті, вона лише визначає, норми якої держави необхідно застосовувати для регулювання правовідносин з іноземним елементом.

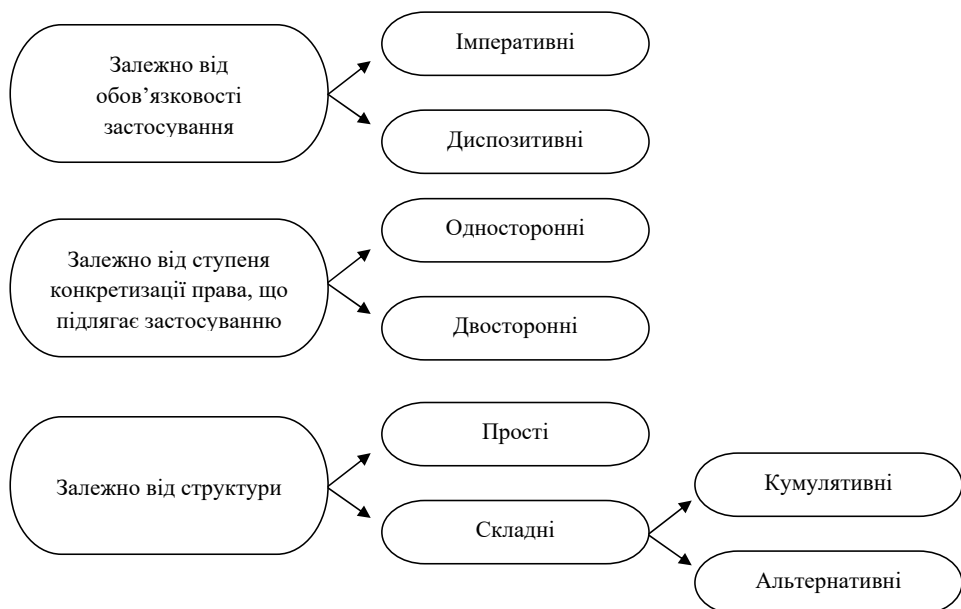
Колізійне право – це сукупність колізійних норм певної держави.

Матеріально-правові норми – норми, що безпосередньо регулюють міжнародні приватноправові відносини, встановлюючи права та обов’язки їх учасників.

Уніформовані норми – спільні правила як для внутрішніх, так і для міжнародних відносин.

Класифікація колізійних норм

4. Система міжнародного приватного права

Система міжнародного приватного права – його цілісна структура, що розглядається у поділі на правові інститути, що поєднуються у дві частини:

Загальна частина

Розглядаються питання, які мають значення для всіх галузей, інститутів та норм, які складають Загальну та Спеціальну частини:

- предмет, методи правового регулювання;
- джерела МПрП;
- поняття та структура колізійної норми;
- види колізійних прив'язок;
- поняття правової кваліфікації;
- інститути публічного порядку та обходу закону, взаємності та реторсії;
- специфіка правового статусу суб'єктів МПрП.

Спеціальна частина

Включає окремі правові інститути, ускладнені іноземним елементом. Традиційно основними інститутами Спеціальної частини міжнародного приватного права є:

- цивільно-правове положення суб'єктів міжнародного приватного права;
- право власності;
- спадкове право;
- сімейне право;
- трудові відносини;
- зовнішньоекономічні договори;
- зобов'язання, що виникають внаслідок заподіяння шкоди;
- міжнародний цивільний та арбітражний процес.

ТЕМА 2. ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

1. Загальне поняття про джерела права та їх види

Термін "джерело права" часто розглядається у таких значеннях:

1) джерело права в матеріальному розумінні — це суспільні відносини, які розвиваються і обумовлюють виникнення, розвиток та зміст права;

3) джерело права у формальному (юридичному) розумінні — це офіційні форми зовнішнього вираження і закріплення правових норм, що діють в певній державі, тобто це і є власне форма права.

2) джерело права в ідеологічному розумінні — це виражена в офіційній формі сукупність юридичних ідей, поглядів, теорій, під впливом яких утворюється і функціонує право;

Автономія волі (лат. *lex voluntatis*)- у традиційному розумінні є один з фундаментальних принципів міжнародного приватного права, згідно з яким суб'єкти, маючи приналежність до правопорядків різних країн, мають можливість обрати право, яким будуть регулюватися їх взаємовідносини.

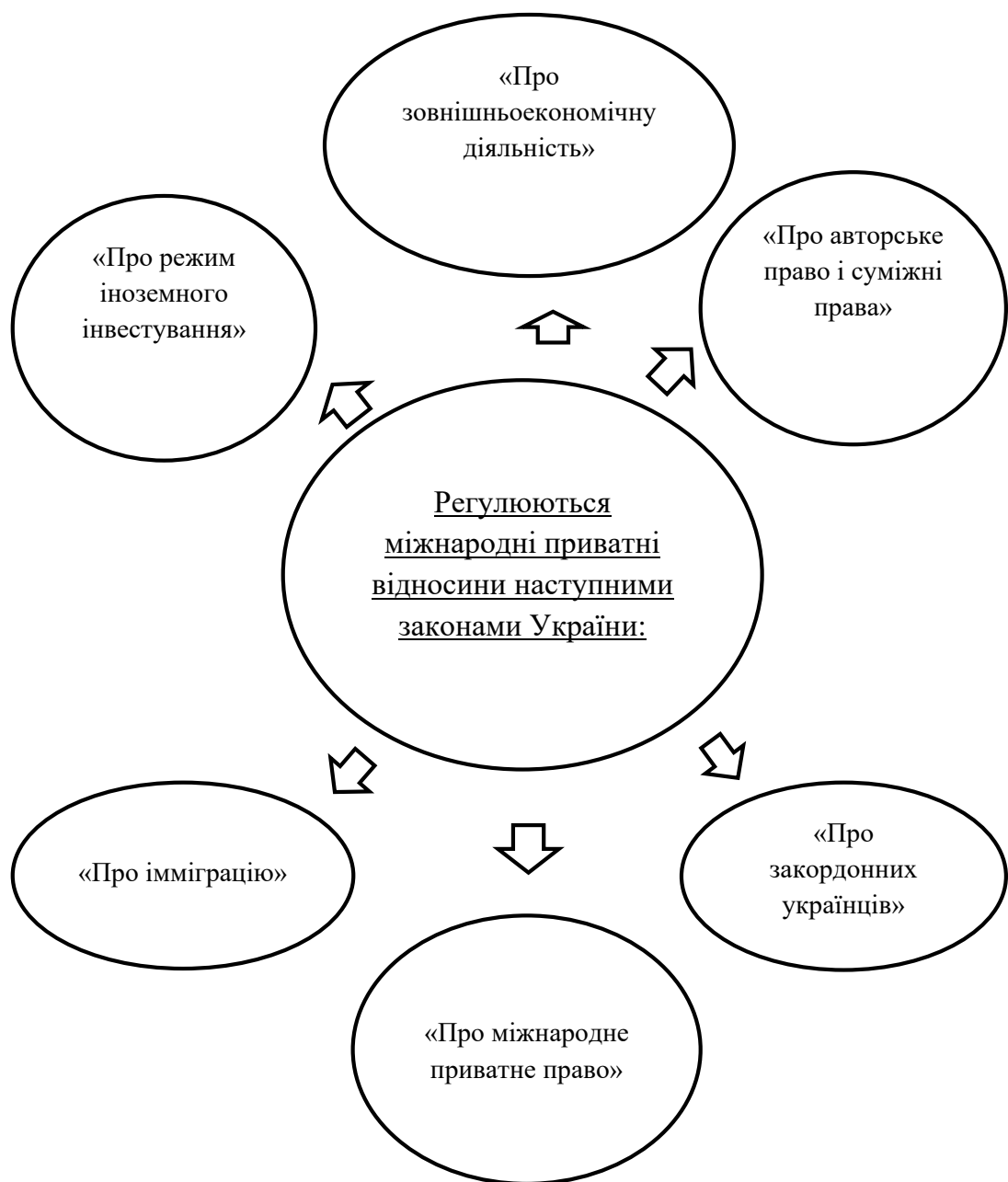

Аналогія права — застосування до спірних правовідносин загальних засад і змісту законодавства за відсутності конкретної норми, що регулює подібні відносини.

Аналогія закону — це засіб заповнення прогалин у законодавстві, який полягає в застосуванні до нього іншої норми закону, яка регламентує подібні відносини.

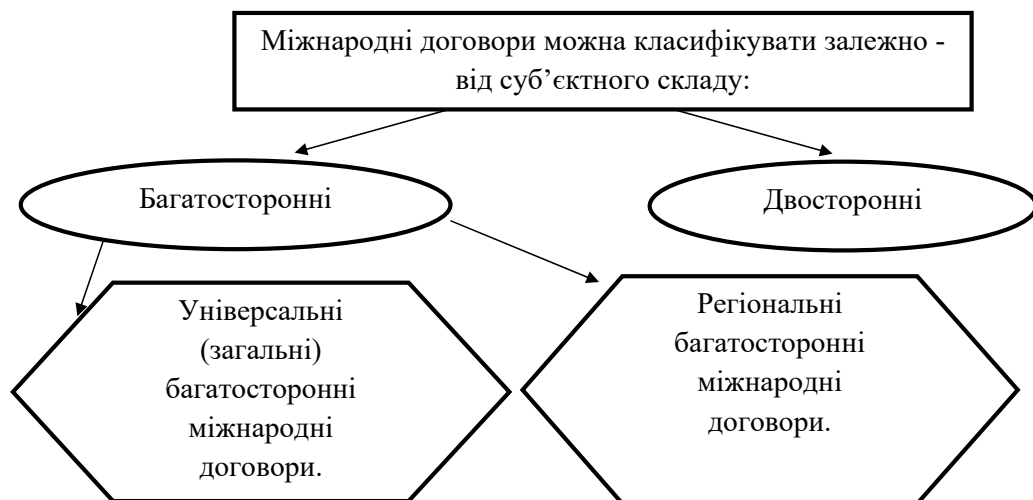
2. Внутрішнє (національне) законодавство як джерело міжнародного приватного права

3. Міжнародні договори (угоди)

Міжнародний договір – це укладений у письмовій формі договір з іноземною державою або іншим суб'єктом міжнародного права, який регулюється міжнародним правом, незалежно від того, міститься договір в одному чи декількох пов'язаних між собою документах, і незалежно від його конкретного найменування (договір, угода, конвенція, пакт, протокол тощо) (ст. 1 Закону України «Про міжнародні договори»).

Залежно від особливостей суб'єктного складу сторін:

-
- 1) міждержавні – договори, які укладаються між державами;
 - 2) міжурядові – договори, що укладаються між урядами держав;
 - 3) міжвідомчі – договори, що укладаються між відомствами держав.

Залежно від механізму набуття обов'язковості для виконання:

Не підлягають
ратифікації

Підлягають
ратифікації

Регіональні багатосторонні угоди Україна
укладає в рамках як СНД, так і Ради Європи.

В рамках СНД

В рамках Ради Європи

Конвенція про правову допомогу і правові
відносини у цивільних, сімейних та
кримінальних справах від 22 січня 1993
року

Угода про порядок розв'язання спорів,
пов'язаних зі здійсненням господарської
діяльності 1991 р.

Угода про співробітництво у формуванні
єдиного (спільного) освітнього простору
Співдружності Незалежних Держав 1997 р.

Конвенція про захист прав
людини і основоположних свобод 1950р.

Цивільна конвенція про боротьбу
з корупцією 1999 р.

Європейську конвенцію про
здійснення прав дітей 1996 р.

Європейську конвенцію про
правовий статус дітей,
народжених поза шлюбом 1975р.

4. Міжнародні звичаї

Міжнародні звичаї – це неписані правила, що склалися внаслідок систематичного й тривалого їх застосування. Міжнародний звичай характеризується як доказ загальної практики і може бути використаний Міжнародним Судом ООН при розв’язанні справи як одне з джерел міжнародного права (п. 1 «б» ст.38 Статуту Міжнародного Суду ООН). Фактично фахівці розрізняють дві групи міжнародних звичаїв:

Міжнародні звичаї, які є як джерелами міжнародного публічного права, так і міжнародного приватного права.

Міжнародні звичаї, які є джерелами лише міжнародного приватного права – звичаї ділового обороту (міжнародні торгові звичаї)

Звичай ділового обороту (торговий звичай) – це правило поведінки, яке склалося й широко застосовується в певній сфері підприємницької діяльності, не передбачене законодавством, незалежно від того чи зафіксовано воно, чи ні.

Законодавство останніх років суттєво розширює можливість застосування звичаю.

Такі положення, насамперед, притаманні цивільним кодексам багатьох країн, в тому числі й ЦК України. В ньому визначено звичай, відом якого є звичай ділового обороту (ст. 7). Звичаї в сфері мореплавства передбачені також у Кодексі торговельного мореплавства (ст. ст. 6, 78, 146, 293) і низці інших законів України.

Для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності передбачено право використовувати відомі міжнародні звичаї, рекомендації міжнародних органів та організацій при складанні тексту зовнішньоекономічного договору (контракту), якщо це не заборонено прямо та у виключній формі законом (ст. 6 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»).

Господарським судам надано право застосовувати міжнародні торгові звичаї за відсутності законодавства, що регулює спірні відносини за участі іноземного суб'єкта підприємницької діяльності (ст. 4 ГПК України). Порядок застосування третейськими судами звичаїв визначено Законом України «Про третейські суди» (ст. 11).

5. Судова та арбітражна практика

Судова та арбітражна практика визнається джерелом права лише в окремих країнах. Під судовою практикою розуміється рішення судів по конкретним справам, в яких втілюються погляди суддів і які стають правовою основою при розв'язанні в майбутньому аналогічних справ. Тобто, судова практика складається з судових прецедентів, і тому логічно, що джерелом міжнародного приватного права називають правовий прецедент.

Судовий прецедент можна визначити як рішення суду по конкретній справі, яке стало нормою для розв'язання майбутніх аналогічних справ.

Судовий прецедент є одним з видів прецедентів, що визнаються джерелом права в США, Великобританії та в інших державах англо-саксонської системи права.

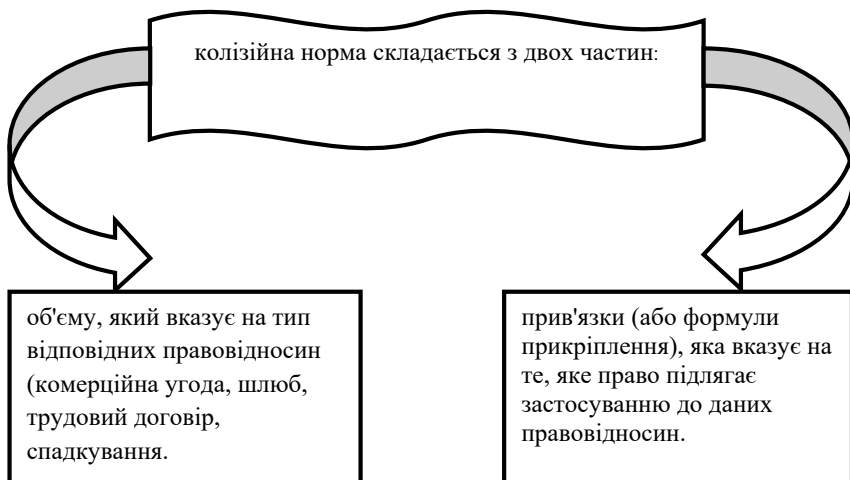
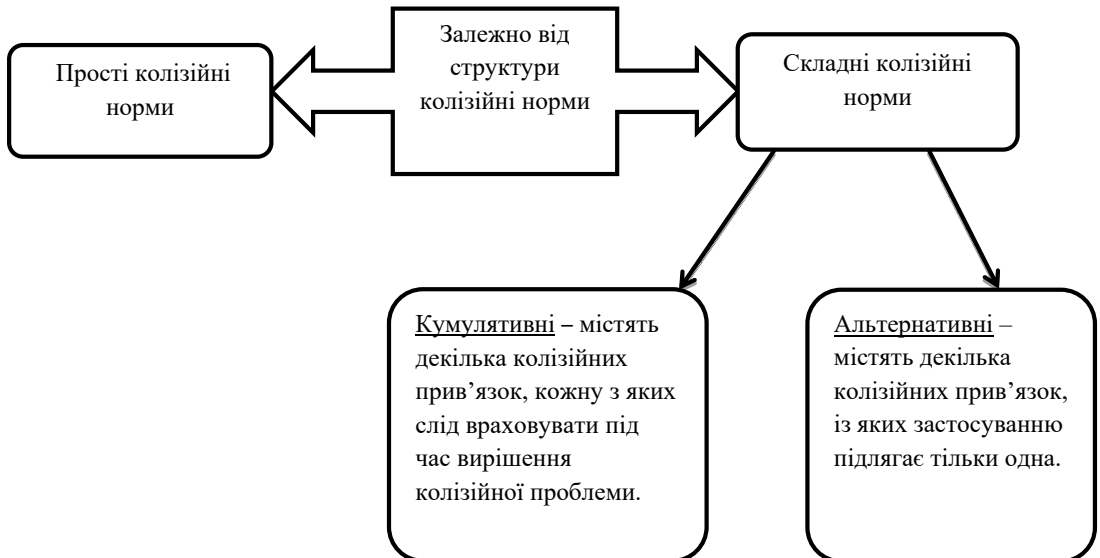
Арбітражна практика – це рішення по конкретних справах, які приймаються недержавними незалежними арбітрами (комерційним арбітражем, третейським судом) при вирішенні спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин.

В Україні чинне законодавство не визнає джерелом права ані рішення суду, ані судову практику. Так, Роз'яснення Пленуму вищого спеціалізованого суду, Пленуму Верховного Суду України не мають ознак джерел права, тому що вони зводяться лише до роз'яснення питань застосування законодавства при вирішенні справ, що впливає зі змісту п. 1 ч. 2 ст. 44 та п. 6 ч. 2 ст. 55 Закону України «Про судоустрій України».

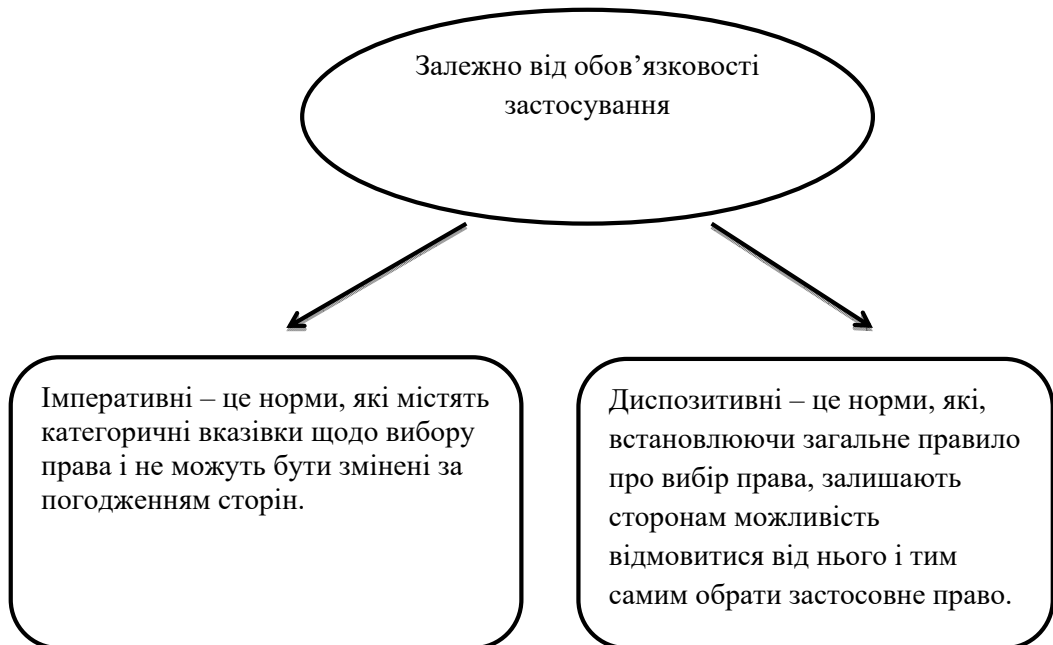
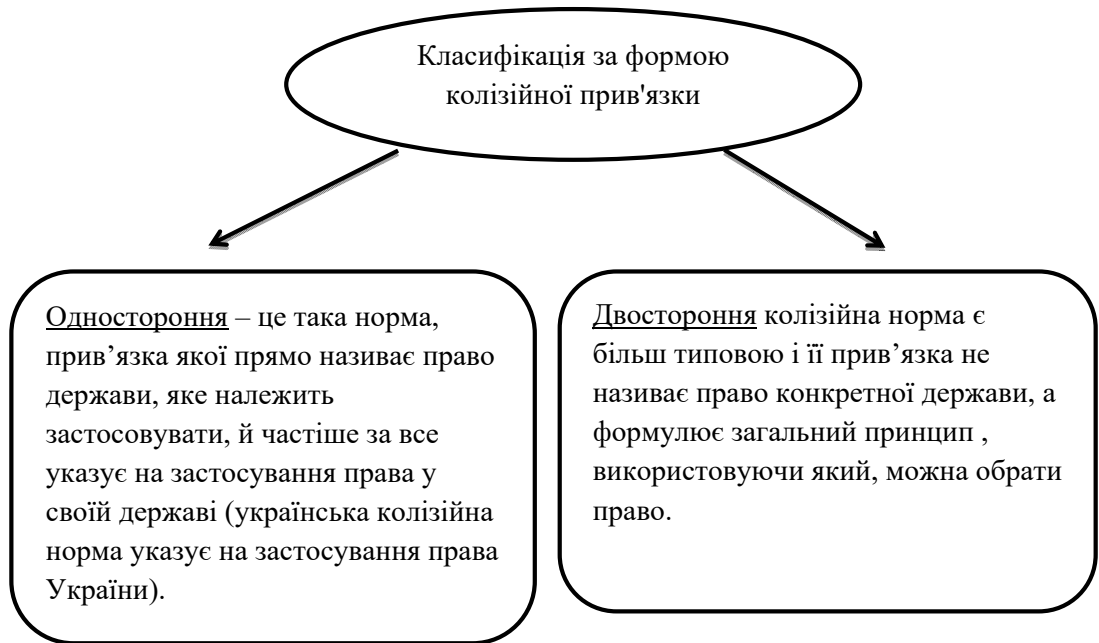
ТЕМА 3. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

1. Поняття та структура колізійних норм.

Колізійна норма – це норма, яка визначає, право якої держави повинно бути застосовано до даного правовідношення, що ускладнено іноземним елементом.

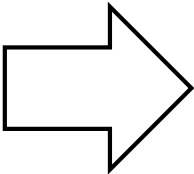

2. Класифікація колізійних норм.

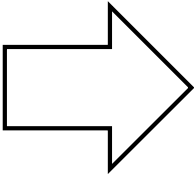
3. Типи колізійних прив'язок.

Формули прикріплення, типи колізійних прив'язок – це найбільш узагальнені правила, які дозволяють визначити, право якої держави слід застосовувати для певного виду правовідносин. Найбільшого поширення набули такі колізійні прив'язки:

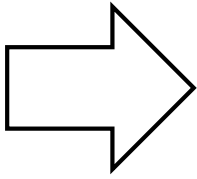
Особистий закон фізичної особи (lex personalis).

Традиційно ця колізійна прив'язка поділяється на дві форми: закон громадянства та закон місця проживання. Прив'язка «закон громадянства» означає, що застосуванню підлягає право тієї держави, громадянином якої є фізична особа. Прив'язка «закон місця проживання» означає, що застосуванню підлягає право тієї держави, в якій особа постійно чи переважно проживає.

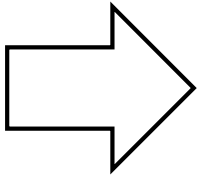

Особистий закон юридичної особи (lex societatis).

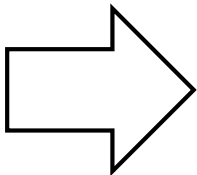
Вказану прив'язку також називають законом національності юридичної особи. Доктрина міжнародного приватного права визначає такі способи визначення національності юридичної особи: закон місця реєстрації юридичної особи, закон місця знаходження адміністративного центру юридичної особи, закон місця здійснення діяльності юридичної особи.

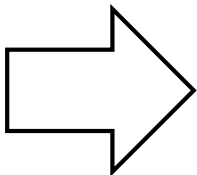
Закон місця знаходження речі (lex rei sitae) застосовується здебільшого в речовому праві та в спадковому праві, що ускладнені «іноземним елементом». Наприклад, стаття 38 Закону України «Про міжнародне приватне право» передбачає, що право власності та інші речові права на нерухоме та рухоме майно визначаються правом держави, у якій це майно знаходиться, якщо інше не передбачено законом.

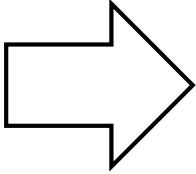
Закон, обраний особою, що здійснила правочин (lex voluntatis), або «закон автономії волі» означає, що у випадках, передбачених законом, учасники (учасник) правовідносин можуть самостійно здійснювати вибір права, що підлягає застосуванню до змісту правових відносин.

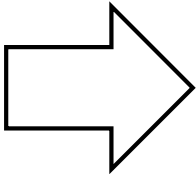
Закон місця вчинення акту (lex loci actus) означає, що застосуванню підлягає право тієї держави, на території якої був здійснений акт. Найчастіше застосовуються такі форми цієї прив'язки: а) закон місця вчинення правочину; б) закон місця укладення шлюбу; в) закон місця виконання зобов'язання означає застосування права тієї держави, на території якої зобов'язання підлягає виконанню.

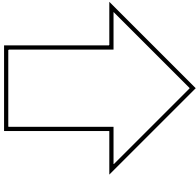
Закон місця вчинення правопорушення (lex loci delicti commissi) застосовується до зобов'язань, які виникають внаслідок заподіяння шкоди. Ця прив'язка закріплена в статті 49 Закону України «Про міжнародне приватне право» і передбачає, що права та обов'язки за зобов'язаннями, що виникають внаслідок завдання шкоди, визначаються правом держави, у якій мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди.

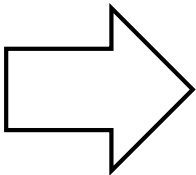
Закон найбільш тісного зв'язку (proper law) означає, що до правовідносин підлягає застосуванню право тієї держави, з якою правовідносини мають найбільш тісний зв'язок.

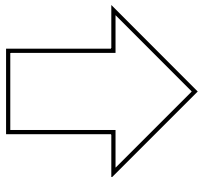
Закон суду (lex fori) означає, що застосуванню підлягає право тієї держави, суд якої розглядає спір. Відсилання до закону суду може бути досягнуто за допомогою такого юридико-технічного прийому, як застосування односторонньої колізійної прив'язки. Закон суду використовується здебільшого в процесуальних відносинах.

Закон країни продавця (lex venditoris) означає, що застосуванню до правовідносин підлягає право тієї держави, на території якої засновано, має місце проживання або місце знаходження сторона зовнішньоекономічного договору купівлі-продажу, яка в цьому договорі є продавцем.

Закон місця роботи (lex loci laboris) застосовується в трудових відносинах і означає, що до трудових відносин застосовується право держави, у якій виконується робота (стаття 52 Закону України «Про міжнародне приватне право»). Винятки із цього правила спеціально встановлюються законом чи договором.

Закон прапора (lex flagi) використовується в морському та повітряному праві і означає, що до правовідносин, що виникають на морських чи повітряних суднах, або які виникають у зв'язку із використанням таких суден, застосовується право тієї держави, під прапором якої ходить судно. Правовий статус таких об'єктів регулюється законодавством держави, чий прапор несе повітряне або водне судно. Основна сфера застосування закону прапора - міжнародні морські, річкові та повітряні перевезення, торговельне судноплавство і мореплавання.

Закон прапора застосовується для вирішення наступних питань:

- повноваження, компетенція, права та обов'язки капітана або командира судна;

- договір найму членів екіпажу;

- відповідальність судновласника або авіапідприємства за дії командира (капітана) і екіпажу;

- обов'язки членів екіпажу і внутрішній розпорядок судна;

- речові і забезпечувальні права на судна;

- морська іпотека, привілеї і гарантії речового характеру;

- форми реєстрації актів, на підставі яких виникають, передаються чи припиняються речові і забезпечувальні права на судна;

- права кредиторів після продажу судна та погашення цих прав.

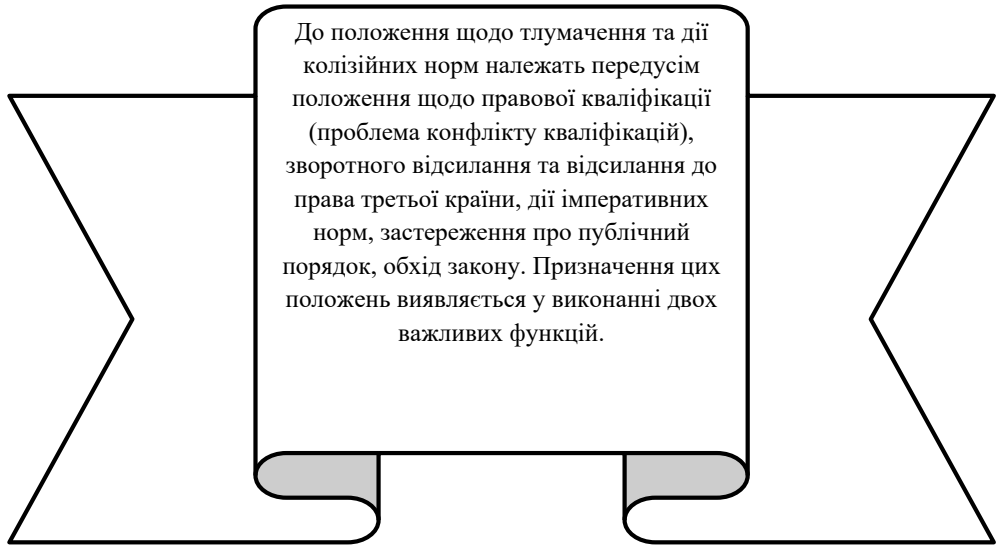
4. Конфлікт кваліфікацій

Правова кваліфікація – визначення права, що підлягає застосуванню до правовідносин з іноземним елементом (ст. 1 Закону України "Про міжнародне приватне право").

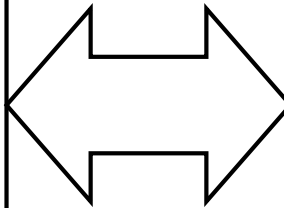
Основні способи вирішення проблеми кваліфікації:

5. Дія колізійних норм.

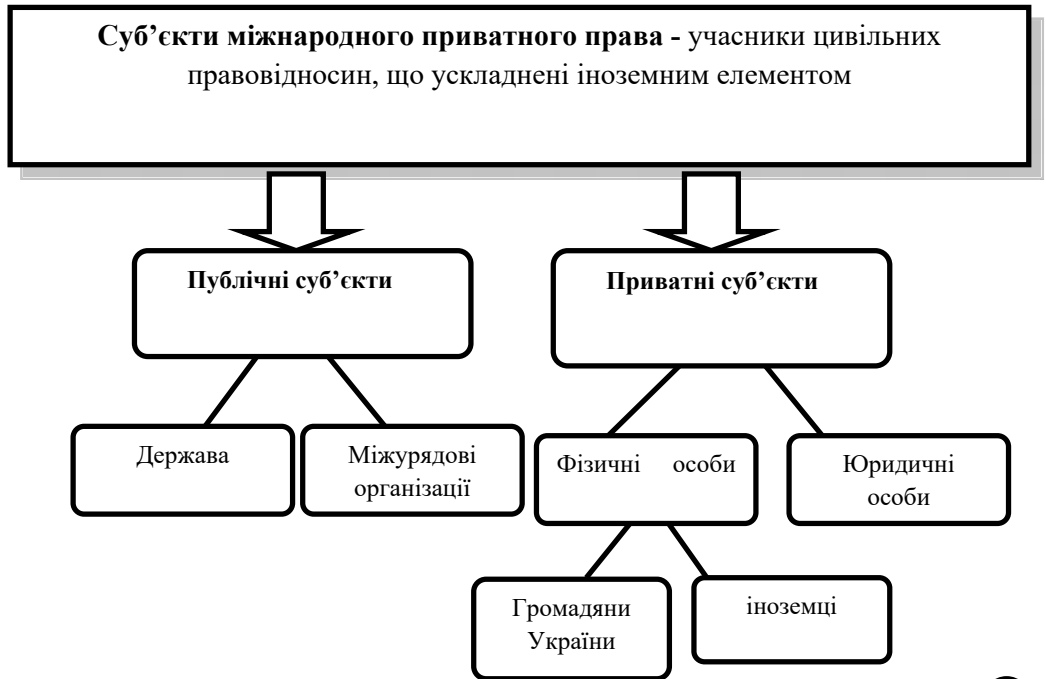
По-перше, ці норми визначають порядок і умови екстериторіальної дії національних законів та застосування на території певної держави іноземного права (чи визнання і виконання іноземного судового рішення). Таким чином виконується функція захисту основ правопорядку держави у випадках, коли застосування іноземного закону чи виконання іноземного судового рішення може призвести до наслідків, несумісних із місцевим правопорядком і засадами суспільної моралі.

По-друге, усі колізійні норми, незалежно від виду, підпорядковуються загальним правилам, які регламентують порядок застосування колізійних норм та відшукування правопорядку, компетентного регулювати ті чи інші правовідносини. Такі питання неминуче виникають в умовах співіснування і взаємодії відокремлених правових систем, кожна з яких має свою специфіку.

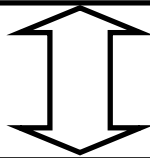
ТЕМА 4. СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

1. Правовий статус фізичної особи

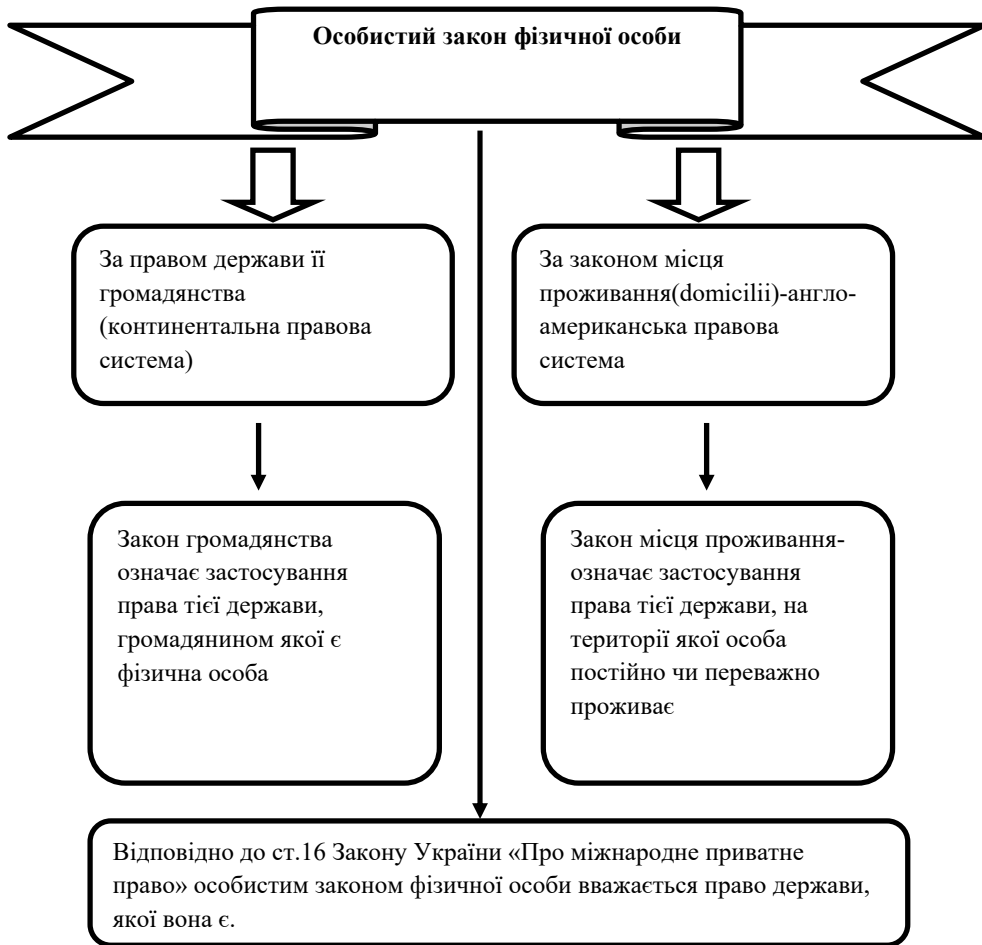

Термін «*фізична особа*» означає людину як суб'єкта права і застосовується в різних галузях права, у тому числі в МПрП.

За змістом ст. 1 Закону України «Про громадянство України» фізичні особи за ознакою громадянства поділяються на громадян України, іноземних громадян (підданих), осіб з подвійним громадянством (біпатридів) та осіб без громадянства (апатридів).

У доктрині, законодавстві та практиці поняття «*іноземець*» об'єднує власне іноземних громадян (підданих), осіб без громадянства (апатридів), осіб з кількома громадянствами (біпатридів) та ін.

Іноземець – особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав. *Особа без громадянства* – особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином (згідно зі ст. 1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»).

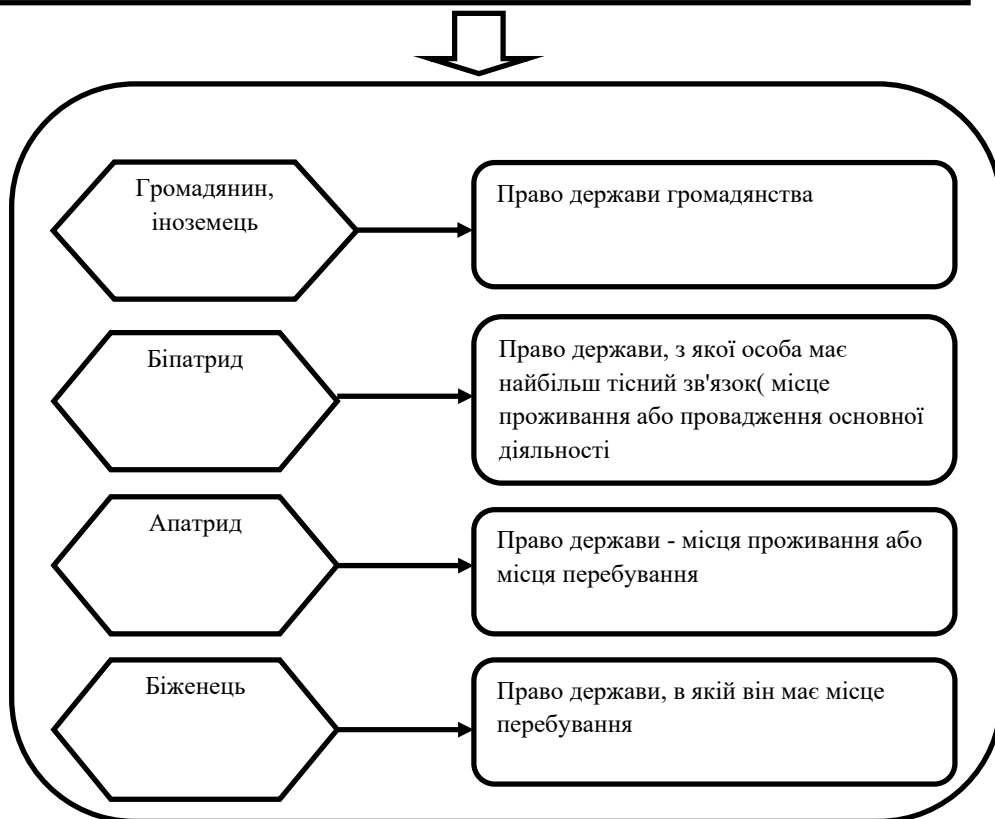
Іноземці та особи без громадянства зобов'язані поважати та дотримуватися

Конституції і законів України, шанувати традиції та звичаї народу України (ст. 2 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»)

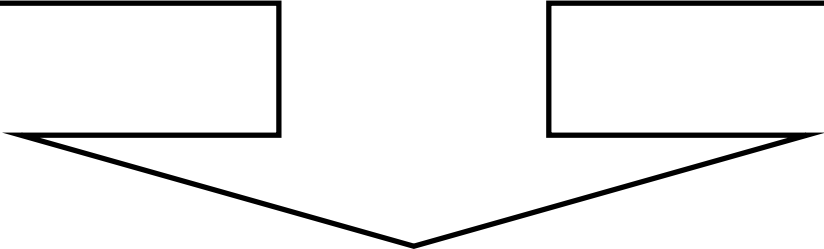
Правові режими, що надаються іноземцям для реалізації їхніх прав та обов'язків

Особливості визначення колізійних прив'язок біпатридів, осіб без громадянства, біженців

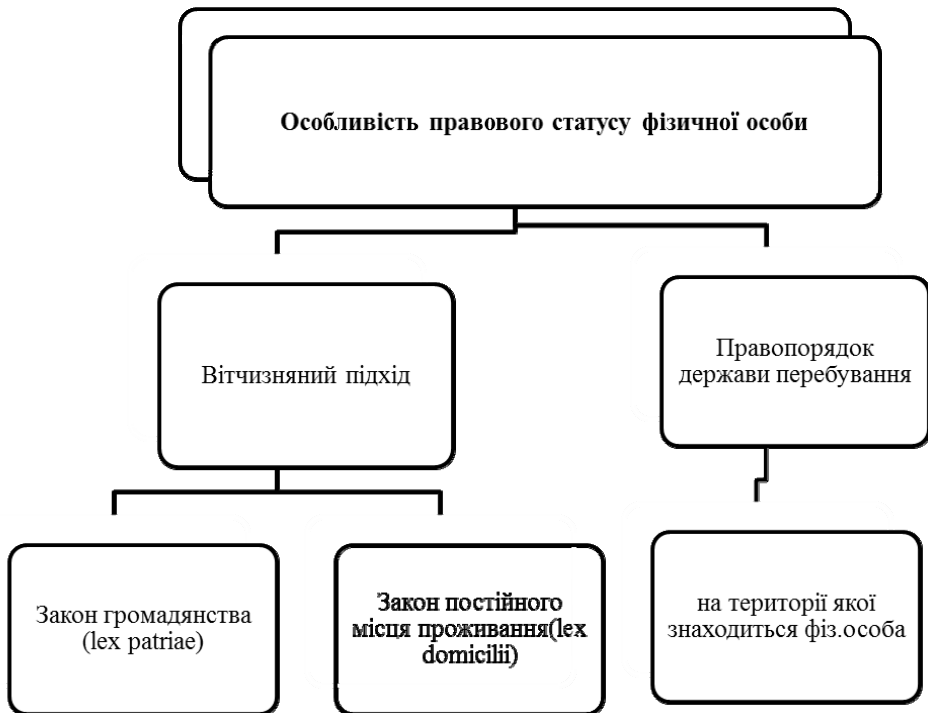

Основні права, свободи та обов'язки іноземців та осіб без громадянства, згідно ст. 2 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» та Конституції України зазначається:

-
1. Право на інвестиційну та підприємницьку діяльність.(ст.7 ЗУ «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства »).
 2. Право на трудову діяльність.
 3. Іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, а також яким надано статус біженця в Україні.
 4. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для працевлаштування на визначений термін.(ст.8 ЗУ «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства).

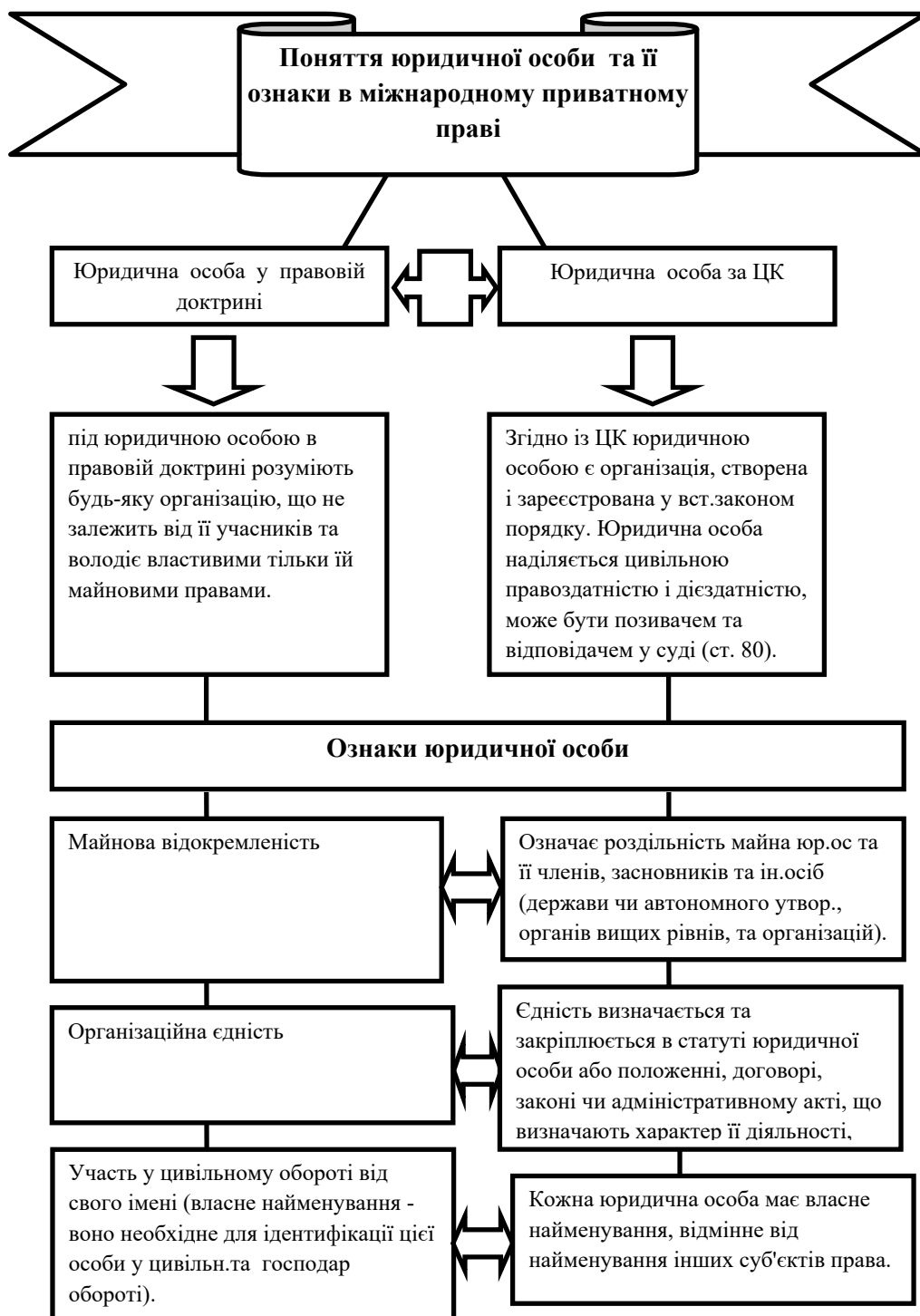

Іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими 56 Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.(ст.26,56 Конституції України).

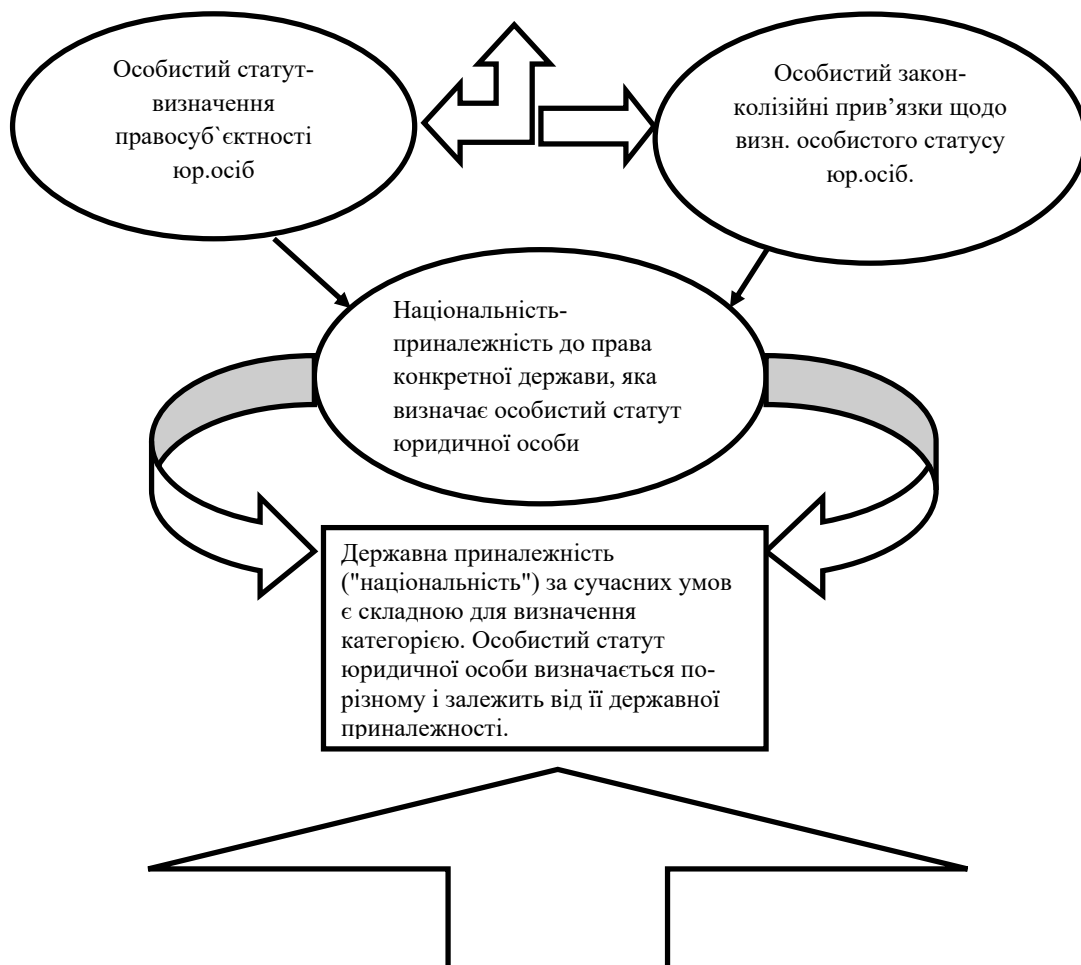

Статус цих осіб визначається також міжнародними угодами, наприклад, Конвенцією про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Конвенцією про правовий статус осіб без громадянства від 28.09.1954 р., іншими міжнародними угодами щодо прав та обов'язків фізичних осіб у конкретних правовідносинах. Принципи та норми міжнародного права щодо прав та обов'язків людини, що містяться у Загальній декларації прав людини 1948 р., Міжнародному пакті про громадянські й політичні права 1966 р., Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. та ін. (наприклад, заборона дискримінації за ознаками раси, національності, статі тощо).

2. Юридичні особи як суб'єкти МІПРП

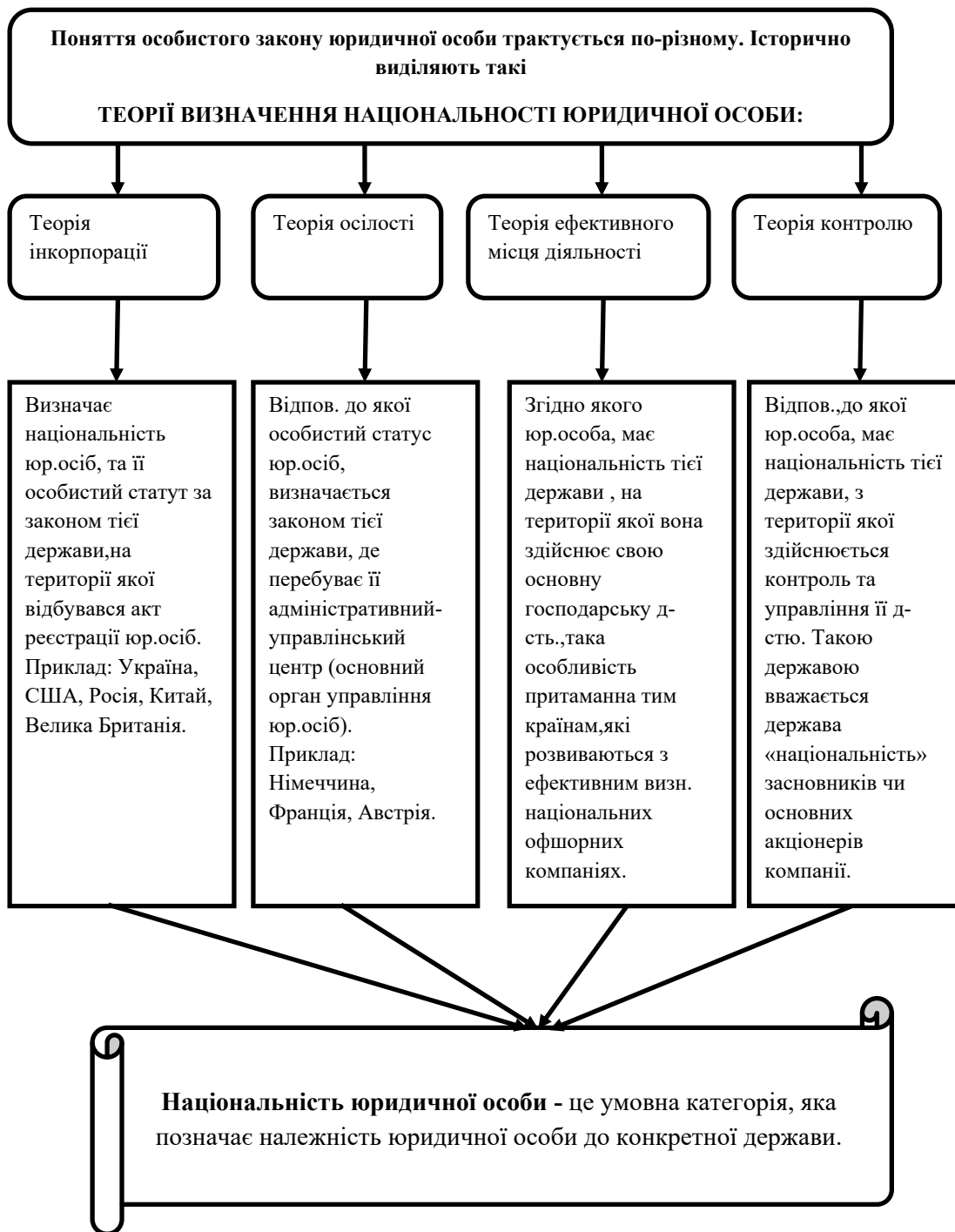

Специфічні ознаки юридичної особи, ускладненої з іноземним елементом

Під національністю юридичної особи розуміється приналежність юридичної особи до певної держави.

Категорія "національність юридичних осіб" використовується для розмежування власних (національних) і чужих (іноземних) компаній. У всіх державах діють на їх території компанії поділяються на "вітчизняні" та "іноземні". Якщо юридичні особи здійснюють господарську діяльність за кордоном, вони знаходяться під впливом двох систем правового регулювання - системи національного права держави "громадянства" цієї юридичної особи (особистий закон) та системи національного права держави місця діяльності (територіальний закон).

3. Іноземні юридичні особи в Україні та українські юридичні особи за кордоном

Іноземні юридичні особи в Україні та за кордоном

Згідно ст. 25 Закону України «Про міжнародне приватне право» іноземними визнаються юридичні особи, які створені та зареєстровані відповідно до іноземного законодавства, а також мають місцезнаходження за кордоном.

Поряд з поняттям «іноземна юридична особа», в митному, податковому та валютному законодавстві також використовується термін «нерезидент», який, щодо юридичних осіб, визначається за тими самими критеріями – місцезнаходження за межами України та утворення відповідно до законодавства іноземної держави

Згідно з багатосторонньою конвенцією про правову допомогу країн СНД від 22 січня 1993 р. правоздатність юридичних осіб визначається законодавством держави, за законами якої вони утворені. Іноземні юридичні особи підтверджують свій статус виписками з торгового, банківського або судового реєстрів тощо (п. 5 Положення про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 1998 р. № 740).

З 1 липня 2004 р. набув чинності Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», згідно з яким документ про підтвердження реєстрації юридичної іноземної особи в країні її місцезнаходження повинен бути легалізований у встановленому порядку. Згідно із ч. 2 ст. 3 Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. іноземні юридичні особи можуть утворювати в Україні підприємства, які повністю їм належать, філії та інші опосередковані підрозділи, а також набувати у власність діючі підприємства повністю.

Найважливішою особливістю сучасного західного акціонерного законодавства є відмова від принципу спеціальної правоздатності таких товариств. Якщо відповідну юридичну особу за кордоном буде ліквідовано, то і в Україні вона або її відділення також вважатимуться ліквідованими.

Діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК).

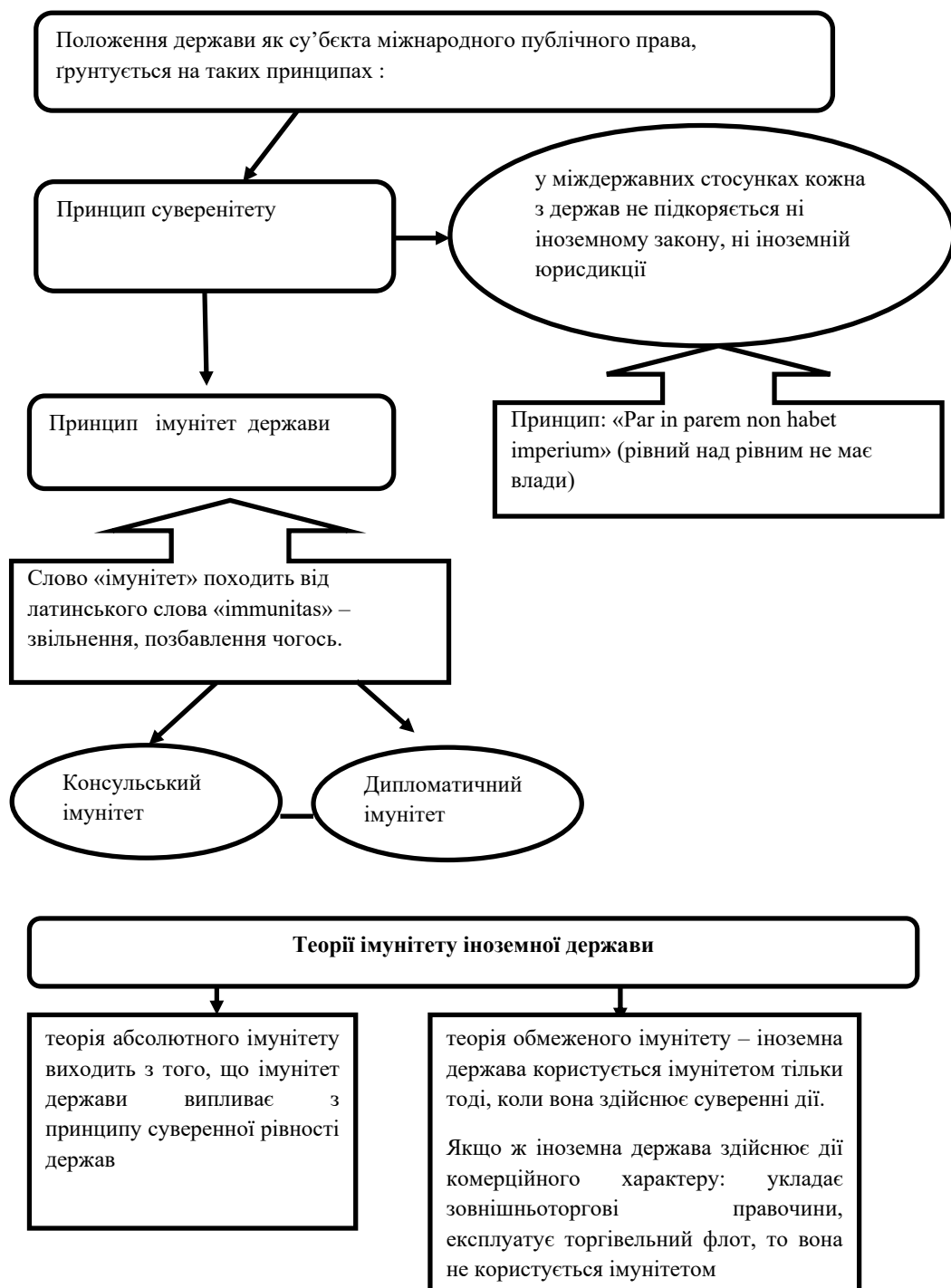
ТНК – це єдине економічне угруповання підприємств різної державної належності, що здійснюють свою діяльність, керовану з єдиного центру, на території кількох країн на основі національного законодавства.

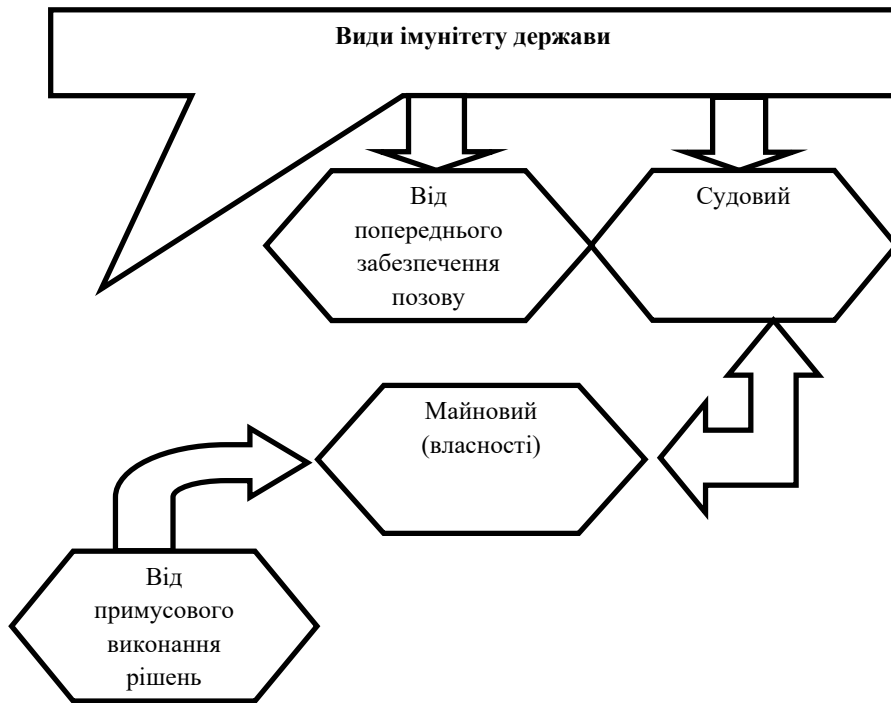
Міжнародно-правове регулювання діяльності ТНК, як на регіональному, так і на універсальному рівні використовуються для регулювання діяльності ТНК.

Важливу роль у регулюванні міжнародних правових відносин за участю ТНК відіграють країни Андської групи – субрегіонального 73 торгово-економічного об'єднання, створеного в межах Латиноамериканської асоціації інтеграції. Андський пакт укладено у 1969 р. Болівією, Колумбією, Перу, Чилі (до 1976 р.) та Еквадором.

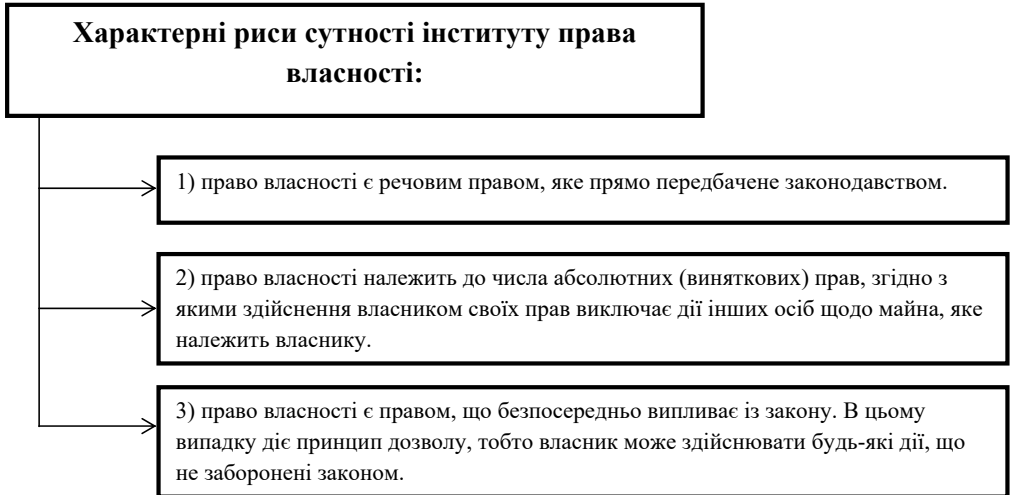
4. Держава як учасник приватно-правових відносин з іноземним елементом

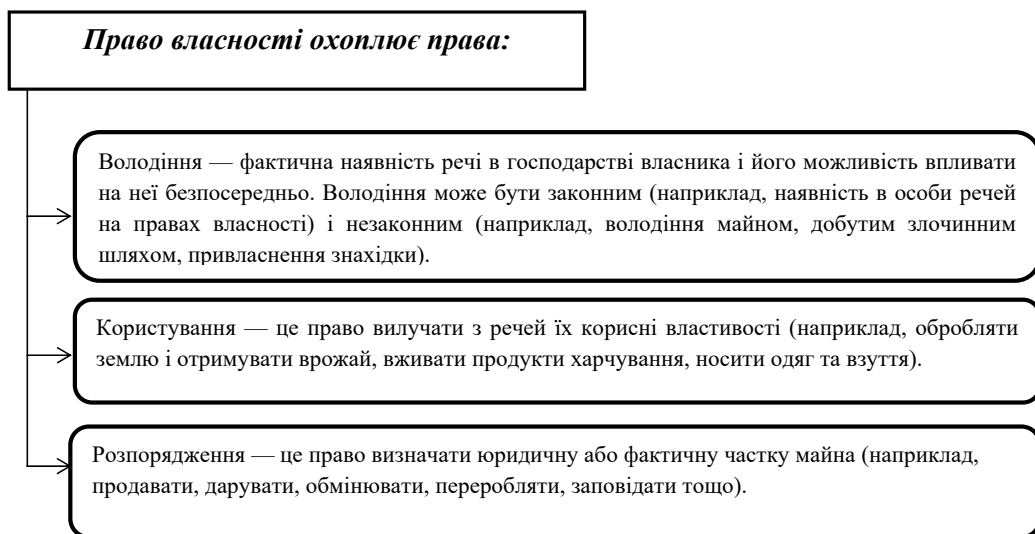
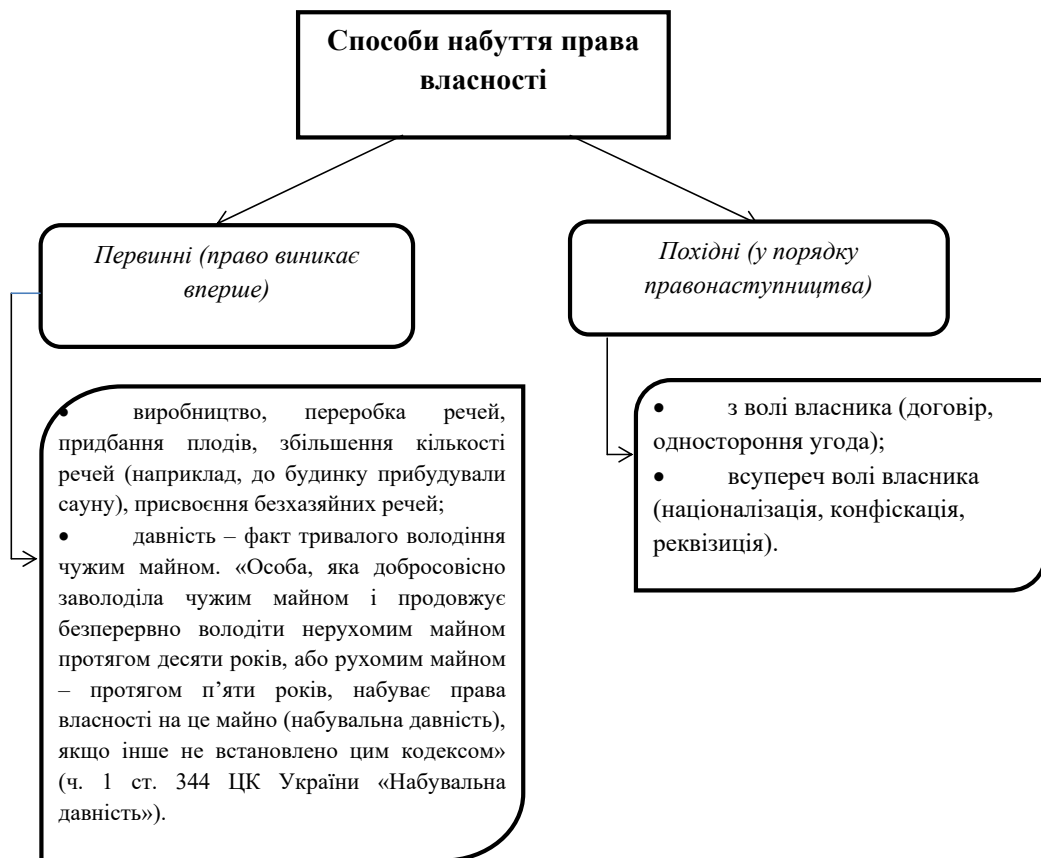

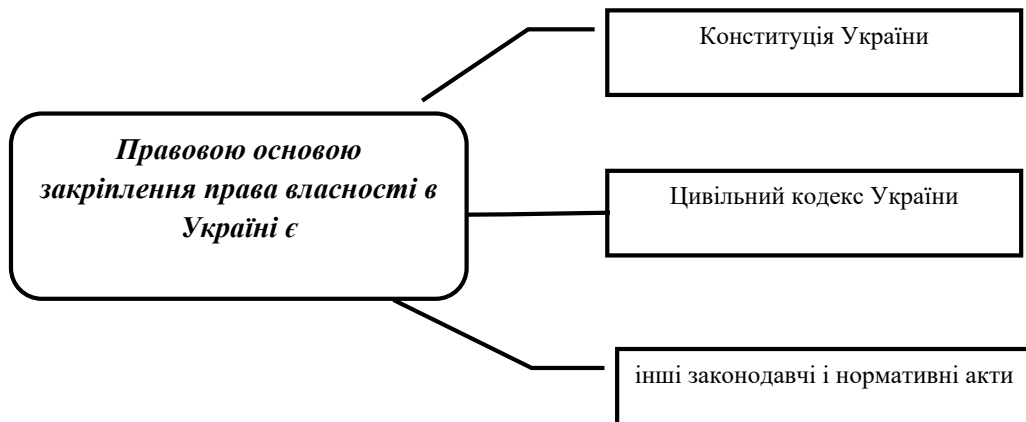

ТЕМА 5: ПРАВО ВЛАСНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

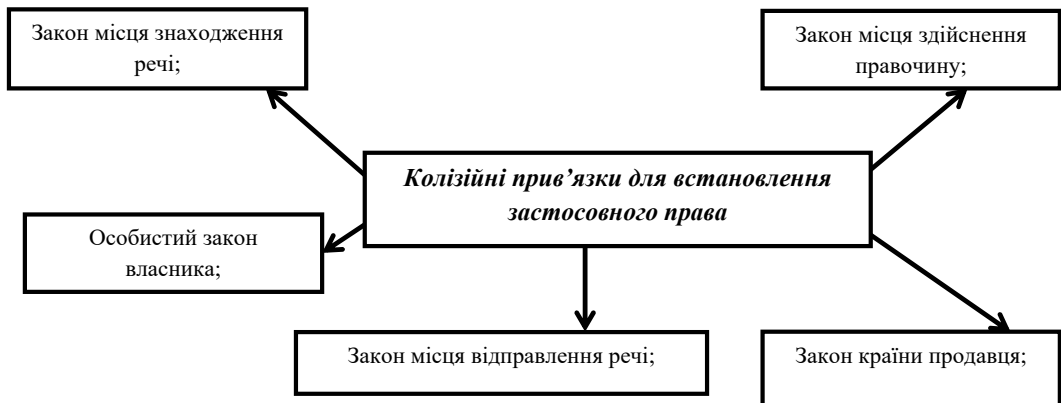
1. Правове регулювання інституту права власності в законодавстві України та інших країн.

2. Колізійні питання права власності. Принцип «закону місця знаходження речі» та «особистого закону» власника.

Розмежування між рухомим та нерухомим майном за законодавством деяких держав

Франція

Нерухомість: - за природою – будинки, споруди, землю;
- за призначенням: – речі, призначені для обслуговування нерухомості – машини, інструменти, сировина, худоба в маєтку; – те, що належить до нерухомого майна – земельні ділянки; – незібраний врожай; – предмети, які власник землі помістив на свою ділянку для обслуговування та експлуатації (наприклад, тварини для оброблення землі, рільничі знаряддя); – речі, поєднані із землею назавжди; – узуфрукт (користування річчю, що належить іншій особі, із присвоєнням принесених нею плодів за умови збереження сутності речі) на нерухомі речі; – сервітути (право користування чужим майном), у тому числі й земельні; – позови, які мають своїм предметом повернення нерухомості.

Рухомими вважаються речі, які можуть змінювати своє місцезнаходження (рухаються самі); зобов'язання та позови, що мають своїм предметом сплату грошових сум чи права на рухомі речі; акції або частки у фінансових, торговельних чи промислових компаніях; вічні чи довічні ренти, сплачувані державою чи приватними особами.

До нерухомих речей належать міські й сільські будівлі та споруди; води; дерева, кущі, плодіві насадження, якщо вони тісно пов'язані із землею; спадкові права на вказане майно; частини сільських та міських споруд; будь-яка рухома річ, поєднана назавжди з ними.

Португалія

Усі інші речі вважаються рухомими і обліковуються у спеціальних реєстрах.

ФРН

Поняття нерухомості визначено вужче: земля і складові частини земельної ділянки.

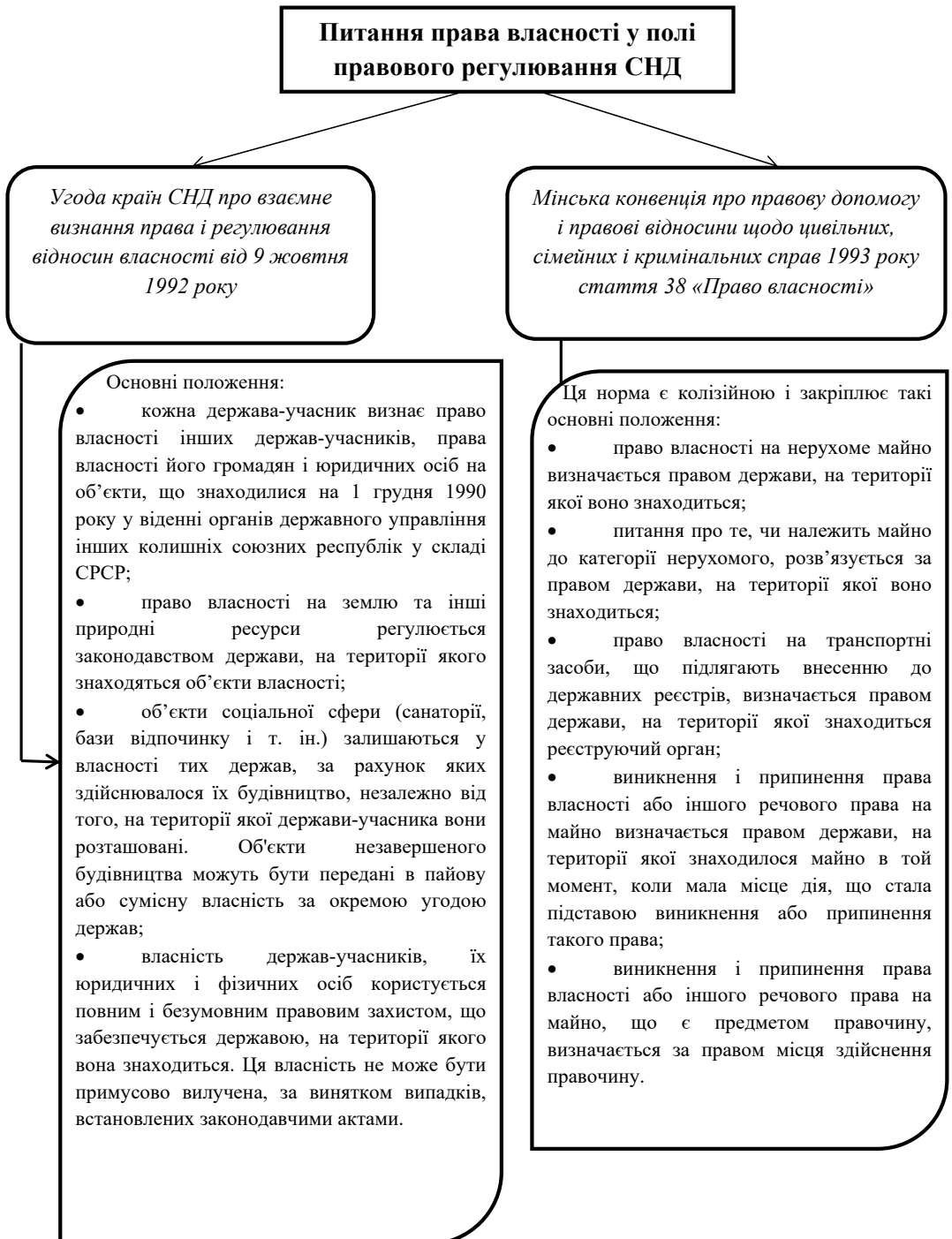
До рухомого майна належить усе, що не є складовими земельної ділянки.

Україна

Згідно зі ст. 181 ЦК України, до нерухомих речей належать земельні ділянки, а також об'єкти, що розташовані на земельній ділянці, переміщення яких неможливо без їх знецінення та зміни їх призначення. Режим нерухомої речі може бути розповсюджений законом на повітряні і морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації.

Усі інші речі вважаються рухомими, якщо іншого не передбачено в інших нормативно-правових актах.

3. Міжнародно-правове регулювання відносин власності в рамках Європейського Союзу, СНД та ін. об'єднань.

**«Інвестиція» («investment») означає
«капіталовкладення»**

**Інвестиції – капітал, вкладений у
виробництво, тобто вартість, яка
збільшується завдяки своєму
функціонуванню у системі, що забезпечує
використання живої праці.**

**Іноземні інвестиції – це матеріальні і
нематеріальні цінності, що належать
юридичним або фізичним особам однієї
держави, але знаходяться на території
іншої держави з метою отримання
прибутку.**

Міжнародний захист іноземних інвестицій

Укладення державами двосторонніх міжнародних договорів про взаємне заохочення і захист іноземних інвестицій. Україна – учасниця понад 10 таких договорів з США, ФРН, Бельгією, Канадою, Італією, КНР, Австрією, Туреччиною та ін.

Участь держав у багатосторонніх міжнародних договорах:

- Вашингтонська конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 р. з Додатковим протоколом 1978 р.
- Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства щодо гарантій інвестицій (БАГІ) 1985 р.

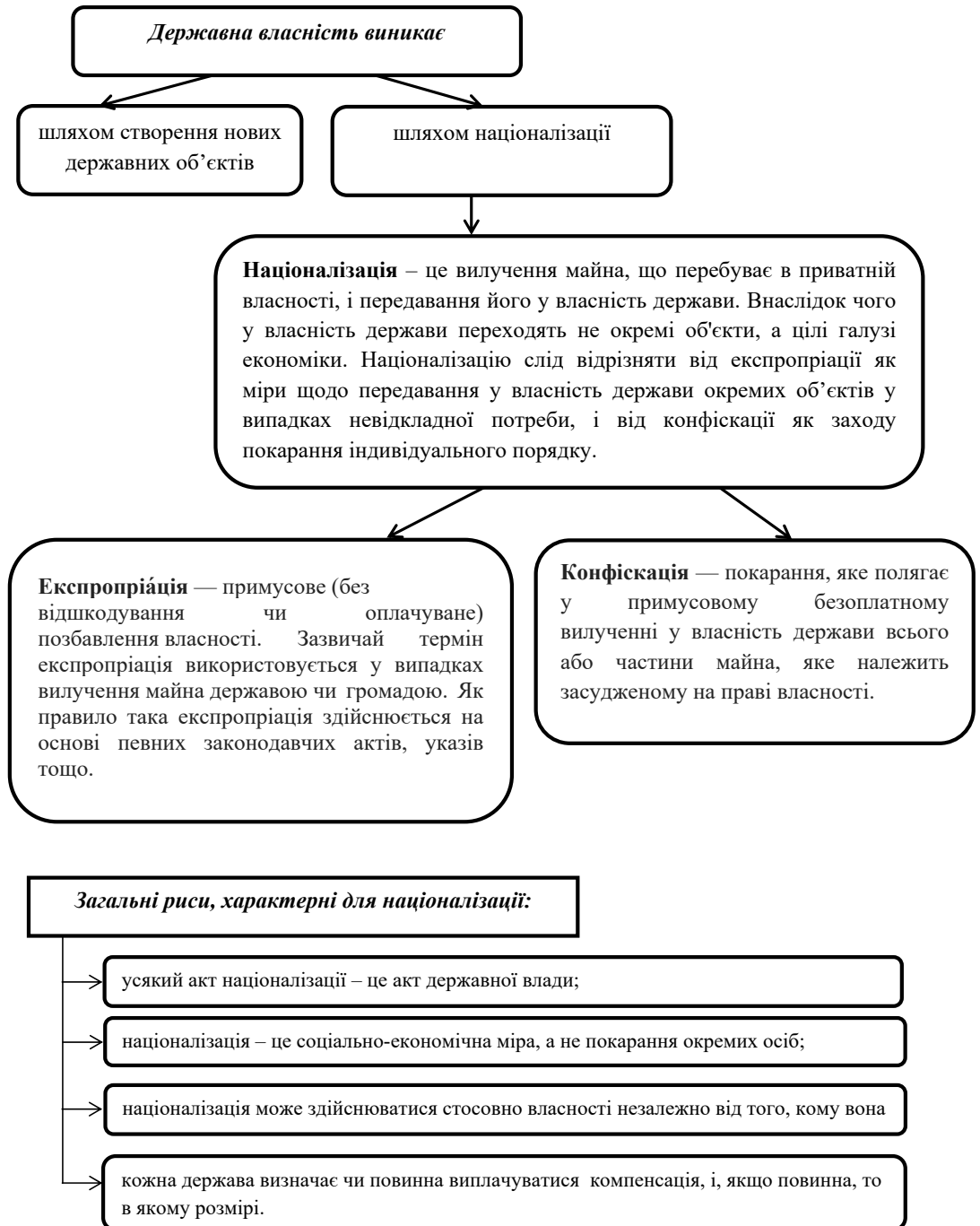
Діяльність міжнародних організацій і арбітражів:

- Міжнародний центр щодо регулювання інвестиційних спорів (МЦРІС).
- Багатостороннє агентство з гарантій інвестицій (БАГІ).
- Арбітражний регламент ЮНСИТРАЛ 1976 р.
- Міжнародне агентство щодо страхування іноземних інвестицій в РФ від некомерційних ризиків 1993 р.

Основні гарантії на національному рівні:

- система державного страхування;
- виплата компенсацій;
- регулювання порядку вирішення інвестиційних спорів між державою та інвестором;
- надання національного режиму;
- заборона націоналізації, реквізиції і конфіскації;

4. Право держави на націоналізацію. Експропріація та конфіскація.

ТЕМА 6. СІМЕЙНЕ ПРАВО У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

1. Розбіжності національного регулювання сімейних відносин

Концепції шлюбу у різних національних правових системах

Шлюб-статус

Шлюб-договір

Шлюб-партнерство

Правове регулювання шлюбно-сімейних відносин з наявністю іноземного елемента в різних правових системах здійснюється:

→ Нормами сімейного законодавства – Сімейними кодексами (Україна, Російська Федерація)

→ Нормами цивільного законодавства – Цивільними кодексами (Німеччина, Франція)

→ Спеціальними законами (Польща, Угорщина)

→ Правовими прецедентами + окремими законами (Велика Британія, США).

(У США поряд із сімейним правом окремих штатів діє рекомендований для використання у штатах федеральний Єдиний закон про шлюб і розлучення).

Моногамні шлюби

Умова неперешкоди у шлюбі стосується тих країн, де сімейне право ґрунтується на принципі моногамії. Так, ЦК Франції закріплює правило про неможливість взяття нового шлюбу без розірвання попереднього.

Полігамні шлюби

Полігамні шлюби зберігаються лише в деяких мусульманських країнах, особливо де є сильним вплив мусульманських фундаменталістів. Наприклад, Сімейний кодекс Алжиру дозволяє чоловікові мати одночасно до чотирьох дружин.

Правове регулювання шлюбно-сімейних відносин з наявністю іноземного елемента в Україні здійснюється:

Міжнародними договорами, зокрема,

Конвенцією про права дитини,

Конвенцією про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах країн СНД, Європейською конвенцією про здійснення прав дітей тощо.

Сімейним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами, зокрема, Законом України «Про міжнародне приватне право».

двосторонніми угодами (договорами) про правову допомогу у сімейних, цивільних, кримінальних справах, наприклад, Договором між Україною та Республікою Узбекистан про правову допомогу та правові відносини у цивільних та сімейних справах тощо.

2. Укладення та розірвання шлюбу

Шлюб - це договір між чоловіком і жінкою, що укладається у встановленому законом порядку, підкоряється певним вимогам дійсності, має на меті об'єднання чоловіка та дружини в одну сім'ю для спільного життя та взаємного надання підтримки й допомоги (Україна).

Нині в окремих країнах спеціально передбачено таку норму права, яка допускає шлюб між особами однієї статі (Бельгія, Нідерланди, Франція).

Умови укладення шлюбу

добровільність шлюбу – взаємна вільна згода жінки та чоловіка на укладення шлюбу

досягнення особами, що бажають укласти шлюб, **шлюбного віку**.

Шлюбний вік у різних державах

Держава	Вік чоловіка	Вік жінки
Україна	18 років	18 років
Німеччина	18	18
Франція	18	15
Японія	18	16
Перу	16	14
Еквадор	14	12

Підстави припинення шлюбу (Франція)

Смерть одного з подружжя	Розірвання шлюбу
--------------------------	------------------

Підстави припинення шлюбу (Україна, Російська Федерація)

Смерть одного з подружжя	Визнання шлюбу недійсним	Розірвання шлюбу
--------------------------	--------------------------	------------------

Підстави припинення шлюбу (США)

Смерть одного з подружжя	Оголошення одного з подружжя померлим	Розірвання шлюбу
--------------------------	---------------------------------------	------------------

Розірвання шлюбу в Україні може відбуватися в судовому порядку або через державні органи РАЦСу.

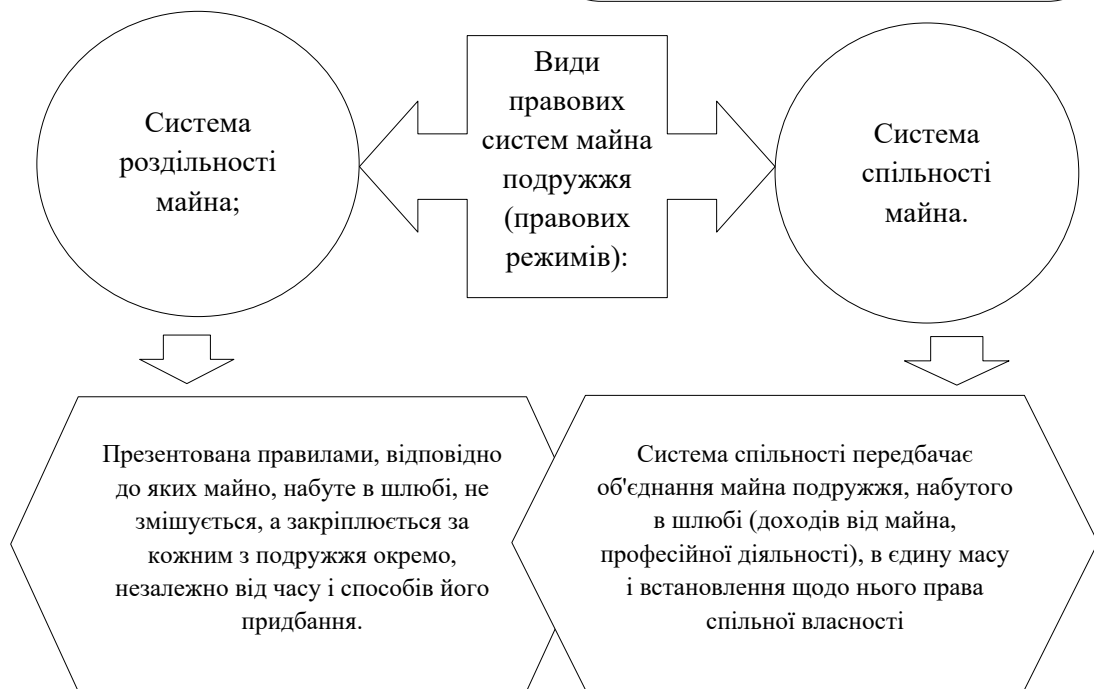
Розлучення — розірвання подружнього зв'язку між чоловіком і жінкою за тих чи інших обставин. Слід відрізнити від визнання шлюбу недійсним (тобто таким, що від початку не мав законної сили, підстав, таким що був складений з порушенням норм закону).

У праві Франції, Англії та США існує так званий інститут **сепарації** (separation de corps, Separation, separation) — як правило, умовне, безстрокове розлучення, призупинення дії шлюбу судом та одержання дозволу на роздільне проживання чоловіка і дружини. Дійсність шлюбу не припиняється й чоловік і дружина не в змозі укласти іншого шлюбу, однак можуть наставати наслідки іншого характеру: припиняється обов'язок спільного проживання, не виникає режиму спільності на майно, що набувається за час такого роздільного проживання, та ін. В акті суду про встановлення режиму роздільного проживання врегульовуються питання майна та виховання дітей.

3. Права і обов'язки подружжя

Згідно зі ст. 61 Закону України «Про міжнародне приватне право», подружжя може обрати для регулювання майнових наслідків шлюбу право особистого закону одного з подружжя або право держави, у якій один з них має звичайне місце перебування, або, стосовно до нерухомого майна, право держави, у якій це майно знаходиться.

Право, вибране подружжям, припиняє застосовуватися або змінюється за згодою сторін у разі зміни особистого закону або звичайного місця перебування того з подружжя, до особистого закону або звичайного місця перебування якого було прив'язане обране право.

Майнові відносини подружжя – це складний комплекс взаємопов'язаних дій щодо володіння, користування й розпорядження майном.

4. Правовідносини за участю дітей

5. Усиновлення з іноземним елементом

ст. 69 Закону України «Про міжнародне приватне право»,
усиновлення та його скасування регулюються особистим законом
дитини та особистим законом усиновлювача.

**Усиновлення громадянином
України** дитини, яка є
громадянином України, але
проживає за межами України,
здійснюється в консульській
установі або дипломатичному
представництві України.

Усиновлення іноземцем дитини,
яка є громадянином України,
здійснене у відповідних органах
держави, на території якої
проживає дитина, є дійсним за
умови попереднього одержання
дозволу урядового органу
управління з усиновлення та
захисту прав дитини.

Усиновлення — це юридичний акт, внаслідок якого між усиновлювачем і його
родичами, з одного та усиновленим — з другого боку, виникають такі самі права
й обов'язки, як й між батьками та дітьми, іншими родичами за походженням.

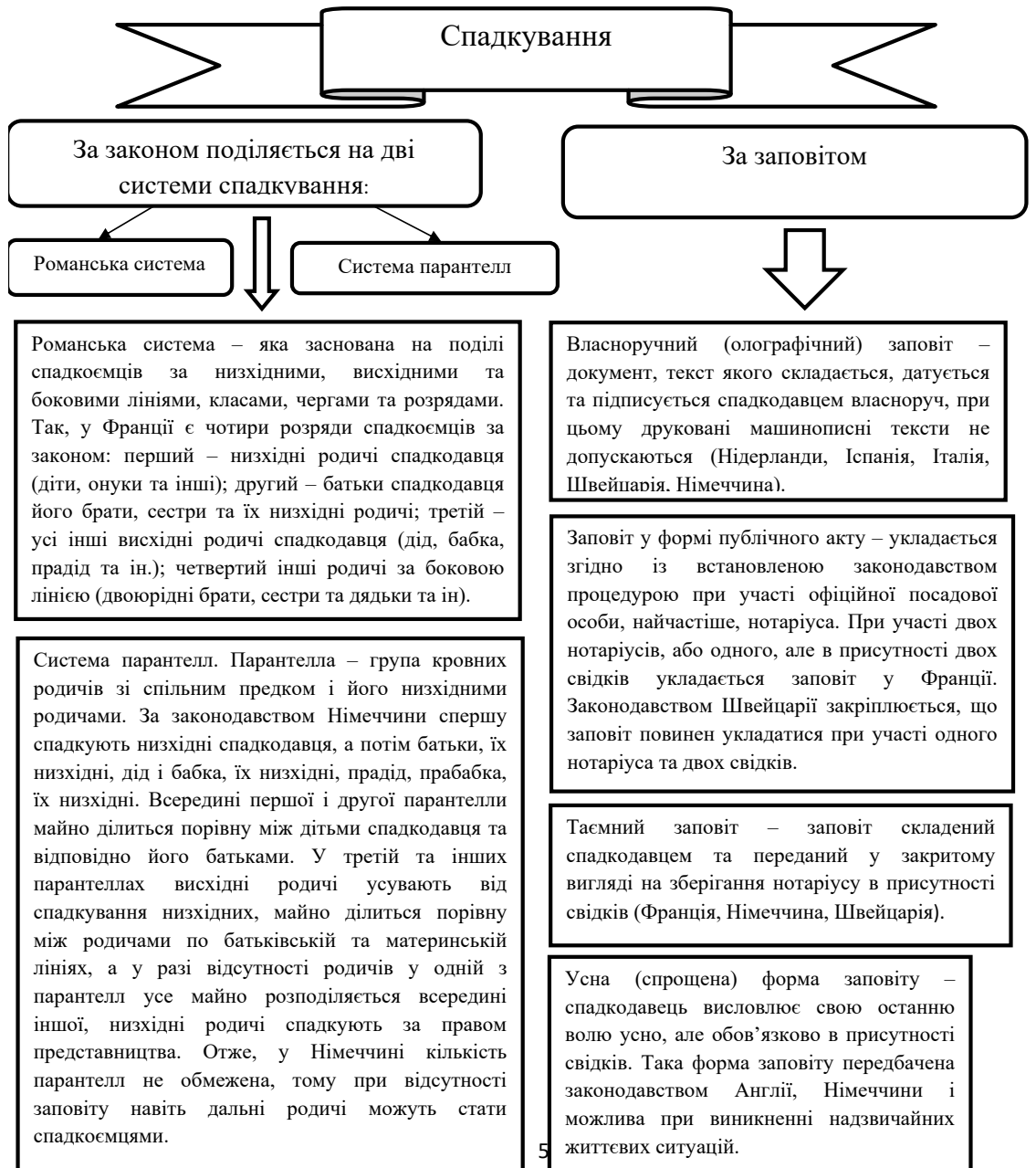
Опіка та піклування — це система заходів, спрямованих на забезпечення
особистих і майнових прав та інтересів неповнолітніх дітей, а також повнолітніх
осіб, які за віком чи станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої
права і виконувати свої обов'язки.

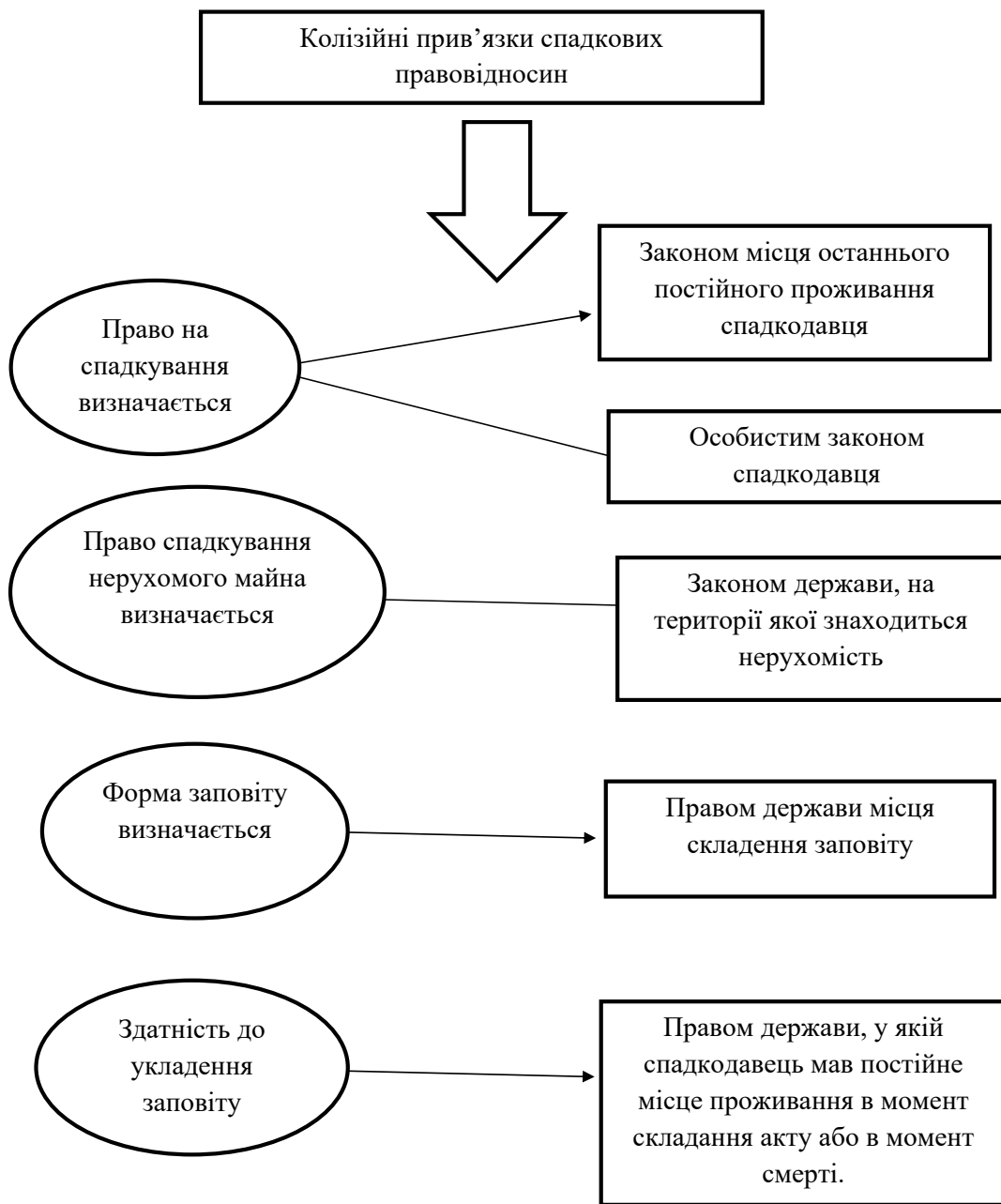
ТЕМА 7: СПАДКОВЕ ПРАВО У МПРП

1. Поняття спадку та колізії щодо нього.

Заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті.

Спадкування — це перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Прив'язка – це частина колізійної норми, що вказує на право, яке підлягає застосуванню для врегулювання правовідносин, вказаних у обсязі такої норми.

2. Міжнародні угоди і законодавство з питань спадкування

Міжнародні угоди

Гаазька конвенція про колізії законів стосовно форми спадкових розпоряджень від 5 жовтня 1961 року. Вона встановлює, що заповіт може бути складений у формі, яка передбачена одним з таких законів: – правом держави, де був укладений заповіт; – правом держави громадянства спадкодавця на час укладення заповіту або його смерті; – правом держави доміцилію або звичайного місця перебування заповідача у час укладення заповіту або його смерті; – правом місця знаходження нерухомості.

На регіональному рівні найвідомішими залишаються: **Кодекс Бустаманте (1928 р.)** та **Мінська конвенція (1993 р.)**.

У **Кодексі Бустаманте** регулюванню спадкових відносин присвячено глави III-V Розділу III, в яких містяться норми щодо спадкування взагалі, заповітів та процедури спадкування. У Кодексі закріплюються такі колізійні прив'язки: – особистий закон спадкодавця (закон громадянства), який визначає порядок призову до спадкування, дійсність заповітних розпоряджень, здатність заповідати, повноваження і порядок призначення особистого представника спадкодавця; – особистий закон спадкоємця, який визначає здатність спадкувати за

Гаазька конвенція про міжнародне управління спадковим майном від 2 жовтня 1973 року. Ця конвенція передбачає складання міжнародного сертифікату щодо встановлення кола осіб, які допускаються до управління майном померлого. Сертифікат повинен видаватися компетентним органом держави місця мешкання померлого.

Вашингтонська конвенція, що передбачає уніфікований закон про міжнародний заповіт від 26 жовтня 1973 року. Відповідно до цієї Конвенції, держави-учасники зобов'язані прийняти одноманітний закон про форму міжнародного заповіту. Конвенція встановлює, що міжнародний заповіт може бути власноручно, написаним або заява про заповіт повинна бути зроблена у присутності двох свідків й уповноваженої особи.

Що стосується **Мінської конвенції**, то в ній, передусім, встановлено принцип рівності громадян Договірних Сторін у спадкуванні як за законом, так і за заповітом, на територіях інших Договірних Сторін (принцип національного режиму). Право на спадкування рухомого майна визначається за законодавством Договірної Сторони, на території якої спадкодавець мав своє останнє постійне місце проживання, а щодо нерухомого майна – законодавством Договірної Сторони, на території якої це майно знаходиться.

У **Гаазькій конвенції про право**, що підлягає застосуванню щодо спадкування майна 1989 р. передбачається набагато ширший перелік прив'язок, а саме: право, яке може бути обране заповідачем, і право, яке має більш тісний зв'язок з правовідносинами. Головною прив'язкою в Конвенції є доміцилій померлої особи. Конвенція не застосовується до форми заповіту і заповідальної дієздатності.

Щодо законодавства України, то це Цивільний Кодекс, Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 року (розділ X) та двосторонні договори про взаємну правову допомогу, які є чинними для України.

3. Права українських громадян на спадок за кордоном

Спадкові права українських громадян за кордоном

У зв'язку зі смертю за кордоном громадянина України, відкриттям спадщини і наявністю за кордоном спадкового майна виникають спадкові відносини, що регулюються або на підставі колізійних норм внутрішнього законодавства певної держави, або на підставі норм міжнародної угоди. Україна визнає права спадкування, що виникли під дією іноземного закону. Громадяни України як спадкодавці за кордоном мають право заповідати своє майно і майнові права. Це означає, що українські громадяни можуть виступати спадкоємцями певної черги при спадкуванні за законом і мають право на отримання спадкової долі у випадку відкриття спадщини за кордоном за законом держави в якій відкрилася спадщина.

Відносно нерухомого майна застосовується закон місцезнаходження майна, а відносно рухомого – закон громадянства спадкодавця (або закон місця проживання).

Важливу роль з охорони спадкових прав українських громадян за кордоном виконують **консульські установи України.**

Компетенція дипломатичного представництва або консульської установи визначається Консульським статутом України затвердженим Указом Президента України від 2 квітня 1994 р., а також положеннями консульських конвенцій. Зазначеними актами на консулів покладається обов'язок вживати заходів для охорони майна, що залишилося після смерті громадянина України. Якщо консулу стане відомо про спадщину, що відкрилася на користь громадян України, що проживають в Україні, він негайно передає у МЗС відомі йому дані про таку спадщину і можливих спадкоємців. Консул має право приймати спадкове майно для передачі спадкоємцям, які перебувають в Україні, вчиняти нотаріальні дії – посвідчувати заповіти, видавати свідоцтва про право на спадщину.

Сприянням в розв'язанні спадкових питань за кордоном і розшуком спадкоємців займаються також **адвокати Української іноземної юридичної колегії («Укрін'юрколегії»).**

Таким чином, українські громадяни, які мають право на спадщину і бажають отримати майно, що знаходиться на території іноземної держави, можуть звернутися за допомогою, окрім консулів, також до адвокатів Ін'юрколегії, які спеціалізуються у таких

У галузі спадкових відносин на практиці постійно виникають питання про те, чи можуть українські громадяни одержувати спадкове майно у випадку, якщо спадщина відкрилася за кордоном. З цього приводу необхідно зазначити, що права спадкування, що виникли на підставі відповідних іноземних законів, повністю визнаються в Україні.

4. Права іноземних громадян на спадок в Україні

Спадкові права іноземних громадян в Україні

Іноземці – спадкодавці, як і українські громадяни можуть заповідати майно, призначаючи спадкоємців шляхом складання заповіту; на власний розсуд розподіляти між спадкоємцями спадкове майно, майнові права та обов'язки; не вказуючи причин позбавляти права на спадкування будь-яку особу з числа спадкоємців за законом; включати до заповіту інші розпорядження, передбачені ЦКУ; скасовувати чи змінювати складений заповіт тощо. Іноземці – спадкоємці в Україні можуть спадкувати майно за законом і заповітом або відмовитись від прийняття спадщини; закликатися до спадкування у порядку черговості.

Із принципу рівності громадян і іноземців виходять також багатосторонні та двосторонні угоди про правову допомогу, в яких зазначається, що громадяни кожної з Договірних Сторін можуть спадкувати на території інших Договірних сторін майно або права за законом або за заповітом на рівних умовах і у тому ж обсязі, як і громадяни даної Договірної Сторони (ст.44 Мінської конвенції).

Разом із тим, прирівнюючи іноземців до громадян України у правах і обов'язках держава може встановити певні обмеження, закріпивши їх у Законі або міжнародному договорі. Так, спадкування громадян однієї держави на території іншої допускається лише відносно таких видів майна, які за законом цієї держави можуть бути об'єктами спадкування його власних громадян.

В Україні до спадкової маси не можуть входити об'єкти вилучені із цивільного обігу. Перелік видів майна, що не може перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав на території України затверджений постановою Верховної Ради України від 17 червня 1992 р. «Про право власності на окремі види майна»

Земельний кодекс України обмежує право власності іноземців на землі. Так, п.4 ст.81 встановлено, що землі сільськогосподарського призначення, прийняті у спадщину іноземними громадянами, а також особами без громадянства, протягом року підлягають відчуженню іншій фізичній або юридичній особі, яка згідно із законодавством України має право на набуття земельних ділянок у власність.

До складу спадщини при спадкуванні на території однієї держави громадянами іншої не можуть входити об'єкти, які не передбачені законом держави перебування для її власних громадян. Стаття 1219 ЦКУ визначає перелік прав то обов'язків особи, які не входять до складу спадщини.

Права іноземних громадян на спадок в Україні

Відповідно до ст.70 Закону України «Про міжнародне приватне право» спадкові відносини регулюються правом держави, у якій спадкодавець мав останнє місце проживання, якщо спадкодавцем не обрано у заповіті право держави, громадянином якої він був (закон місця проживання спадкодавця). Тобто, в разі смерті іноземного спадкодавця, останнім місцем проживання якого була Україна, спадкові відносини мають бути врегульовані українським законодавством.

Якщо йдеться про спадкування за заповітом, то згідно зі ст.46 Мінської конвенції здатність особи до складання і скасування заповіту, а також форма заповіту та його скасування визначаються за правом тієї країни, де заповідач мав місце проживання в момент складання акту. Але заповіт або його скасування не можуть бути визнані недійсними внаслідок недотримання форми, якщо остання задовольняє вимоги права місця його складання.

Українське законодавство для прийняття спадщини встановлює строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини (моменту смерті спадкодавця). Однак міжнародними договорами може бути встановлено його відлік з моменту повідомлення дипломатичного чи консульського представництва про смерть спадкодавця.

Після закінчення провадження у справах про спадкування майно передається громадянину-спадкоємцю, дипломатичному представництву або консульській установі. При цьому можуть встановлюватися особливі умови вивозу такого майна (сплата всіх боргів, отримання спеціального дозволу і т. ін.).

Норми спрямовані на врегулювання питань спадкування з іноземним елементом містяться у міжнародних конвенціях і угодах, укладених Україною. Ці питання підлягають колізійному врегулюванню на основі спеціальних прив'язок: для спадкування рухомого майна застосовується особистий закон спадкодавця (*lex domicilli*), а для нерухомого – закон місцезнаходження майна. Переважно на таких самих засадах визначається держава, органи якої здійснюють діловодство у справах про спадкоємство. При спадкуванні рухомого майна компетентними є установи тієї держави, на території якої мав місце проживання спадкодавець в момент смерті, при спадкуванні нерухомого майна – установи тієї держави, на території якої знаходиться майно.

Нотаріус повинен повідомити про відкриття спадщини дипломатичне представництво або консульську установу держави, громадянином якої є спадкодавець.

Іноземні спадкоємці у зазначений строк повинні особисто або через представників подати в нотаріальну контору за місцем останнього проживання спадкодавця заяву про прийняття спадщини. Якщо місце проживання спадкодавця невідоме – за місцезнаходженням нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна – за місцезнаходженням основної частини рухомого майна (Ст.1221 ЦКУ). Якщо спадкоємці – іноземці відсутні за місцезнаходженням спадщини, вони подають заяву про прийняття спадщини до посольства чи консульства України за кордоном. Спадкоємці, які у встановлений строк не подали до нотаріуса заяву про прийняття спадщини, вважаються такими, що не прийняли її.

До прийняття спадщини спадкоємцями охорона спадкового майна здійснюється нотаріусом за місцем відкриття спадщини. На майно, що переходить у порядку спадкування до спадкоємців і знаходиться в Україні, нотаріусом видається свідоцтво про право на спадщину.

ТЕМА 8: ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ДОГОВОРИ У МПрП

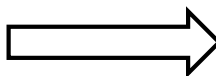
1. Загальні положення зовнішньоекономічних договорів: поняття, ознаки. Зміст контракту.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) - матеріально оформлена угода між суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності та його іноземним контрагентом, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

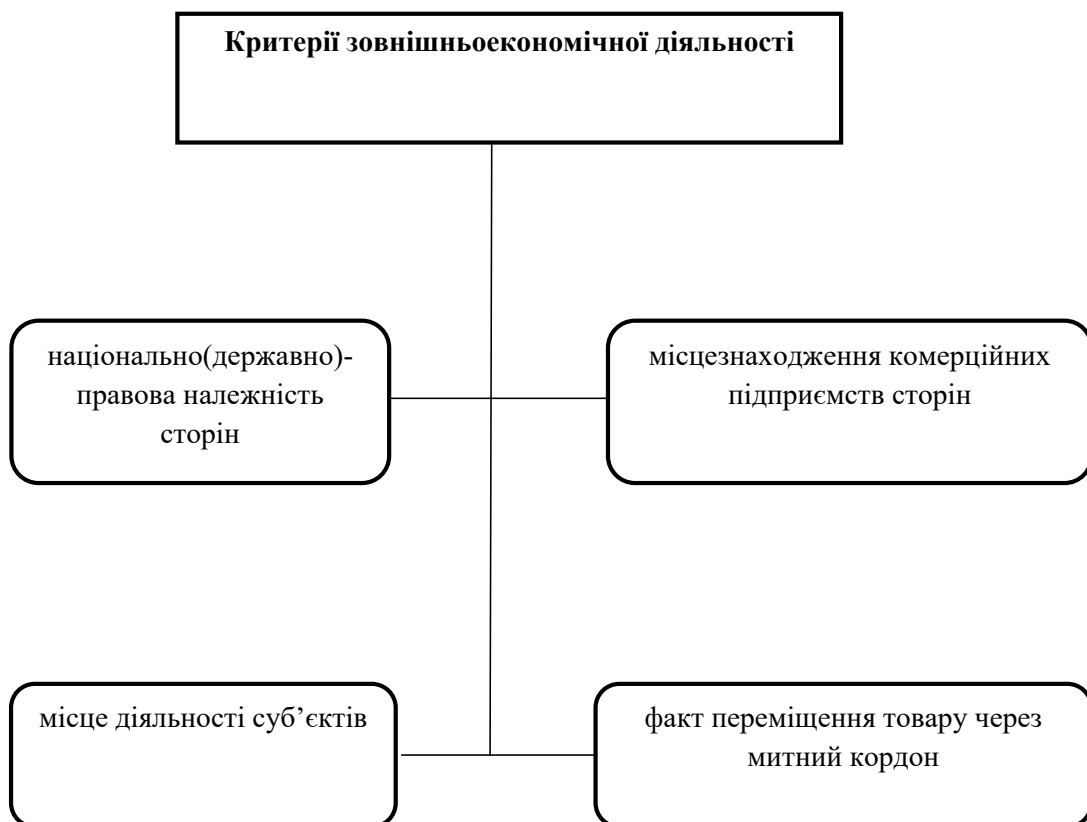

Сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) є суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності відповідної країни та їх іноземні контрагенти, які знаходяться в різних країнах.

Зовнішньоекономічний договір

Письмова форма

Умови зовнішньоекономічного договору

Обов'язкові	Додаткові
1. Назва, номер договору (контракту), дата та місце його укладення.	Передбачають, що при порушенні їх однією із сторін інша не має права розірвати угоду, проте може вимагати виконання контрактних зобов'язань і застосувати штрафні санкції, якщо це передбачено контрактом.
2. Преамбула.	
3. Предмет договору (контракту).	
4. Кількість та якість товару (обсяги виконання робіт, надання послуг).	
5. Базисні умови поставки товарів (здавання-приймання виконаних робіт або послуг).	
6. Ціна та загальна вартість договору (контракту).	
7. Умови платежів.	
8. Умови приймання здавання товару (робіт, послуг).	
9. Упаковка та маркування.	
10. Форс-мажорні обставини.	
11. Санкції та рекламації.	
12. Врегулювання спорів у судовому порядку.	
13. Місцезнаходження (місце проживання), поштові та платіжні реквізити сторін.	
14. Підписи сторін, печатки.	

2. Державна реєстрація зовнішньоекономічних договорів (контрактів)

Державній реєстрації підлягають контракти, що укладені суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України всіх форм власності і предметом яких є:

- товари, відносини з реекспорту яких регулюються чинним законодавством України та міжнародними договорами України. Відповідно до нового Митного кодексу України, реекспорт - це митний режим, відповідно до якого товари, що походять з інших країн, не пізніше ніж у встановлений законодавством строк з моменту їх ввезення на митну територію України вивозяться з цієї території в режимі експорту;

- товари походженням з України, щодо яких міжнародними договорами України передбачено добровільні обмеження експорту з метою запобігання демпінгу. Згідно із статтею 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1994 р. № 959-ХІІ, демпінг — це ввезення на митну територію країни імпорту товару за ціною, нижчою від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту, яке заподіює шкоду національному товаро-виробникові подібного товару;

- товари походженням з України, імпорт яких до інших держав квотується, контингентується, ліцензується відповідно до законодавства цих держав або нормативних актів економічних угруповань, митних союзів;

- товари походженням з України, імпорт яких до інших держав квотується, контингентується, ліцензується відповідно до законодавства цих держав або нормативних актів економічних угруповань, митних союзів;

**Для державної реєстрації зовнішньоекономічного контракту
слід подати такі документи:**

заяву в довільній формі на офіційному бланку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності - заявника за підписом його керівника;

інформаційну картку зовнішньоекономічного контракту встановленої форми;

оригінал зовнішньоекономічного контракту з усіма чинними на дату подання додатками, специфікаціями, додатковими угодами та іншими документами, що є частинами контракту, та його копію, завірену в установленому порядку керівником суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності

оригінал іншого договору (наприклад договору доручення, комісії, агентування) і його копії, завірені в установленому порядку.

копію свідоцтва про державну реєстрацію підприємства, завірену керівником суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності;

копію витягу з торговельного, банківського чи судового реєстру, завірену керівником суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності України. Її подають лише у разі попередньої поставки товару;

лист-погодження Мінпромполітики (у разі експорту металобрухту);

документ, що підтверджує оплату послуг за реєстрацію зовнішньоекономічного контракту

**Зовнішньоекономічний
контракт, який підлягає
реєстрації, може бути
заресстрований**

Міністерством економіки України

Міністерством економіки АР Крим та
відповідними структурними
підрозділами обласних чи міських
держадміністрацій

**Державну реєстрацію зовнішньоекономічного контракту підтверджує
картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного контракту, яка є дійсною
для митного оформлення товарів, що є предметом відповідного контракту,
протягом 12 місяців з дати її оформлення.**

вилучення прибутку
(доходу);

адміністративно-
господарський штраф;

стягнення зборів

**Адміністративно-господарські
санкції за невиконання зобов'язань**

застосування
антидемпінгових
заходів;

припинення експортно-
імпортних операцій;

застосування
індивідуального режиму
ліцензування;

3. Застосування «Правил ІНКОТЕРМС» в зовнішньоекономічних договорах.

ІНКОТЕРМС (англ. Incoterms, International commerce terms) — міжнародні комерційні умови, комплект міжнародних правил з тлумачення найбільш широко використовуваних торговельних термінів (умов) в галузі міжнародної торгівлі.

Головне призначення правил
ІНКОТЕРМС

регулювання договорів
купівлі-продажу

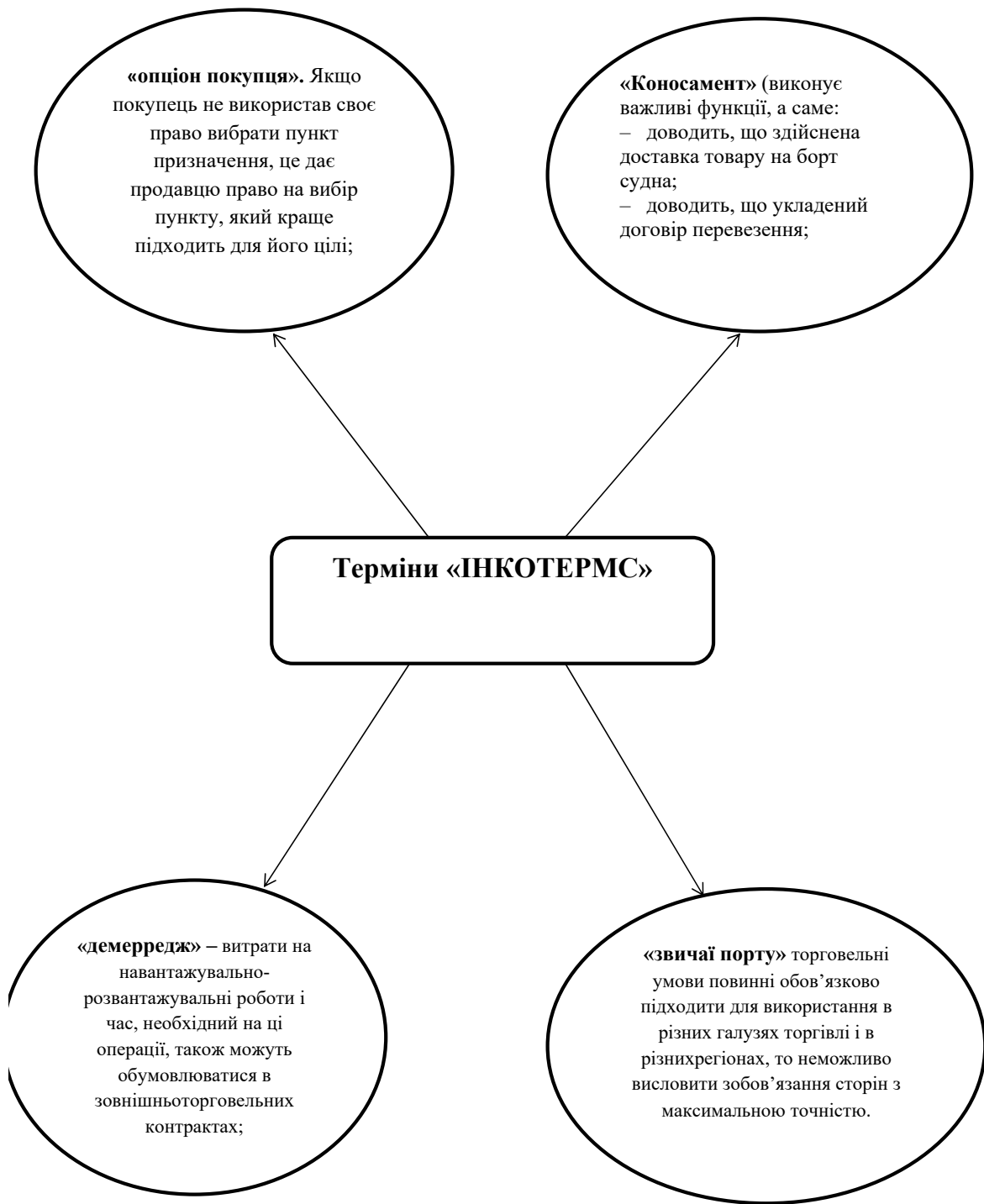

«Правила ІНКОТЕРМС»	
Група	Терміни, які належать до даних груп та їхній короткий зміст.
«Е»	Перша група – єдина умова, за допомогою якої продавець робить товари доступними покупцю в своїх власних приміщеннях (складах, термінах, магазинах тощо). Термін EXW – Ex Works (...name place) – Франко-завод (назва місця) означає, що продавець вважається таким, що виконав своє контрактне зобов'язання з поставки, коли він надасть товар в роз- порядження покупця на своєму підприємстві або іншому названому місці (заводі, фабриці, складі тощо). Умова EXW застосовується для перевезень будь-якими видами транспорту.
«F»	Друга група, за допомогою якої продавець зобов'язаний доставити товар для перевезення до транспортного засобу, призначеного покупцем, відповідно до його інструкцій. FCA – Free Carrier (...name place) – Франко-перевізник (назва місця призначення)-поставка вважається завершеною після навантаження товару на транспортний засіб; FAS – Free Alongside Ship (...named port shipment) – Франко уздовж борта судна (назва порту відвантаження) - продавець зобов'язаний поставити товар до транспортного засобу – судна, вказаного покупцем, і вивантажити його, розмістивши уздовж борту судна на причалі або на ліхтерах у вказаному порту відвантаження. FOB – Free On Board (named port shipment) – Франко-борт (назва порту відвантаження)- продавець вважається таким, що виконав поставку, коли товар перетнув поручні судна в названому порту відвантаження.

«С»	Передбачає умови, де продавець повинен укласти договір перевезення за свій власний рахунок, але не приймає комерційний ризик втрати або пошкодження товару або додаткових витрат унаслідок подій, що виникають після відвантаження і відправки певного товару (тому пункт, до якого продавець сплачує транспортні витрати, обов'язково повинен бути вказаний після відповідного «С» – терміну) За умовою CFR – Coast And Freight – вартість і фрахт (порт призначення був вказаний): – продавець зобов'язаний сплатити всі витрати і фрахт, необхідні для доставки товару у вказаний порт призначення. – ризики і всі додаткові витрати, що виникають після поставки товару на борт судна, переходять від продавця до покупця у момент переміщення товару через поручні судна в порту відвантаження; – на продавці лежить обов'язок митного експортного очищення товару. Ця умова використовується тільки на морському і внутрішньому водному транспорті. За умовою CIF – Coast, Insurance And Freight – вартість, страхування і фрахт (порт призначення вказується). – продавець вважається таким, що виконав поставку, коли товар був переміщений через поручні судна в порту відвантаження; – продавець зобов'язаний сплатити витрати і фрахт, необхідні для доставки товару у вказаний порт призначення, але ризик втрати або зіпсування товару, як і будь-які додаткові витрати, що виникають після відвантаження товару, з цієї миті лежать на покупці; – на продавця покладається також обов'язок морського страхування на користь покупця проти ризику втрати і пошкодження товару під час перевезення; За умовою CPT – Carriage Paid To – Перевезення сплачено до... (назва місця призначення):
-----	---

	– продавець зобов’язаний доставити товар вказаному ним перевізнику; – продавець зобов’язаний сплатити витрати, пов’язані з перевезенням товару до вказаного пункту призначення; – покупець бере на себе всі ризики втрати або пошкодження товару, як і інші витрати після передачі товару перевізнику; За умовою CIP – Carriage And Insurance Paid To – Фрахт/перевезення і страхування сплачені до... (вказується пункт призначення): – продавець зобов’язаний доставити товар вказаному ним перевізнику та сплатити витрати, пов’язані з перевезенням товару до зазначеного пункту призначення. – покупець бере на себе всі ризики і будь-які додаткові витрати, що виникають з його вини, при доставці таким чином товару; – на продавця покладається також обов’язок із забезпечення страхування від ризиків втрати і пошкодження товару під час перевезення на користь покупця (продавець зобов’язаний укласти договір страхування і сплатити страхові внески);
«D»	Умови, згідно з якими до моменту доставки товару в узгоджене місце продавець повинен нести всі витрати і ризики, необхідні для доставки товару в країну імпорту. DAF – Delivered At Frontier (named place) – доставлено до кордону: – вважається, що продавець виконав своє контрактне зобов’язання з поставки товару з моменту його доставки і передачі в розпорядження покупця в узгодженому пункті (місці) на кордоні; – при цьому передання товару в розпорядження покупця повинно бути здійснено до моменту надходження товару на митний кордон після прийому товару покупцем він здійснює подальше перевезення товару повністю на свій ризик і за свій

	рахунок у сусідньої країни; За умовою DES – Delivered Ex Ship (...named port destination) – поставлено з Франко-судна (... назва порту додається): – вважається, що продавець виконав свої контактні зобов'язання з поставки товару з моменту надання товару в розпорядження покупця на судні в узгодженому порту призначення, при цьому товар неочищений від митних імпорتنих зборів – усі витрати і ризики з доставки товару в узгоджений пункт призначення несе продавець; – при укладенні договору перевезення продавцю необхідно враховувати, що покупець повинен забрати товар з судна в порту призначення; при цьому йому доведеться організовувати і сплатити розвантаження судна. За умовою DEQ – Delivered Ex Quay (duty unpaid) (...named port destination) – поставлено Франко-причал (поставка з пристані без оплати мита), (... назва порту додається): – вважається, що продавець виконав свої контрактні зобов'язання з поставки товару з моменту надання товару, не обчищеного від митних зборів на ввезення, в розпорядження покупця на причалі (пристані) в узгодженому порту призначення; – усі витрати і ризики з доставки товару в узгоджений пункт призначення, за винятком сплати імпорتنих мит, несе продавець. За умовою DDU – Delivered Duty Unpaid (...named place destination) – поставка з пристані (без оплати мита), (... назва місця додається): – вважається, що продавець виконав контрактні зобов'язання з доставки товару з моменту доставки товару в узгоджений пункт призначення в країні ввезення; – при цьому продавець сплачує всі витрати і несе всі ризики, пов'язані з товаром, за винятком сплати податків, зборів, мит і митних формальностей на ввезення товару.
--	---

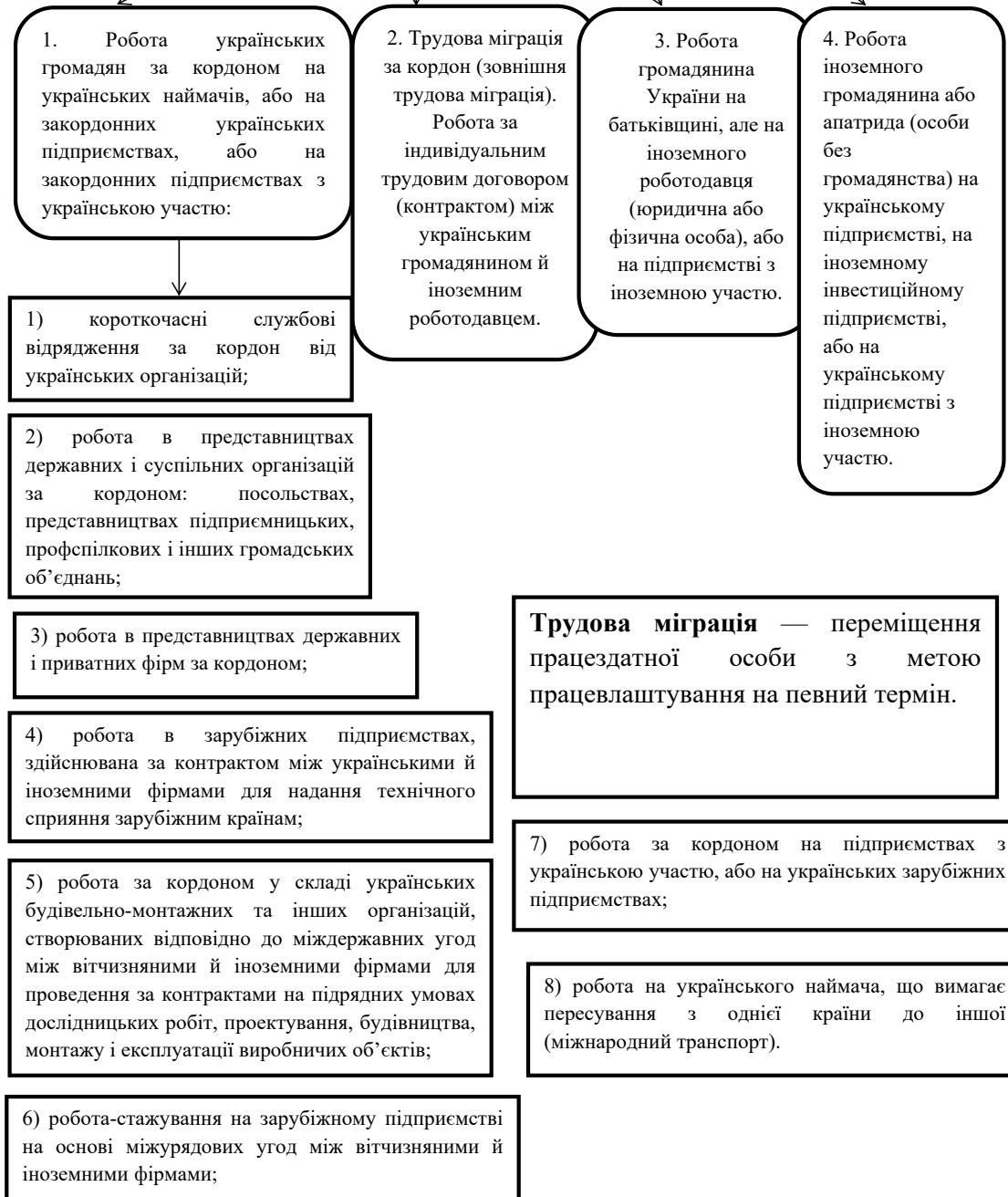
ТЕМА 9: ТРУДОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ З «ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ»

1. Основні риси трудових правовідносин з «іноземним елементом». Міжнародна праця.

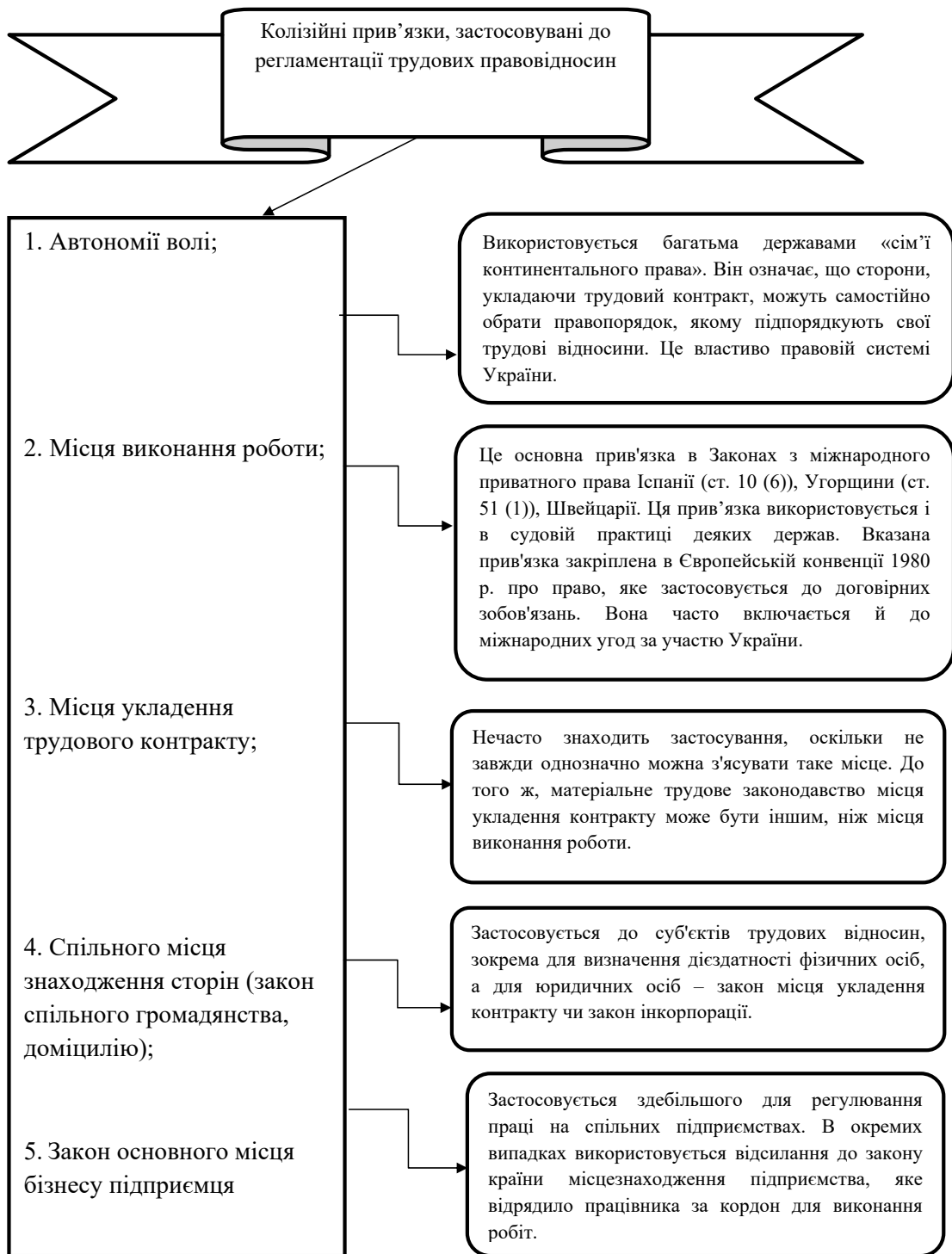
Під міжнародними трудовими відносинами слід розуміти власне трудові відносини, ускладнені іноземним (міжнародним) елементом.

Систематизація видів міжнародної праці в Україні
(за Сергєєвою С.М.):

2. Колізійні прив'язки, застосовувані до регламентації трудових правовідносин.

3. Правове регулювання праці іноземців в Україні.

Правове регулювання праці іноземців в Україні

Відповідно до Закону України «Про правовий статус іноземців» іноземцями визнаються іноземні громадяни – особи, які належать до громадянства іноземних держав і не є громадянами України, та особи без громадянства – особи, які не належать до громадянства будь-якої держави (ст. 1).

Розрізняють такі основні категорії іноземних громадян:

1) За терміном перебування на території України:

- іноземні громадяни, що постійно проживають на території;
- іноземні громадяни, що тимчасово проживають на території;
- іноземні громадяни, які тимчасово перебувають на території, у тому числі – іноземна робоча сила, що залучається на певний час з інших держав.

2) За підставами в'їзду в Україну:

- працівники-мігранти;
- біженці;
- особи, що прибувають з метою навчання.

Біженці — особи, які внаслідок обґрунтованих побоювань стали жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, перебувають за межами своєї країни та не можуть або не бажають користуватися захистом цієї країни внаслідок таких побоювань

3) За видами організацій і підприємств, з якими іноземні громадяни перебувають в трудових відносинах:

- ті, хто працюють в українських організаціях;
- ті, хто задіяні на підприємствах і в організаціях з іноземними інвестиціями, у тому числі – з пайовою участю іноземних інвестицій, що повністю належать іноземним інвесторам, у філіях іноземних юридичних осіб;
- ті, хто працюють на підприємствах і в організаціях, розташованих у вільних економічних зонах (ВЕЗ);
- ті, які відряджаються на якийсь час іноземними юридичними особами до України.

Джерело права — це спосіб зовнішнього вираження і закріплення правових норм, чим засвідчується їх загальнообов'язковість, а також положень, що розкривають, тлумачать зміст права.

1. Розділ VIII Закону України «Про міжнародне приватне право» містить спеціальні колізійні норми щодо регулювання трудових відносин. Так ст. 52 встановлює, що до трудових відносин застосовується право держави, у якій виконується робота, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України. Звідси видно, що український законодавець застосовує класичну для трудових відносин колізійну прив'язку закону місця виконання роботи (*lex loci laboris*), відсилаючи до внутрішнього законодавства України.

Вияток з вказаного правила впроваджує ст. 54, яка вказує на особливості регулювання трудових відносин іноземців та осіб без громадянства, які працюють в Україні.

2. Закон України «Про правовий статус іноземців» у ст. 8 зазначає, що: - іноземці мають рівні із громадянами України права та обов'язки в трудових відносинах, якщо інше не передбачено законодавством України й міжнародними договорами України;

- іноземці, які іммігрували в Україну для працевлаштування на певний термін, можуть займатися трудовою діяльністю, відповідно до одержаного у встановленому порядку дозволу на працевлаштування;

- іноземці не можуть призначатися на окремі посади або займатися певною трудовою діяльністю, якщо, відповідно до законодавства України, призначення на ці посади або заняття такою діяльністю пов'язане з належністю до громадянства України.

3. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 у ст. 2 зазначає, що нарівні із громадянами України іноземні громадяни та особи без громадянства, які працюють в Україні, мають право на відпустки.

4. Додатковими джерелами є: - Тимчасове положення про умови і порядок оформлення іноземними громадянами дозволів на працевлаштування в Україні;

- Угода про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудівників-мігрантів;

- угоди між Урядом України та Урядом відповідної держави про трудову діяльність і соціальний захист громадян України та громадян відповідної держави, які працюють за межами кордонів своїх країн (укладені, зокрема, із Російською Федерацією, Республікою Молдова, Республікою Вірменія, Республікою Білорусь).

Трудові відносини іноземців та осіб без громадянства, які працюють в Україні, не регулюються правом України в разі, якщо:

1) іноземці та особи без громадянства працюють у складі дипломатичних представництв іноземних держав або представництв міжнародних організацій в Україні, якщо інше не передбачено міжнародним договором України;

2) іноземці та особи без громадянства за межами України уклали з іноземними роботодавцями – фізичними чи юридичними особами трудові договори про виконання роботи в Україні.

Форми працевлаштування іноземних громадян в Україні.

1. Праця за контрактом відповідно до отриманого дозволу.

2. Праця за контрактом без дозволу.

Порядок оформлення іноземцям та особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.11.1999 № 2028, передбачає, що дозвіл на працевлаштування оформляється іноземному громадянину або особі без громадянства, які мають намір займатися в Україні трудовою діяльністю, за умови, що в країні (регіоні) відсутні працівники, які можуть виконувати цей вид роботи, або є достатні обґрунтування доцільності використання праці іноземних фахівців, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України. Дозвіл видається Державним центром зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України або, за його дорученням, центрами зайнятості Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, для робіт на підприємстві, в установі, організації, які запросили іноземця на певну посаду (за фахом).

Дозвіл, зазвичай, видається на період до 1-го року. Цей термін може бути продовженим, для чого роботодавцю слід звернутися до відповідного центру зайнятості не пізніше ніж за місяць до закінчення попереднього терміну дії перебування в Україні.

5. Трудовий статус іноземців – членів дипломатичного персоналу, співробітників адміністративно-технічного, обслуговуючого персоналу визначається законодавством держави їх місця перебування та законодавством держави, що надіслала їх в Україну.

Іноземці можуть працювати в Україні без дозволів на працевлаштування у випадках, спеціально визначених її законодавством.

Так, наприклад, відповідно до п. 5 Положення про Агентство координації міжнародної технічної допомоги, затвердженого Указом Президента України від 26 червня 1995 року, зазначене Агентство може залучати на контрактній основі іноземних учених, фахівців і експертів для консультацій та вивчення проблем, пов'язаних з його діяльністю. Умови праці сторони зазначають у контракті. Зазвичай вони ґрунтуються на вимогах законодавства України. Також без отримання дозволу на працевлаштування в Україні іноземні громадяни та особи без громадянства можуть працевлаштуватися в Україні, якщо вони найняті інвестором у межах і за посадами, визначеними угодою про розподіл продукції. Це положення передбачено в Законі України «Про угоди про розподіл продукції» від 14.09.1999.

1. Праця іноземця за контрактом, укладеним суб'єктами господарської діяльності України та іноземної держави. За таким контрактом в Україну можуть направлятися іноземці з метою реалізації експортного будівництва та експортних послуг. Процедура працевлаштування цих іноземців визначається з боку України Міністерством праці та соціальної політики України і таким самим органом – з боку іншої держави, а також двосторонніми робочими консультаційними групами та іншими компетентними органами. Праця цих іноземців в Україні регулюється законодавством країни, яка направляє.

2. Займаючись підприємницькою діяльністю на території України, іноземні громадяни користуються такими самими правами і несуть ті самі обов'язки, що й громадяни України, якщо інше не випливає з її законодавчих актів.

3. Праця іноземців в Україні на спільних підприємствах.

Трудові права іноземців регулюються законодавством України, міжнародними угодами, а також на їх підставі установчими документами підприємства, індивідуальним трудовим договором.

4. Здійснення іноземцями в Україні представницьких функцій. Іноземці можуть діяти як службовці від імені іноземного суб'єкта господарської діяльності, а тому бути співробітниками цих суб'єктів в Україні від його імені та за його дорученням.

4. Правове регулювання праці громадян України за кордоном

Правове регулювання праці громадян України за кордоном

1. Розділ VIII Закону України «Про міжнародне приватне право» містить колізійні норми щодо трудових відносин. Ст. 52 встановлює, що до трудових відносин застосовується право держави, у якій виконується робота, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України. Ст. 53. встановлює винятки з цього правила:

1) громадяни України працюють у закордонних дипломатичних установах України; 2) громадяни України уклали з роботодавцями – фізичними або юридичними особами України трудові договори про виконання роботи за кордоном, у тому числі в їх відокремлених підрозділах, якщо це не суперечить законодавству держави, на території якої виконується робота; 3) це передбачено законом або міжнародним договором України.

2. Зазначені правила містяться у спеціальній колізійній нормі ст. 8 Кодексу Законів про працю України «Регулювання трудових відносин громадян, які працюють за межами своїх держав», згідно з якою «трудові відносини громадян України, які працюють за її межами, регулюються законодавством держави, в якій здійснене працевлаштування (наймання) працівника, та міжнародними договорами України».

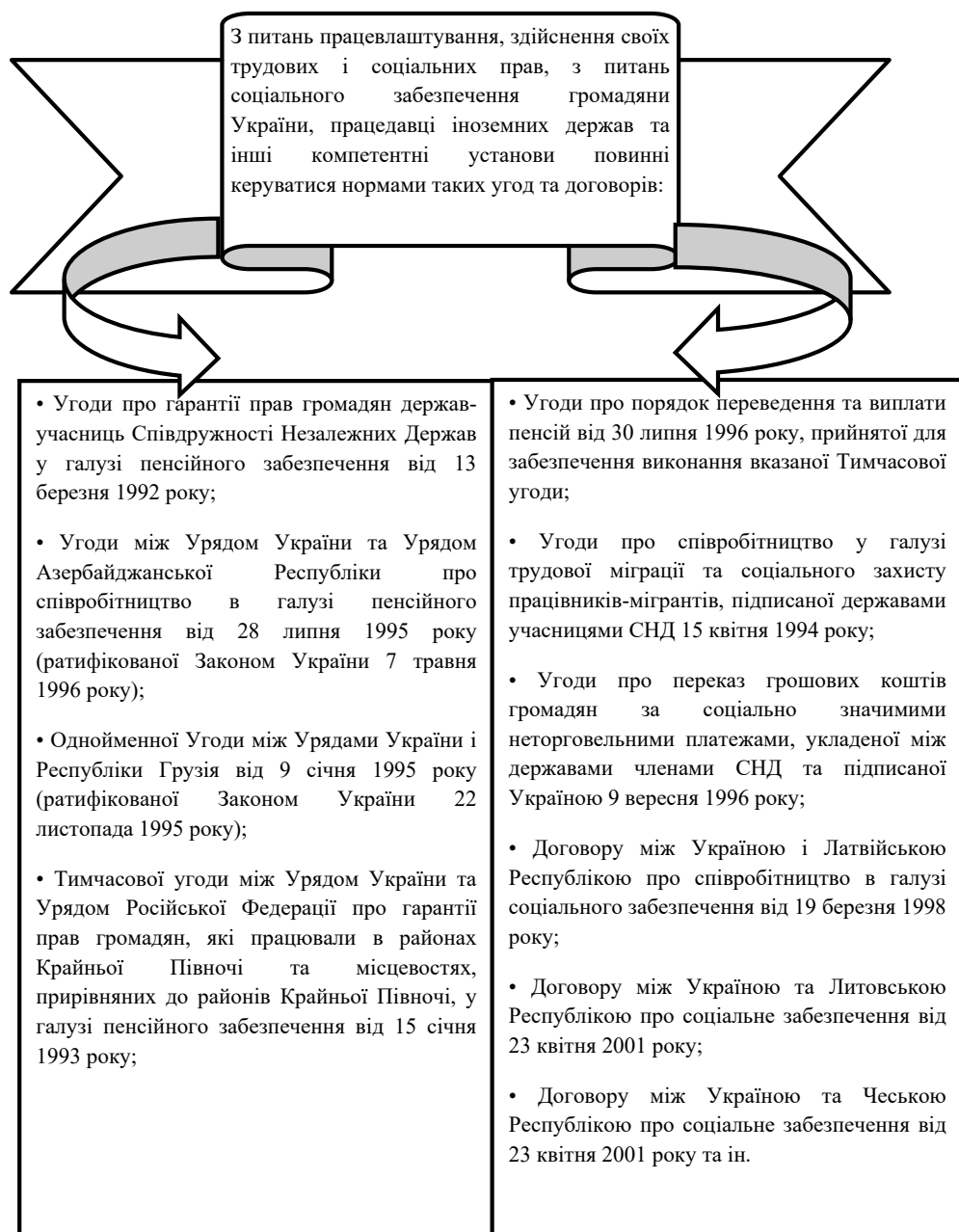
Звідси видно, що український законодавець й тут застосовує класичну для трудових відносин колізійну прив'язку закону місця виконання роботи (*lex loci laboris*), відсилаючи до внутрішнього законодавства держави виконання роботи.

Громадяни України можуть працювати за кордоном внаслідок: 1) направлення в іншу державу з метою виконання певної роботи; 2) укладення трудового контракту з конкретним працедавцем на виконання обумовленої роботи за певний термін.

3. Слідуючи за прив'язкою до міжнародного законодавства (договорів) та керуючись принципом пріоритету міжнародних угод перед нормами внутрішнього законодавства, більшість іноземних держав визнає першість норм міжнародних договорів у сфері трудової діяльності та соціального захисту іноземних громадян. Також колізійні норми про право, яке має бути застосоване до трудових відносин громадян України за кордоном знаходяться в договорах «Про правову допомогу та правові відносини в цивільних і кримінальних справах».

Громадяни України, які постійно проживають на території іноземної держави, можуть працевлаштуватися в ній на підставі законодавства цієї держави. Ним і визначатиметься їхній трудовий статус. У період тимчасового перебування за кордоном громадяни України мають право займатися трудовою діяльністю, якщо це не суперечить чинному законодавству України та країни перебування.

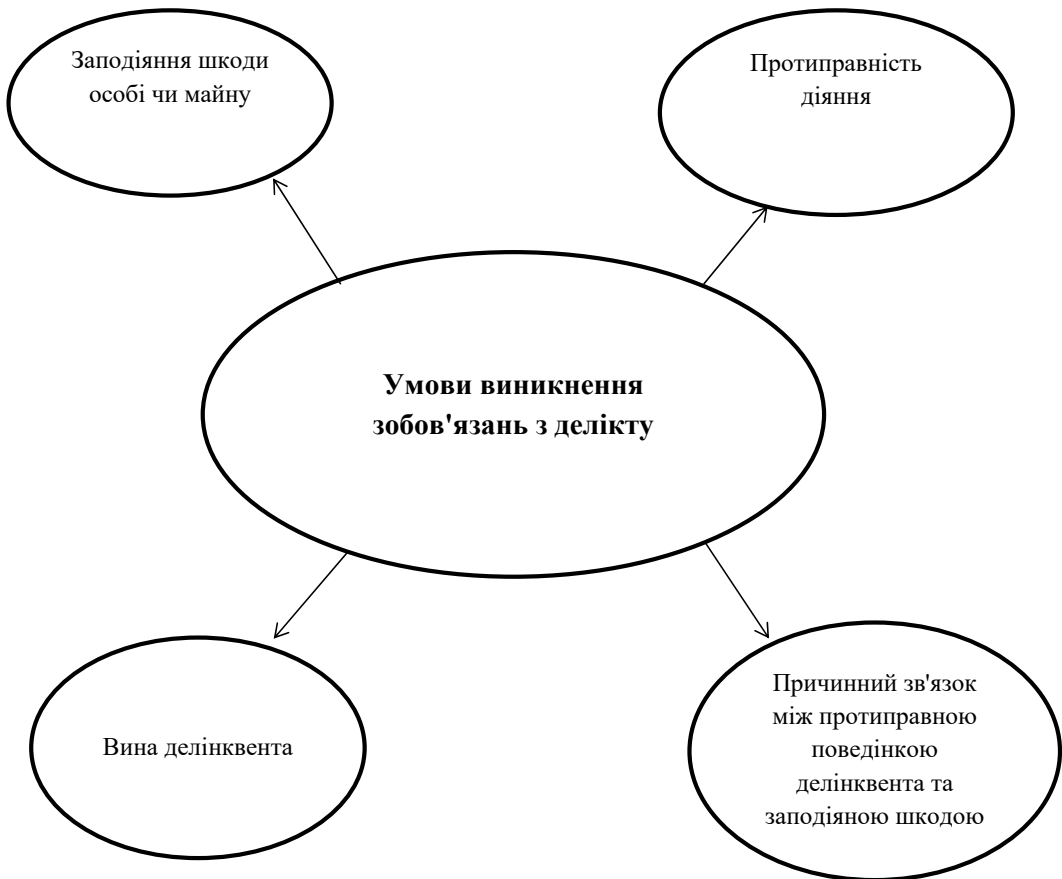
Громадяни України виконують роботу за кордоном, перебуваючи у службових відрядженнях, працюючи в посольствах, консульствах, представництвах. Під час виконання трудових обов'язків на них поширюється законодавство України. Водночас, окремі питання, скажімо, час відпочинку, можуть регулюватись і нормами іноземного права.

ТЕМА 10. ДЕЛІКТНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У МПРП

1. Загальні положення про деліктні зобов'язання у національних правових системах

Деліктним зобов'язанням у міжнародному приватному праві є правовідношення з "іноземним елементом", зміст якого полягає у праві чи обов'язку потерпілої особи вимагати в межах та способами, вказаними у нормах джерел права, відновлення чи компенсації порушених прав особою (делінквентом), що протиправними діями заподіяла шкоду потерпілому.

Шкода - це не тільки умова виникнення деліктного зобов'язання у будь-якій правовій системі, а й міра деліктної відповідальності. За відсутності шкоди не можна говорити про виникнення зобов'язання з делікту. Але трактування шкоди не є однозначним та абсолютно визначеним у всіх правових системах.

Для відшкодування шкоди в більшості правових систем застосовують:

Відновлення попереднього стану пошкодженої речі

Заміну речі аналогічною

Грошову компенсацію

Вчинення інших дій, що свідчили б про компенсацію шкоди, яку неможливо оцінити в грошах, скажімо публікацією спростування інформації.

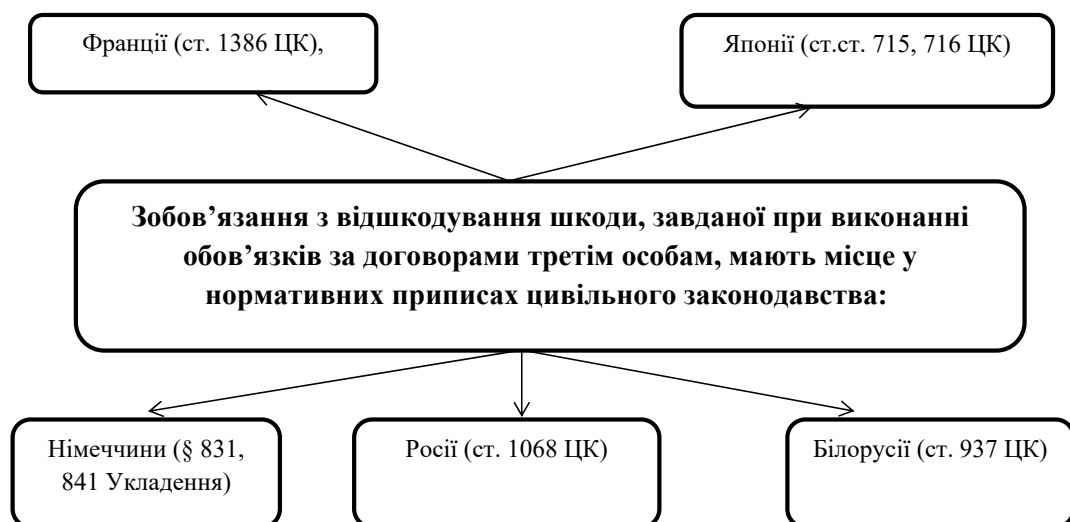
Для визначення законодавства, яке слід застосувати до регулювання деліктних зобов'язань з "іноземним елементом" найчастіше застосовується колізійний принцип - закон місця заподіяння шкоди (*lex loci delicti*).

Залежно від того, якою мірою використовується колізійна формула - **закон місця заподіяння шкоди (lex loci delicti)**, всі правові системи можна поділити на три групи:

Перша	Друга	Третя
До першої групи, де принцип застосування закону місця заподіяння шкоди знайшов своє офіційне визнання не тільки у доктрині, а й у законодавстві та практиці, належить більшість правових систем. Це, насамперед, правові системи "сім'ї континентального права", а саме: Австрія, Бельгія, Греція, Італія, Швейцарія, країни Східної Європи та Латинської Америки, а також Ірак, Скандинавські країни. Цей принцип використовується у практиці Франції, Нідерландів. Законодавчим джерелом цієї прив'язки у Франції є ст. 3 (1) французького Цивільного кодексу, згідно з якою закони громадського порядку та безпеки застосовуються до всіх осіб, які проживають на території Франції. З цієї норми суди зробили висновок, що наслідки деліктних діянь, вчинених в іншій державі, повинні розглядатися із застосуванням права цієї держави. А втім, рішення, яке остаточно закріплювало прив'язку до закону місця заподіяння шкоди, було винесене касаційним судом лише 1948 р. Чимало з перелічених держав, як-от: Греція, Італія, Німеччина, Польща, Угорщина, Франція встановлюють винятки з указаного принципу чи певні його обмеження.	У другій групі правових систем принцип застосування закону місця заподіяння шкоди використовується, здебільшого, з додатковими колізійними прив'язками. Іноді зустрічається кумуляція прив'язок, внаслідок чого виникає необхідність врахування вимог законодавства декількох правових систем. Так, право Єгипту, Колумбії, Німеччини, Сирії поєднує принципи закону місця заподіяння шкоди та закону суду.	До третьої групи правових систем належать такі, що в основному відхиляють закон місця заподіяння шкоди, використовуючи його тільки як виняток. Це, насамперед, Великобританія, а також Австралія, Канада, Японія. У США принцип застосування закону місця заподіяння шкоди нині також не є основною прив'язкою, до якої зверталися б суди під час вирішення деліктних спорів, хоча до прийняття 1971 р. Другого Зводу законів із міжнародного приватного права цей принцип діяв як основний і незаперечний. Після прийняття Зводу основною стала прив'язка до закону, що має з деліктним правовідношенням найбільш суттєвий зв'язок. Така зміна була викликана існуванням у США п'ятдесяти різних юрисдикцій з багатим матеріалом для колізійного права.

2. Окремі деліктні зобов'язання в національних правових системах

Зобов'язання з відшкодування шкоди, заподіяної дефектним делінквентом, тобто суб'єктом, який через вікові чи фізіологічні особливості має неповний рівень дієздатності, закріплено у положеннях Німецького цивільного укладення (§ 832), Французького цивільного кодексу (ст. 1385), Цивільного кодексу Японії (ст. 714), Цивільного кодексу Російської Федерації (ст.ст. 1073–1078), Цивільного кодексу Португалії (ст. ст.487–489), Цивільного кодексу Білорусії (ст.ст.942–947), у судовій практиці англо-американського права, відповідно до яких самотійну відповідальність неповнолітня особа не несе, окрім деяких винятків, на прикладі конкуренції договірної та деліктного позову.

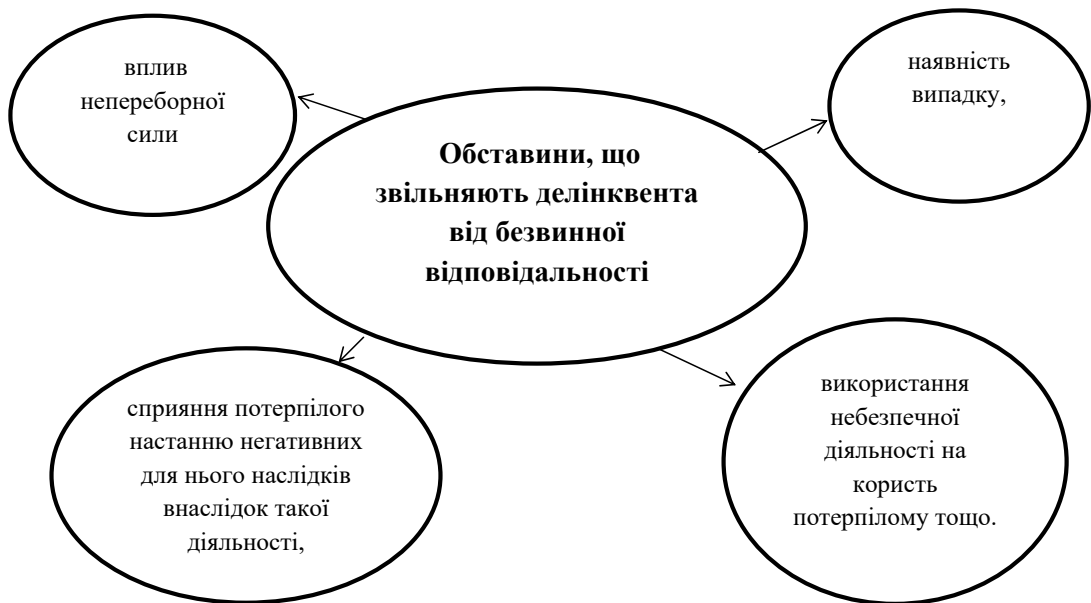
Деліктні зобов'язання, в яких делінквентом є орган влади чи місцевого самоврядування,

є цивілізованим напрацюванням взяття вказаними суб'єктами на себе відповідальності за протиправні дії на рівні з іншими учасниками приватноправових відносин.

Підходи до визначення небезпечної діяльності, яка окреслюється поняттям ризику, що має наслідком настання суворої відповідальності.

Перший підхід	За першим, поданим у законодавстві Німеччини, сувора відповідальність покладається на суб'єктів, що здійснюють вказані у законодавстві види небезпечної діяльності.
Другий підхід	У законодавстві Росії та Білорусії представлений другий підхід нормативного закріплення небезпечної діяльності, під якою розуміється відкритий перелік видів такої діяльності, суб'єкти якої несуть відповідальність незалежно від вини.
Третій підхід	Третій підхід дефініції небезпечної діяльності полягає у формулюванні загальних критеріїв суворої відповідальності. § 520 другого Зводу деліктного права США містить перелік обставин, що підлягають врахуванню при віднесенні судами діяльності до небезпечної: висока ймовірність заподіяння майнової чи моральної шкоди, значний розмір заподіяної шкоди, можливість знизити ризик проявом розумної турботливості, міра розповсюдження подібної діяльності, цінність такої діяльності для суспільства.

В межах сурової відповідальності або відповідальності за шкоду, завдану небезпечною діяльністю, поширеним є нормативне закріплення регламентації деліктних зобов'язань щодо **шкоди**, завданої:

тваринами (ст. 718 ЦК Японії, § 833 НЦУ, ст. 1385 ЦК Франції, ст. 493 ЦК Португалії),

транспортними засобами (ст. 1079 ЦК РФ, Закон Японії про відшкодування шкоди, завданої автотранспортними засобами, Закон про відповідальність Німеччини, ст.506–508ЦК Португалії),

внаслідок використання атомної енергії (Закон Японії про відшкодування шкоди, завданої використанням атомної енергії 1961 року, ст. 1079 ЦК РФ, Закон Німеччини про атомну енергію 1959 року),

внаслідок забруднення природних ресурсів (Закон Німеччини про регулювання водного режиму 1957 року, Закон РФ «Про охорону навколишнього середовища», Закон Японії про горну справу)

внаслідок дефектів товарів, робіт та послуг (ст. 1645 Французького ЦК, Закон Німеччини про медикаменти 1978 року, § 402 другого Зводу деліктного права США, ст.ст.1095–1098 ЦК РФ).

У деліктному законодавстві країн сучасності прийнято окремо регламентувати особливості відшкодування моральної шкоди, пов'язаної з певними моральними, фізичними переживаннями через порушення прав особи.

Деліктне право Німеччини	Французьке деліктне право	Англо-американське право
Деліктне право Німеччини досить обережно підходить до питання захисту прав особистості. Проте, як підстави для відшкодування моральної (немайнової) шкоди НЦУ визнає дії, що мають прояв в нанесенні тілесних ушкоджень, заподіянні шкоди здоров'ю та обмеженню свободи. При цьому, захищаються тільки умови фізичного існування індивіда. Про захист честі індивіда, сфери його приватного життя від протиправних втручань в положеннях НЦУ не йдеться. Винятком став тільки §12 НЦУ, який встановив, що особа, чие ім'я використовується іншою особою без дозволу, може вимагати від порушника утриматися від такого використання. Це право було визнано судовою практикою як «інше право» в сенсі частини 1 § 823 НЦУ, і відтоді носій імені отримав право вимагати відшкодування завданої йому такими діями моральної (немайнової) шкоди. Пізніше та сама судова практика поширила правовий захист і щодо решти немайнових прав, як-то право на власне зображення, права, пов'язані з порушенням таємниці листування тощо.	Французьке деліктне право, з огляду на поширене трактування ст.ст. 1382, 1383 ЦК, досить адекватно відгукнулось на реформування системи захисту прав та свобод людини з наданням пріоритету немайновій сфері. Вказане знайшло своє обґрунтування в положеннях судової практики щодо захисту права на таємницю кореспонденції, зображення, честі, гідності, ділової репутації. Особливо останнє стало актуальним у зв'язку з прийняттям у 1881 році Закону про друк, згідно зі ст. 29 якого подібні дії підпадали під ознаки злочину. При цьому розмір моральної (немайнової) шкоди, що належить відшкодуванню, за французьким цивільним правом залежить від обставин кожного конкретного випадку і може складати суто символічну суму.	Англо-американське право, на відміну від країн континентального права, встановлює досить різні підстави відповідальності за завдану моральну (немайнову) шкоду. Наріжним каменем всієї деліктної системи англо-американського права, поряд із розробленою системою прецедентів, є класифікація правової категорії «шкоди». Залежно від форми заподіяної делінквентом вини розрізняють шкоду, завдану в формі необережності та умислу. Суттєвою є і диференціація правової мети відшкодування завданої шкоди – вона має компенсаційний характер у випадку заподіяння шкоди при необережності та штрафний характер у випадку заподіяння шкоди з умислом. В деліктах, скоєних з умислом, моральна (немайнова) шкода презумується у всіх випадках і не є предметом доктринальних дискусій.

Більш детально в доктрині розглядаються питання відшкодування моральної (немайнової) шкоди, що виникає в зв'язку із заподіянням шкоди з необережності.

Умовами відповідальності, що виникають у справах в зв'язку із заподіянням шкоди з необережності, є:

Наявність у делінквента зобов'язання дотримуватися необхідної обережності щодо потерпілого;

Порушення делінквентом цього зобов'язання;

Заподіяння потерпілому шкоди внаслідок такого порушення

Загальне право містить найбільшу кількість судових прецедентів в сфері порушення немайнових прав особи з питань приниження честі і репутації (дифамація), а потім розглядаються інші форми посягання на права особи.

Різновиди дифамації

письмовий
наклеп (libel)

усний наклеп
(slander).

Англо-американське деліктне право розрізняє **порушення права на непорушність сфери приватного життя**, серед якого розрізняють такі правопорушення:

неправомірне вторгнення в уособлене місце мешкання позивача або втручання в його особисті справи,

опублікування дійсних, але негативних відомостей про особисте життя особи

подання позивача у негативному світлі, використання імені позивача у рекламі

Останнім часом значного поширення у законодавстві США набуло **відшкодування моральної шкоди, що пов'язане з перенесеним особою нервовим чи психічним потрясінням через певні локальні чи глобальні фактори**

дорожньо-транспортна пригода

стихійне лихо

екологічна аварія,

Терористичні акти і т. ін.

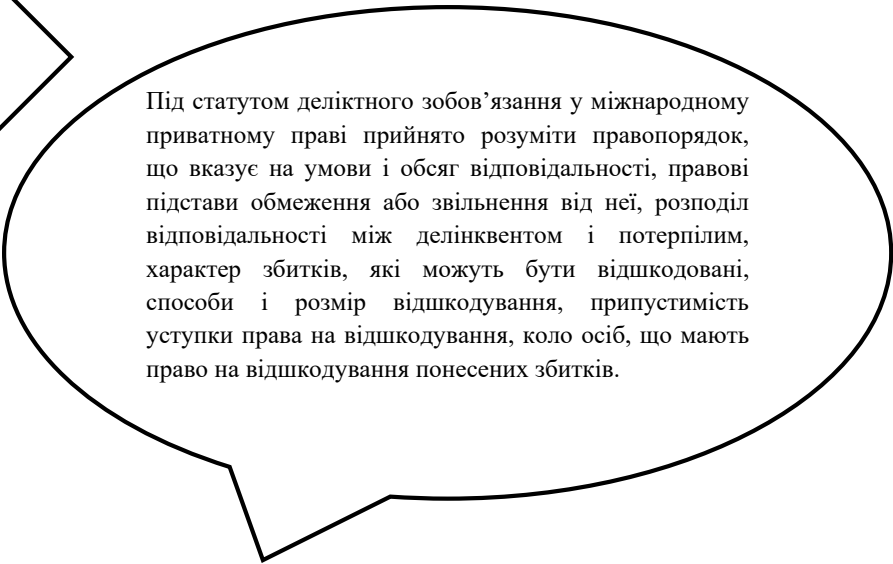
Судова практика з урахуванням досягнень психіатрії поступово почала за відповідних умов визнавати подібну шкоду такою, що підлягає відшкодуванню.

Проблемним у таких справах виявилось питання розмежування шкоди, пов'язаної з переживанням за своє життя та здоров'я, і шкоди, пов'язаної з переживанням за життя та здоров'я близьких осіб постраждалого. У першому випадку судами враховувалось питання перебування потерпілого у небезпечній зоні, і як наслідок, можливість розумно остерігатись за себе, а в другому випадку: близькість споріднення позивача і особи, якій заподіюється фізична шкода або загрожує її заподіяння, безпосереднє спостереження позивачем подій і їх шкідливих наслідків.

3. Статут деліктного зобов'язання в МПРП

Статут деліктного зобов'язання - це сукупність матеріально-правових норм, які регулюють це зобов'язання на підставі відсилання колізійної норми.

Делікт (від латинського *delictum* – провина, проступок) – це незаконна дія, яка завдає шкоди іншій особі, на підставі чого виникає зобов'язання у особи яка завдала шкоду, відшкодувати її.

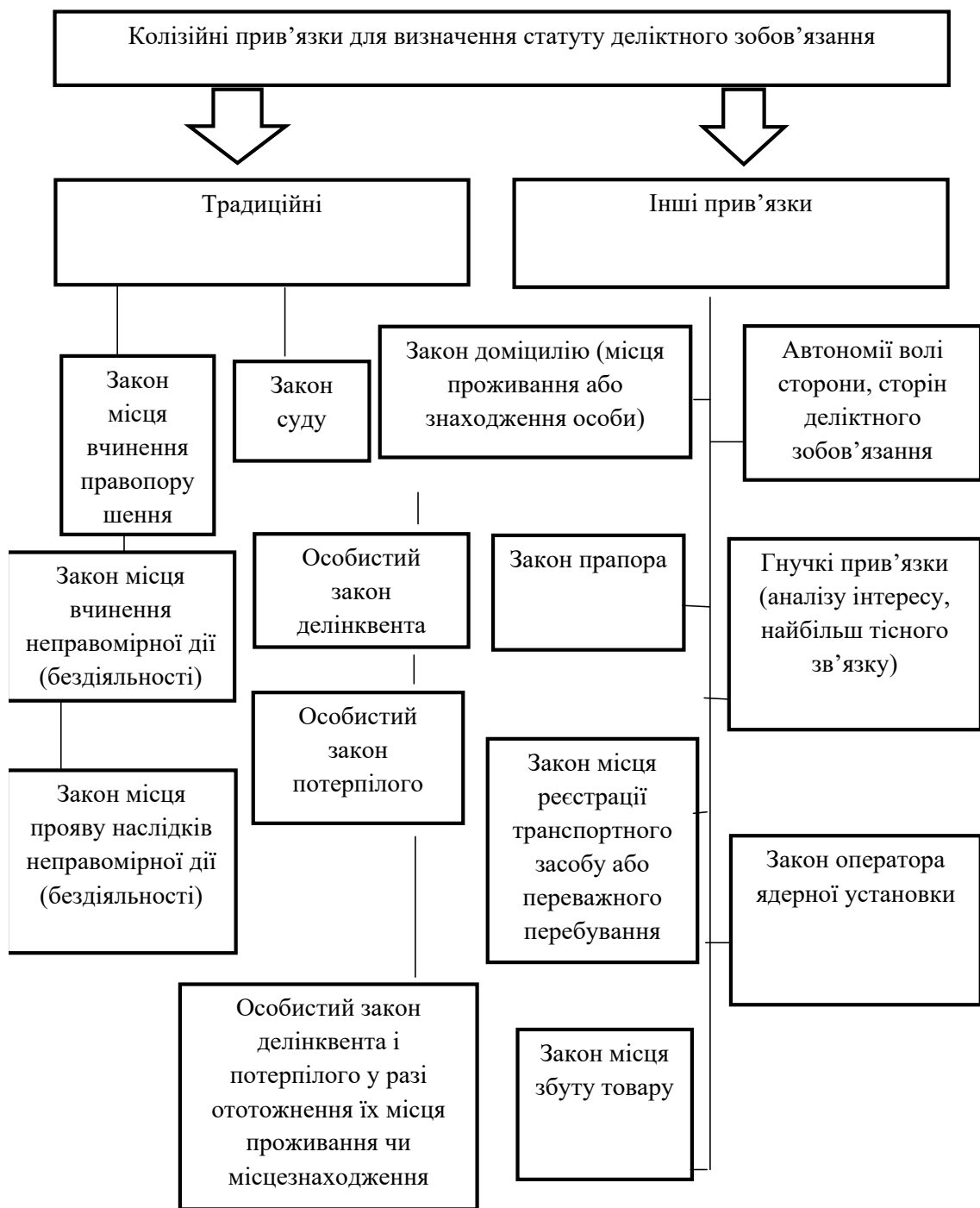
Під статутом деліктного зобов'язання у міжнародному приватному праві прийнято розуміти правопорядок, що вказує на умови і обсяг відповідальності, правові підстави обмеження або звільнення від неї, розподіл відповідальності між делінквентом і потерпілим, характер збитків, які можуть бути відшкодовані, способи і розмір відшкодування, припустимість уступки права на відшкодування, коло осіб, що мають право на відшкодування понесених збитків.

Статут зобов'язання, що виникає у зв'язку з заподіянням шкоди.

У міжнародному приватному праві існують три різновиди статутів деліктних зобов'язань:

Статут відповідальності за шкоду, завдану внаслідок недоліків товарів, робіт та послуг.

Статут зобов'язань, що виникають з недобросовісної конкуренції.

Делінквент - (лат., той, що вчиняє провину) в англо-американському праві правопорушник. Делінквент - у праві взагалі правопорушник; особа, яка вчинила делікт. У кримінології - особа з соціальним відхиленням поведінки (злочинець та ін.).

Для визначення статусу деліктного зобов'язання застосовують наступні прив'язки:

- Закон місця заподіяння шкоди
(*lex loci delicti commissi*);

Частина 1 ст. 49 Закону України «Про міжнародне приватне право» визначає, що права та обов'язки за зобов'язаннями, що виникають внаслідок завдання шкоди, визначаються правом держави, у якій мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди. Він застосовується для визначення відповідальності за заподіяння шкоди, якщо ця шкода виникла в результаті будь-яких протиправних дій що мають міжнародний характер.

- закон країни суду
(*Lex fori*);

У ч. 3 ст. 49 Закону України «Про міжнародне приватне право» зазначається: «Сторони зобов'язання, що виникло внаслідок завдання шкоди, у будь-який час після його виникнення можуть обрати право держави суду». Тобто ми бачимо, що в даному випадку можна говорити про обмежену автономію волі, оскільки сторони деліктного зобов'язання можуть обрати тільки закон суду (*lex fori*). До того ж такий вибір права за принципом *lex fori* можливо здійснити тільки після виникнення зобов'язання внаслідок завдання шкоди.

- закон прапора (*lex flagi*);

Застосовується у справах, які виникли на морських, повітряних, космічних суднах. У цих випадках використовується право тієї держави, під прапором якої перебуває (плаває) морське, повітряне, космічне судно тощо.

- закон місця реєстрації транспортного засобу;

При відшкодуванні шкоди, що була заподіяна за межами суверенних держав на зареєстрованих транспортних засобах встановлюється спеціальна колізійна прив'язка *lex flagi* - право держави, під прапором або під реєстраційним знаком якої транспортний засіб пересувався у момент вчинення правопорушення (Угорщина, В'єтнам).

- особистий закон
lex personalis);

Право країни, згідно з яким буде визначатися правовий статус суб'єкта приватно-правових відносин, укладених іноземним елементом. Тобто, простіше кажучи, це правове поле тієї країни, в якому будуть визначатися сукупність прав та обов'язків суб'єкта.

4. Деліктні зобов'язання з іноземним елементом у законодавстві України

Основні нормативні акти, що регулюють
деліктні відносини з іноземним елементом в
Україні

Закон України «Про міжнародне приватне право», розділ VII якого присвячено врегулюванню поза- договірних зобов'язань шляхом встановлення відповідних колізійних прив'язок. Стаття 48 Закону визначає загальний припис застосування колізійної прив'язки *lex loci delicti* до зобов'язань з відшкодування шкоди, а ч. 1 ст. 49 деталізує цю прив'язку в межах закону країни, де була вчинена неправомірна дія, що стала підставою виникнення деліктного зобов'язання. Двосторонній доміцилій як прив'язка врегулювання деліктних зобов'язань з іноземним елементом за вітчизняним цивільним законодавством передбачається згідно з ч. 2 ст. 49 Закону, колізійна прив'язка *lex fori* теж віднайшла своє обґрунтування у національному законодавстві України згідно з ч. 3 ст. 49 Закону. І, нарешті, згідно з ч. 4 ст. 49 Закону, сторони зобов'язання, що виникло внаслідок завдання шкоди, у будь-який час після його виникнення можуть обрати право держави суду.

Кодекс торговельного мореплавства України досить детально регламентує особливості регулювання деліктних зобов'язань в межах торговельного мореплавства, згідно ст. 5 якого у разі заподіяння судном шкоди, що не передбачена статтями 296 і 314 Кодексу, відшкодування завданих збитків регулюється законодавством держави, де мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди, а якщо шкода заподіяна у відкритому морі, – законодавством держави, під прапором якої ходить судно, тобто має місце прив'язка *lex loci delicti* або прив'язка до закону прапора. Статтею 296 КТМ України відносини, пов'язані з відшкодуванням збитків від зіткнення суден у внутрішніх водах або територіальному морі, регулюються законодавством держави, де трапилося зіткнення. Якщо всі судна, що зіткнулися, ходять під одним прапором і не зачіпають інтересів третьої сторони, застосовується законодавство держави прапора цих суден незалежно від того, де трапилося зіткнення.

Найбільш поширеною колізійною прив'язкою, що використовується у міжнародних домовленостях за участю нашої держави, є класична прив'язка *lex loci delicti*, яка відображена зазвичай разом з прив'язками до закону доміцилію, автономії волі сторін. Зокрема, вказане має місце у нормативних приписах багатосторонніх домовленостей: ст. 42 Конвенції про правову допомогу і правових відносинах у цивільних, сімейних та кримінальних справах країн СНД від 22 січня 1993 року, ст. 45 Конвенції про правову допомогу і правових відносинах у цивільних, сімейних та кримінальних справах країн СНД від 7 жовтня 2002 року, ст. 11 Угоди про вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності від 29 березня 1992 року, в якій додатково позначена прив'язка *lex fori*. Подібні положення мають місце у двосторонніх угодах приватно-правової сфери, стороною яких є Україна, з Республікою Узбекистан від 19.02.1998 року (ст. 42), з Турецькою Республікою від 23 листопада 2000 року (ст. 29), з Румунією від 30 січня 2002 року (ст. 33).

ТЕМА 11. АВТОРСЬКЕ ТА ПАТЕНТНЕ ПРАВО у МПрП

1. Поняття та джерела авторського та патентного права

Авторське право (АП) — це сукупність прав, які належать автору у зв'язку зі створенням і використанням твору літератури, науки, мистецтва. Це сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають внаслідок створення і використання творів літератури, мистецтва й науки. Авторське право встановлює сприятливі правові умови для творчої діяльності, забезпечує доступність результатів цієї діяльності всьому суспільству. Воно визначає і забезпечує широкий захист особистих немайнових і майнових прав авторів.

Поняття «авторське право» виділяють в об'єктивному і суб'єктивному розумінні:

В *об'єктивному*: АП - це сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають внаслідок створення і використання творів науки, літератури та мистецтва.

У *суб'єктивному розумінні* АП - це сукупність прав, які належать автору або його правонаступникам у зв'язку зі створенням і використанням твору літератури, науки і мистецтва.

Автор (лат. auctor — творець) — це фізична особа, творчою працею котрої створено твір. У широкому розумінні, поняття «автор» може застосовуватись до творця будь якого матеріального або нематеріального блага.

Об'єкти АП

- літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);
- виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- комп'ютерні програми;
- бази даних;
- музичні твори;
- твори образотворчого мистецтва;
- драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;
- аудіовізуальні твори;
- тексти перекладів.

Також за автором закріплюються майнові і немайнові права:

Немайнові

- право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання;
- право забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом;
- право вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання;
- право вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора.

Майнові

- виключне право на використання твору;
- виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

Особливу групу джерел сучасного авторського права становлять міжнародні договори:

Бернська конвенція з охорони літературних та художніх творів (1886 р.), яка неодноразово доповнювалася і змінювалася.

Всесвітня (Женевська) конвенція з авторського права (1952р.).

Римська конвенція з охорони прав артистів-виконавців, виготовлювачів фонограм, а також виробників організацій мовлення (1961 р.).

Конвенція, що створює Всесвітню організацію інтелектуальної власності (підписана у Стокгольмі у 1967 р., чинна з 1970 р.).

Женевська конвенція з охорони інтересів виготовлювачів фонограм (1971 р.).

Брюссельська конвенція з розповсюдження програм, що несуть сигнали, які передаються через супутники (1974 р.).

Патентне право (ПП) — підгалузь цивільного права, що регулює правовідносини, пов'язані зі створенням та використанням (виготовлення, застосування, продаж, інше введення в цивільний оборот) об'єктів інтелектуальної власності, що охороняються патентом. Нарівні із засобами індивідуалізації (товарними знаками) згадані результати інтелектуальної діяльності входять в число об'єктів промислової власності.

об'єкти патентування:

- **Винахід** — технічне рішення, що є новим, корисним у господарській діяльності і може бути практично застосоване;
- **Корисна модель** — нове технічне рішення, що не впливає із існуючого рівня техніки і є промислово придатним;
- **Промисловий зразок** — результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання, характеризується будь-яким новим видом форми, конфігурації, кольору чи сукупності цих елементів у продукті, що створює естетичне враження і є промислово придатним.

1.2. Міжнародні правові акти

Що стосуються АП

Бернська конвенція з охорони літературних та художніх творів (1886 р.). Ця конвенція була розроблена за участю Віктора Гюго та його «Міжнародної Асоціації Літератури та Мистецтва» під впливом французького «права автора», що розбігається із англо-саксонською концепцією авторського права, яка торкалась тільки економічних аспектів. За Бернською конвенцією, авторське право на творчу працю не повинно декларуватися, бо воно автоматично є діючим з моменту створення твору. Таким чином, автору не треба реєструвати, подавати будь-які заяви про авторське право у країнах, що прийняли цю конвенцію.

Всесвітня (Женевська) конвенція з авторського права (1952 р.). Всесвітня конвенція про авторське право була розроблена за участю ЮНЕСКО як альтернатива до Бернської конвенції для тих країн, що не згодні з її точкою зору, але все ж таки хочуть стати учасниками багатосторонньої конвенції про авторське право.

Що стосуються ПП

Паризька конвенція про охорону промислової власності підписана у Парижі 20 березня 1883 року є однією з найперших та найважливіших міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності. За цією конвенцією патенти будь-якої країни-учасниці є доступними всім іншим учасникам цієї конвенції.

Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію (МКВ) — підписана 24 березня 1971 р. Відповідно до МКВ, усі винаходи поділяються на 8 основних розділів, а кількість дрібних рубрик нараховує понад 50 тис. назв. Систему МКВ використовують не тільки країни, які офіційно заявили про приєднання до Страсбурзької угоди, а й багато інших.

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право (англ. World Intellectual Property Organization Copyright Treaty) - це міжнародний договір у галузі авторського права, що був укладений поміж членів Всесвітньої організації інтелектуальної власності 20 грудня 1996 року.

Він забезпечує додатковий захист авторських прав, що бачиться необхідним для галузей пов'язаних з монопольним володінням знаннями, з оглядом на прогрес, що стався у сфері інформаційних технологій із часу попередніх міжнародних договорів та угод про авторське право.

Договір про патентну кооперацію (англ. Patent Cooperation Treaty (PCT)) — міжнародний договір у сфері патентного права, укладений 35 державами у місті Вашингтон 19 червня 1970 року.

Найголовнішою нормою договору є те, що він передбачив подання «міжнародної патентної заявки». Одна така заявка дозволяє отримати правовий захист на винахід у великій кількості країн одночасно. Така заявка може бути подана будь-ким, хто є громадянином або резидентом країни-учасниці договору.

1.3. Трансформація норм міжнародних договорів з авторського та патентного права у норми національного законодавства.

Під трансформацію норм міжнародних договорів подразумевалось надання чинності тому чи іншому міжнародному договору на території відповідної держави, використовуючи для цього певний встановлений законодавством прийом:

Переклад міжнародного договору

Ратифікація Верховною Радою України міжнародного договору та підписання відповідного закону Президентом України

Міжнародний документ стає національним нормативно-правовим актом.

Приклад з патентного права:

Міжнар. Прав. Акт. :

У подальшому прикладі під поняттям “Союз” слід мати на увазі Паризький союз, до якого належать країни — учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. У ст. 5-3 цієї Конвенції зафіксовано: “У будь якій країні Союзу не розглядається як порушення прав патентовласника таке:

Нац. Зак-во України:

Тепер наведемо витяг з п. 2 ст. 25 “Дії, які не визнаються порушенням патенту” **Закону України “Про охорону прав на винаходи (корисні моделі)”** від 15 грудня 1993 р.:

1. Використання на борту кораблів інших країн Союзу пристроїв, що становлять предмет його патенту, у корпусі корабля, машинах, передачах та інших приладах, коли такі кораблі тимчасово чи випадково входять у води названої країни, за умови, що такі пристрої використовуються виключно для потреб такого корабля.

2. Використання пристроїв, що становлять предмет патенту у конструкції або дії літака або сухопутних транспортних засобів інших країн Союзу, або приладдях такого літака або засобів, коли ці літак і засоби тимчасово або випадково входять у названу країну”.

“Не визнається порушенням прав, що надаються патентом, використання запатентованого винаходу (корисної моделі): в конструкції чи при експлуатації транспортного засобу іноземної держави, який тимчасово або випадково знаходиться у водах, повітряному просторі чи на території України, за умови, що винахід (корисна модель) використовується виключно для потреб зазначеного засобу...”

Як бачимо, наш законодавець зміст ст. 5-3 Конвенції передав повністю і виконав це дещо стисліше. Порівняємо аналогічні положення міжнародної конвенції та національного закону стосовно авторського права.

Приклад з авторського права:

У п. 1 ст. 7 **Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів** від 9 вересня 1886 р. встановлено: “Термін охорони, наданий цією Конвенцією, становить життя автора і п’ятдесят років після його смерті”.

У п. 1 ст. 24 “Термін охорони прав авторів” **Закону України “Про авторське право й суміжні права”** від 23 грудня 1993 р. зафіксовано: “Охорона, що надається цим Законом, діє протягом усього життя автора і 50 років після його смерті, крім випадків, передбачених цією статтею”.

Щодо творів мистецтва й рукописів **Бернська конвенція передбачає** “право слідування” (droit de suite). У п. 1 ст. 14 Конвенції це право сформульовано так: “Автор або після його смерті особи чи установи, уповноважені національним законодавством, щодо оригінальних творів мистецтва й оригінальних рукописів письменників і композиторів користуються невідчужуваним правом на відсотки за кожного перепродажу цього твору, що відбувається після першої передачі автором його твору”.

У ст. 23 “Право слідування” **Закону України “Про авторське право й суміжні права”** було встановлено: “Автор протягом життя, а після його смерті спадкоємці у встановлений ст. 24 цього Закону термін щодо переданих автором оригінальних творів образотворчого мистецтва користуються невідчужуваним правом на одержання п’яти відсотків від ціни кожного наступного продажу твору через аукціон, галерею, салон, магазин тощо, що йде за першим його відступленням, здійсненим автором твору (право слідування)...”

2. Матеріальні та процесуальні права іноземців національному авторському та патентному праві

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» суб'єктами авторського права можуть бути як громадяни України, так іноземці. Іноземні громадяни як автори користуються захистом авторського законодавства в Україні, якщо створені ними твори знаходяться в будь-якій об'єктивній формі на території України, а якщо ні, то відповідно до міжнародних договорів України та спільних конвенцій з авторського права, наприклад, **Женевської, Бернської**. Таким чином, на іноземних громадян поширюється національний режим.

Іноземцю-автору належать такі права:

Немайнові

1) вимагати визнання свого авторства, згадування його імені у зв'язку з використанням твору, якщо це практично можливо.

2) забороняти згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитися анонімом.

3) вибирати псевдонім (вигадане ім'я) у зв'язку з використанням твору.

4) протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якого іншого посягання на твір, що може зашкодити честі та репутації автора.

5) на обнародування твору.

Майнові

1) Виняткові права на використання твору в будь-якій формі і будь-яким способом, а також виключне право дозволяти або забороняти: відтворення творів, публічне виконання і публічне сповіщення творів, публічний показ, будь-яке повторне публічне сповіщення в ефірі чи по проводах вже переданих в ефір творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, переклади творів, переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів, розповсюдження творів шляхом продажу, відчуження іншим способом або шляхом здачі в найм або в прокат та іншої передачі до першого продажу примірників твору, здачу в найм після першого продажу, відчуження іншим способом примірників аудіовізуальних творів, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих на фонограмі або у формі, яку читає машина, імпорт примірників творів.

2) Виключні права авторів на використання творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва включає в себе і право участі в практичній реалізації проектів цих творів.

3) Право дозволяти або забороняти використовувати свій твір й іншими способами.

4) Право на виплату винагороди за будь-яке використання його твору.

Права іноземних громадян в Україні врегульовані і нормами патентного права. Основні положення, що стосуються при оформленні прав на об'єкти промислової власності, знайшли своє відображення у відповідних розділах Законів України «Про охорону прав на винаходи (корисні моделі)», «Про охорону прав на промислові зразки». Більш детальне регулювання цих питань здійснюється підзаконними актами, зокрема: «Правилами складання і подання заявки на видачу патенту України на винахід (корисну модель)» від 27.12.94 р. № 318/528, «Правилами складання і подання заявки на видачу патенту України на промисловий зразок» від 13.02.95 р. № 35/571, затвердженими Патентним відомством і зареєстрованими в установленому порядку в Міністерстві юстиції України.

Іноземні фізичні та юридичні особи або їх патентні повірені ведуть справи з отримання патентів та підтримання їх у силі тільки через **патентних повірених**, зареєстрованих у Патентному відомстві України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, учасником яких є Україна. Наприклад, відповідно до угод про співробітництво в сфері охорони промислової власності між урядом України та урядами Російської Федерації та Республіки Білорусь, громадяни та юридичні особи, що проживають чи мають постійне місце проживання в цих державах, мають право подавати заявки безпосередньо до Держслужби ІВ самостійно. Повноваження патентного повіреного засвідчуються довіреністю заявника, яка має просту письмову форму і не потребує нотаріального посвідчення. Якщо до складу заявників входить фізична особа, яка проживає на території України, чи юридична особа, яка має постійне місцезнаходження на території України, то заявка може бути подана без залучення патентного повіреного, за умови зазначення адреси для листування в Україні.

3. Право на торговельну марку

Торговельна марка (ТМ) — це будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляє (надає) одна особа, від товарів (послуг), що виробляють (надають) іншими особами.

↑

Такими позначеннями можуть бути: слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів.

Суб'єктами права інтелектуальної власності на торговельну марку є фізичні та юридичні особи. Можуть бути випадки належності інтелектуальної власності на торговельну марку одночасно кільком фізичним та/або юридичним особам.

Право інтелектуальної власності на торговельну марку засвідчується **свідомством**. Відповідна заявка подається до патентного відомства і має містити заяву, зображення торговельної марки та перелік товарів, робіт і послуг, для яких реєструється відповідний знак. На основі поданих документів приймається рішення, і протягом місяця з дня його прийняття заявник отримує свідоцтво.

До майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку належать:

- право на її використання,
- виключне право дозволяти використання,
- виключне право перешкоджати неправомірному використанню торговельної марки, в тому числі забороняти таке використання та інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку — 10 років з дати, наступної за датою подання заявки в установленому порядку, якщо інше не встановлено законом. Володілець свідоцтва про право інтелектуальної власності на торговельну марку вправі продовжити 10-річний строк, який сплинув, щоразу на 10 років, відповідно до законодавства.

Майнові права на торговельну марку може бути припинено достроково у таких випадках:

- 1) якщо торговельна марка перетворилась на загальноживане позначення певного виду товарів чи послуг;
- 2) за ініціативою володільца свідоцтва, за умови, що це не суперечитиме умовам договору або закону.

Подоланню територіального обмеження прав на ТМ у міжнародному приватному праві слугують **міжнародно-правові акти**:

→ **Мадридська угода** про міжнародну реєстрацію торговельних знаків (1891р.),

→ **Ніццька угода** про міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації ТМ (1957р.)

→ **Віденська угода** про заснування міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків для товарів (1973р.),

→ **Протокол до Мадридської угоди** про міжнародну реєстрацію торговельних марок (1989р.),

→ **Договір про закони з товарних знаків (Договір TLT)** (1994р.)

→ **Угода з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS)** (1994р.).

Способи захисту прав на ТМ:

- ❖ Митні заходи (упаковки та речі з символами ТМ, представлені окремо від контрафактних товарів); розповсюдження спеціальних митних заходів на форми та матриці, спеціально призначені для виготовлення контрафактних товарів з незаконним використанням ТМ.
- ❖ Конкурентний спосіб захисту прав на ТМ доповнює та посилює правовий захист, який гарантується ТМ спеціальним законодавством. В умовах, коли кількість судових спорів стосовно ТМ з кожним роком збільшується, доцільним є запозичення до національної системи захисту прав на ТМ та практичне впровадження в ній альтернативних та позасудових процедур посередництва та арбітражу, що широко застосовуються Арбітражним та Посередницьким Центром Всесвітньої організації інтелектуальної власності (BOIB).
- ❖ Судовий спосіб. У судовій практиці зарубіжних країн значне місце займають спори щодо порушень прав на ТМ. Поряд з традиційними для України спорами щодо встановлення оманливості, імітації оригінальних ТМ, зарубіжні суди набули значного досвіду у вирішенні складних комплексних позовів із зіткнення в одній справі про порушення прав на ТМ різних за своєю суттю прав інтелектуальної власності сторін

Загалом цивільно-правовий спосіб захисту прав на ТМ у міжнародному приватному праві надає власнику відповідних прав вельми широкий вибір передбачених як міжнародним, так і національним законодавством окремих зарубіжних держав засобів для поновлення своїх порушених прав на торговельну марку.

ТЕМА 12. МІЖНАРОДНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ ТА ВАНТАЖІВ

1. Джерела міжнародного транспортного права

Міжнародне транспортне право — це система принципів і норм, що регулюють правовідносини, які виникають між суб'єктами міжнародного права у зв'язку з використанням транспортних засобів у процесі міжнародного економічного співробітництва.

Джерела транспортного права поділяються на два види:

Нормативні правові акти	Правові звичаї
«Це нормативні документи, що регулюють перевезення різними видами транспорту і представляють собою сукупність законів та інших нормативних правових актів, які встановлюють, змінюють або припиняють правовідносини в області організації і здійснення перевезень»	«Застосовуються у випадках, коли відсутні прямі приписи в нормативному акті або транспортному договорі з конкретних питань перевезення і закон допускає можливість керуватися прийнятими на транспорті звичаями. Цей вид джерел діє, наприклад, при морських перевезеннях»

Міжнародні конвенції, що регламентують окремі питання організації та регулювання транспортного процесу

Національне законодавство держав, територією яких проходять маршрути міжнародних перевезень

Залізничний транспорт:

Першу залізницю було введено а дію в Європі (Англія) в 1825 р. Коли залізничні національні мережі з'єднались і потяги розпочали перетинати державні кордони, постала потреба в міжнародно-правовому регулюванні залізничних перевезень.

Бернські конвенції 1890 р. зберігали чинність до 1985 р. Нині правову основу міжнародних залізничних перевезень становить КОТІФ і зазначені додатки. Зауважимо, що КОТІФ є об'єднаним текстом зазначених двох Бернських конвенцій. Угода КОТІФ і додатки А та В регулюють загальні принципи міжнародних залізничних перевезень.

Авіаційний транспорт:

Літак американських братів Райт здійнявся в небо в 1903 р. - і авіація розпочала настільки нестримно розвиватися, що вже через чверть століття після цієї події постала потреба укласти перший багатосторонній міждержавний договір. У Варшаві 12 жовтня 1929 р. було підписано Конвенцію з уніфікації окремих правил міжнародних повітряних перевезень. Варшавську конвенцію було доповнено Гаазьким протоколом 1955 р., а потім конвенцією, укладеною у Гвадалахарі в 1961 р.

Адміністративні питання повітряного транспорту регламентуються Чиказькою конвенцією про міжнародну цивільну авіацію від 7 грудня 1944 р. Ця конвенція належить до компетенції Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО)

Автомобільний транспорт:

Женевська конвенція Про договір міжнародного перевезення вантажів (КМР) (Convention relative au contract de transport international des marchandises par rout - CMR) вважається основною у сфері автомобільного транспорту. Її було укладено 19 травня 1956 р. Водночас у Берні відбулась конференція з Конвенції з міжнародного перевезення вантажів залізничним транспортом (КІМ). До зазначеної Женевської конвенції першими увійшли країни Західної та Центральної Європи. транспортом регулювалися цією конвенцією. Женевська конвенція 1956 р. є чинною і для України.

Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки міжнародного дорожнього перевезення. Укладено в 1959 р. Діє в редакції 1975 р.

Конвенція про дорожній рух (1968 р.) і Протокол про дорожні знаки та сигнали від 19.09.49 (у редакції 1968 р.). Встановили правила дорожнього руху.

Митна конвенція про міжнародні перевезення вантажів. Укладено в 1959 р. Діє в редакції 1978 р.

Європейська угода про роботу екіпажів транспортних засобів, що виконують міжнародні автомобільні перевезення, від 01.07.70.

Конвенція про договір з міжнародного перевезення пасажирів і вантажів від 01.03.73 та Протокол до неї від 05.07.78

Морський транспорт:

Морський транспорт використовується в міжнародному сполученні з давніх часів, але лише у XX ст. з'явилися універсальні конвенції економічного характеру. Поступово в міжнародному судноплавстві склалися дві форми організації перевезень - лінійна (регулярна) та трампова (нерегулярна). Міжнародне лінійне перевезення почало оформлюватись коносаментом, який видавався морським перевізником вантажовідправнику в момент передавання вантажу перевізнику

про морське перевезення вантажів. набрала чинності 11 листопада 1992 р. після ратифікації її 20 державами. Використовують її також окремі держави, які формально не є учасниками Конвенції

Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів і їх багажу від 13.12.74.

Міжнародного економічного права стосуються також два акти:

Лондонська конвенція про обмеження відповідальності за претензіями на певні ділянки моря від 19.11.76

Міжнародний річковий транспорт (внутрішніх водойм)

У Женеві 15 березня 1960 р. було укладено Конвенцію **про уніфікацію окремих принципів щодо відповідальності при зіткненні річкових суден**. Цей акт можна вважати єдиною універсальною конвенцією, бо інші визначають правовий режим конкретного водного об'єкта. Відомо, що розробляється конвенція про міжнародні перевезення річковими суднами.

2. Джерела внутрішнього транспортного права України.

Транспорт — є однією з найважливіших галузей суспільного виробництва і покликаний задовольняти потреби населення та суспільного виробництва в перевезеннях. Розвиток і вдосконалення транспорту здійснюється відповідно до державних цільових програм з урахуванням його пріоритету та на основі досягнень науково-технічного прогресу і забезпечується державою.
«Закон України про транспорт стаття 1»

Транспортне право - галузь права, що регулює суспільні відносини в галузі переміщення людей, вантажів і інформації з одного місця в інше (в сфері *транспорт*у).

Транспортне право України регулює суспільні відносини, що складаються у зв'язку з організацією і діяльністю транспорту із забезпечення внутрішніх та зовнішніх транспортно-економічних зв'язків і потреб населення у перевезеннях.

Серед джерел транспортного права особливе місце посідають Статuti окремих видів транспорту:

- Статут автомобільного транспорту, затверджений постановою КМ УРСР від 27.06.1969 р. № 401.
- Статут внутрішнього водного транспорту Союзу РСР, затверджений постановою КМ Радянського Союзу від 15.10.1955 р. № 1801.
- Статут залізниць України, затверджений Постановою КМУ № 457 від 6 квітня 1998 р.

3. Договір міжнародної експедиції.

Міжнародна експедиція — обов'язок особи (експедитора) виконати або організувати виконання за винагороду і за рахунок іншої особи (замовника) послуг, пов'язаних з відправленням і/або одержанням вантажу в міжнародному сполученні. Сторонами такого договору є суб'єкти різних держав.

Функції які можуть виконувати експедиції

надання консультаційних послуг
вибір транспортного засобу
укладання договору з перевезення
страхування вантажу
підготовка документів із перевезення
одержання вантажу від клієнта
вирішення питань, пов'язаних з митним оформленням вантажу
передання вантажу вантажоодержувачеві
організація додаткових дій тощо

Характерною рисою договору експедиції є також те, що у ньому зазначено обов'язки інших осіб, які беруть участь у його виконанні

Оскільки не існує міжнародного законодавства яке б регулювало відносинами які виникають у експедиціях, тому роль творців правових меж договору експедиції в міжнародному обороті беруть на себе міжнародні організації.

Але!

«Експедиторські організації країн Ради Економічної Взаємодопомоги уклали у 1976 р. Веймарську угоду»

(як правило, участь третіх осіб є необхідною, тому що експедитор не надає усі послуги самостійно)!

Договір має такі ознаки:

- підприємницька природа;
- платність;
- взаємозобов'язальний характер.

4. Загальна характеристика транспортного законодавства України.

Транспортно-дорожній комплекс України – це сукупність всіх видів шляхів сполучення, технічних засобів, технічних пристроїв і споруд на шляхах повідомлень, що забезпечують процес переміщення в просторі і в часі пасажирів і вантажів різного призначення. представленим залізничним, автомобільним, морським, річковим, авіаційним, муніципальним і трубопровідним видам транспорту, дорожнім господарством.

Транспортне законодавство - це сукупність нормативних актів, які визначають основні правові, економічні та організаційні засади діяльності транспорту.

Конституція України як основний закон нашої держави. Конституція є джерелом транспортного права, виступаючи в якості юридичної бази його розвитку.

Цивільний кодекс України який сконцентрував в окремому розділі норми, що регулюють основні положення з перевезенням: про договір перевезення вантажів і пасажирів, перевезення транспортом загального користування, подачу транспортних засобів, навантаження і розвантаження вантажу, відповідальності перевізника, претензії і позовах і т.д.

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 12.09.91 р. "**Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР**", джерелами транспортного права є також законодавчі акти Союзу РСР, які регулюють відносини, пов'язані з транспортом, і не врегульовані українським законодавством. Зазначені законодавчі акти застосовуються на території України в частині, що не суперечить Конституції та чинному законодавству України.

30 травня 2018 року, під час засідання Кабінету Міністрів України було схвалено Національну транспортну стратегію на період до 2030 року «Drive Ukraine 2030».

До основних законів, які регулюють діяльність транспорту належать закони України "**Про транспорт**" 1994 р.

Про залізничний транспорт 1996 р.

Про дорожній рух 1993 р.

Про трубопровідний транспорт 1996 р.

Підзаконні акти	
постанови і розпорядження Уряду України	інструкції, постанови і правила, які виходять від міністерств і відомств.

Статут	Кодекс
Статут залізниць України (1998 р)	Повітряний кодекс України (1993 р)
Статут внутрішнього водного транспорту СРСР (1955 р)	Кодекс торговельного мореплавства України (1994 р)
Статут автомобільного транспорту УРСР (1969 р)	

До числа джерел транспортного права належать укази Президента України, що регулюють найбільш важливі і конкретні сфери транспортних відносин.

До джерел транспортного права в даний час слід також віднести звичаї ділового обороту.

Звичаєм ділового обороту визнається що склалося і дуже що застосовується правило поведінки, не передбачене законодавством, незалежно від того, зафіксовано воно в будь-якому документі (опубліковано у пресі, викладено у набрав законної сили рішення суду по конкретній справі, який містить подібні обставини і т. п.). Наприклад, згідно ст.160 Кодексу торговельного мореплавства України (КТМУ) за відсутності відповідної угоди сторін питання про термін доставки вантажу дозволяється на основі звичаїв, що діють в даному порту.

Джерелами транспортного права слід вважати також постанови Пленумів Верховного Суду України та Вищого Господарського Суду, які забезпечують одноманітність судової практики і яким надано право давати керівні роз'яснення судовим органам з питань застосування чинного транспортного законодавства при розгляді судових спорів.

5. Міжнародна пошта

Міжнародні поштові відправлення (далі - МПВ) — це упаковані та оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою «М», дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою «Консигнація», відправлення міжнародної прискореної пошти «EMS», які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через територію України транзитом операторами поштового зв'язку.

Міжнародні експрес-відправлення (далі — МEB) — належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним вкладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк.

Метою Всесвітнього поштового союзу є забезпечення організації та вдосконалення поштових відносин і створення у цій сфері сприятливих умов для розвитку міжнародного співробітництва. Союз, у міру своїх можливостей, бере участь у наданні технічної допомоги у сфері поштового зв'язку, за якою до нього звертаються країни-члени (ст. 1 Статуту Всесвітнього поштового союзу).

Заборони та обмеження щодо переміщення товарів у МПВ та МЕВ!

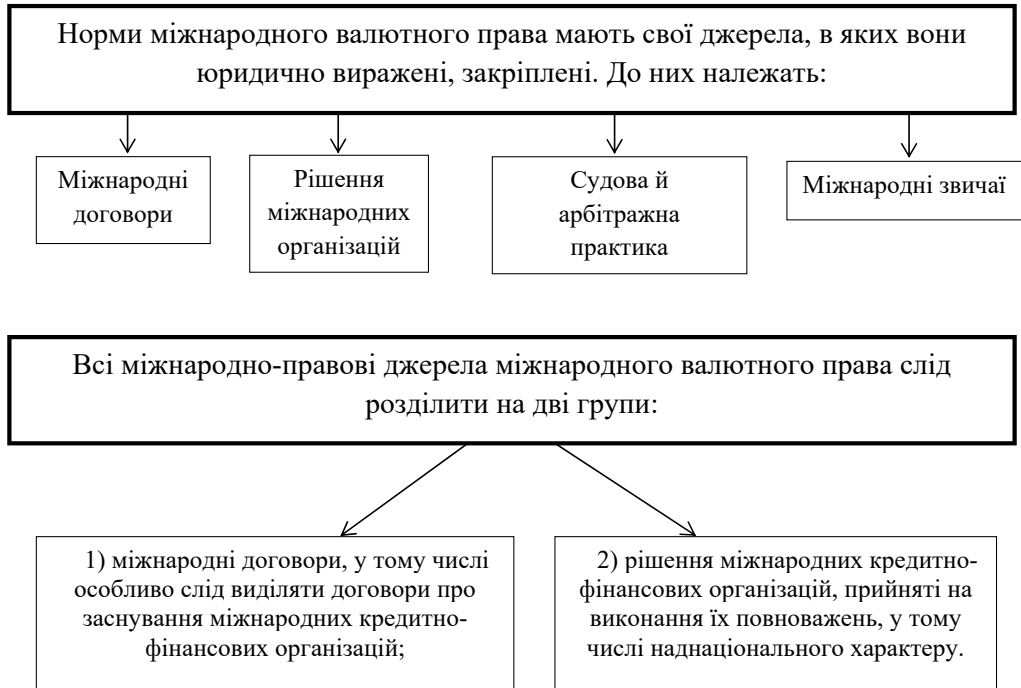
- товарів, заборонених Митним кодексом та іншими законодавчими актами України відповідно до ввезення на митну територію України або вивезення з цієї території;
- товарів, відправлених з порушенням митних правил;
- товарів, щодо яких відсутні відповідні дозвільні документи, у разі застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньо-економічної діяльності;
- товарів, які за результатами проведення видів контролю, зазначених у частині першій ст. 319 Митного кодексу, не можуть бути пропущені через митний кордон України;
- товарів (одяг, взуття тощо), які були у використанні та перебувають у брудному стані і за своїми ознаками можуть становити небезпеку для працівників поштового зв'язку, без документів про проведену фумігацію;
- товарів, що підпадають під визначення 1 — 24 груп УКТ ЗЕД, які переміщуються (пересилаються) на адресу громадян, крім продуктів харчування загальною масою не більше 10 кг в упаковці виробника.

Всесвітньою поштовою конвенцією встановлено такі заборони перевезення:

- наркотиків і психотропних речовин, визначених Міжнародним комітетом з контролю за наркотиками, або інших незаконних речовин, заборонених у країні призначення;
- предметів непристойного чи аморального характеру;
- контрафактних і піратських предметів;
- інших предметів, увезення чи оборот яких заборонено в країні призначення;
- предметів, які за своїм характером чи упакуванням можуть становити небезпеку для поштових працівників або населення, забруднювати чи псувати інші відправлення, поштове обладнання чи власність третьої сторони.

ТЕМА 13. МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ

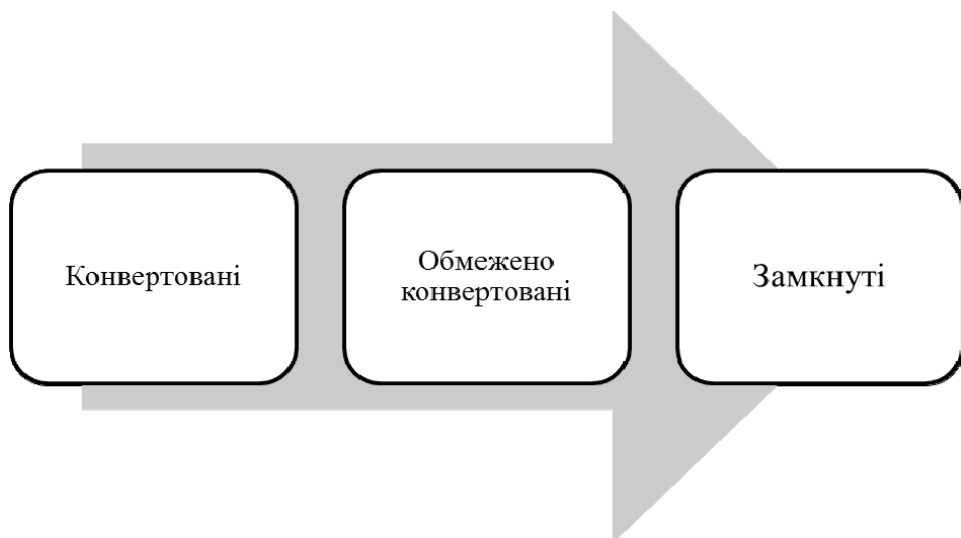
1. Джерела міжнародного валютного приватного права

!!! Валютні відносини, регулюються **міжнародним приватним правом**, коли вони виникають за участі недержавних юридичних осіб, громадян.

Міжнародне валютне право має свій **предмет** правового регулювання — міжнародні валютні відносини. Вони виникають із приводу валютних коштів та цінностей, що обертаються у сфері міжнародного співробітництва держав або інших суб'єктів. До валютних коштів належать іноземна валюта готівкою, платіжні документи (чеки, векселі, тратти, депозитні сертифікати, акредитиви тощо), в іноземній валюті цінні папери (акції, облігації, купони, бони), золото та інші цінності.

Види валют

Розрізняють **валюти конвертовані** (такі, що підлягають обміну на інші валюти), **обмежено конвертовані** (такі, що обмінюються лише на певні валюти) та **замкнуті** (використовуються лише в межах окремої країни).

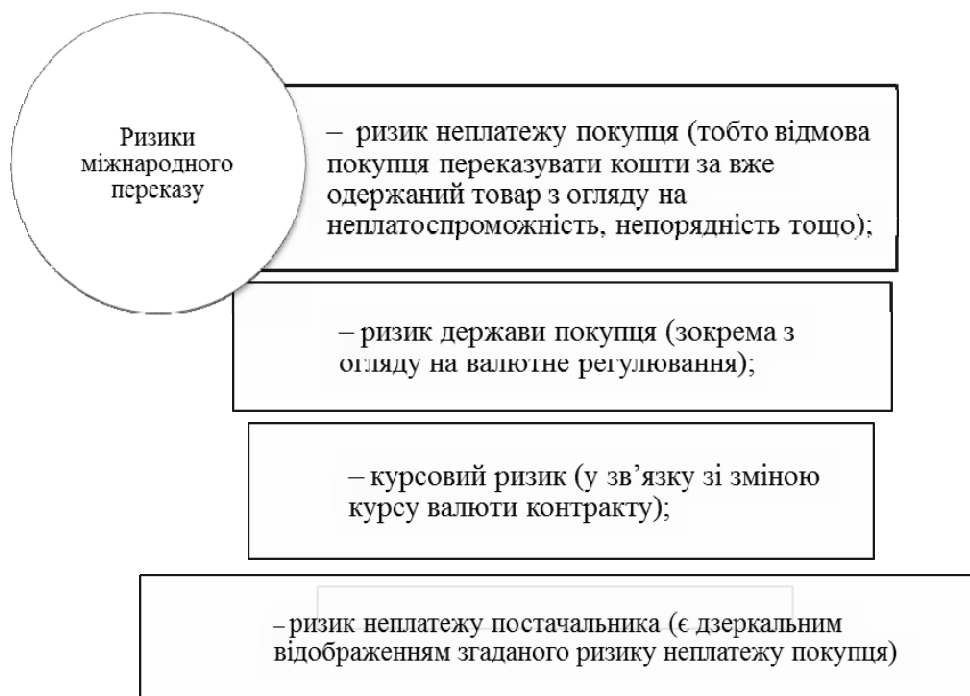
Конвертованість може бути повною або частковою: зовнішньою або внутрішньою. За зовнішньої конвертованості вільна конверсія в інші валюти поширюється лише на іноземців, а для громадян валютної зони необхідний особливий дозвіл валютних органів країни. За внутрішньої конвертованості правом вільної конверсії користуються громадяни конкретної країни, а іноземцям необхідно одержувати на це особливий дозвіл.

2. Міжнародний кредитний переказ

Міжнародний кредитний переказ — це форма розрахунків, яка здійснюється відповідно до договору, згідно з яким банк переказодавця виконує за винагороду від імені та за дорученням особи, яка має рахунок у цьому банку, переказ коштів до іншого банку (банку бенефіціара) на користь особи, зазначеної у дорученні (бенефіціара).

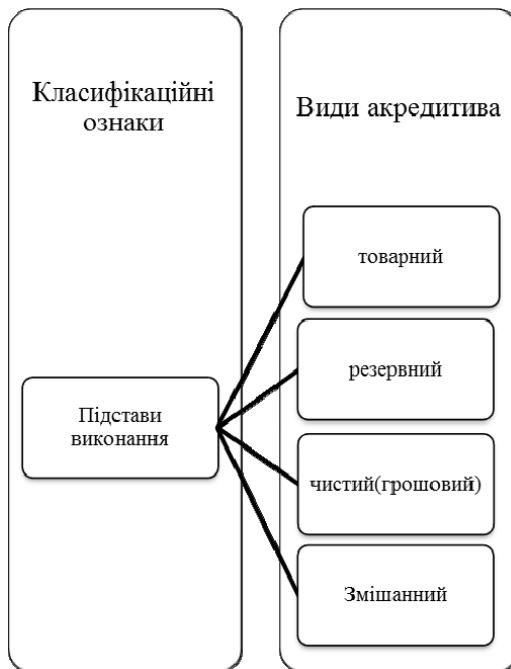

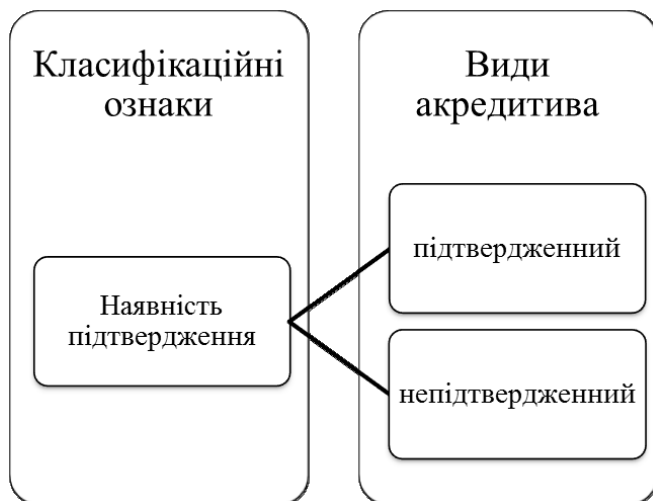
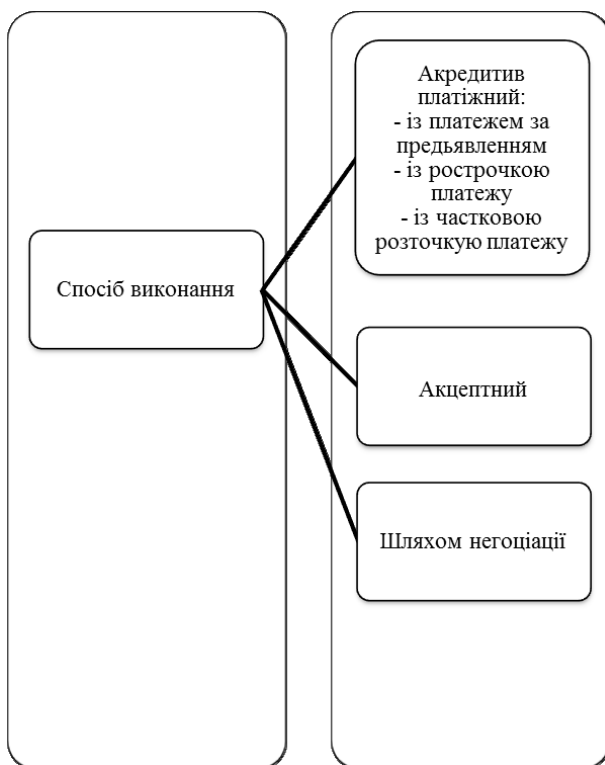
Ризики міжнародного переказу

3. Акредитив

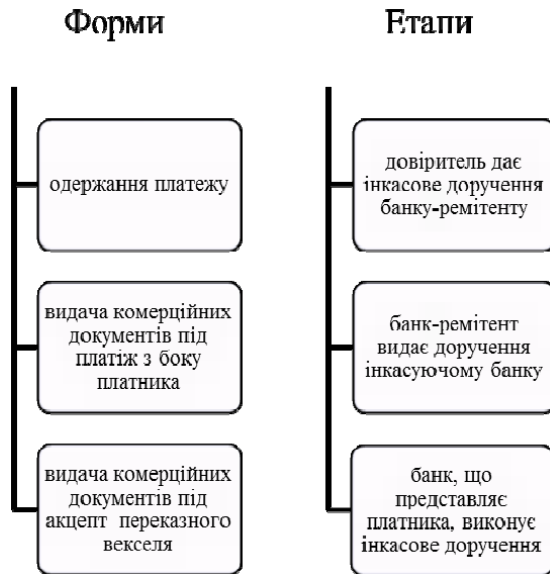
Акредитив – грошовий документ, за яким одна кредитна установа згідно із заявою клієнта доручає іншій здійснити за рахунок спеціально заброньованих для цього коштів оплату товарно-транспортних документів за відвантажені товари чи надані послуги або виплатити пред'явникові акредитиву певну суму грошей.

4. Інкасо

Договір з інкасо — це такий договір, коли особа, яка має право вимагати здійснення платежу (довіритель), доручає банку, в якому вона має рахунок (банку-ремітенту), передати особі, яка має зобов'язання виконати платіж чи акцепт переказного векселя (платнику), надіслати через банк платника (банк, що його представляє) документи за умови одержання платежу чи акцепту переказного векселя.

5. Банківська гарантія.

Банківська гарантія - операція, яку вправі проводити банки й страхові організації. Банківська гарантія являє собою письмове зобов'язання (порука) банку (страхової організації) перед кредитором по основному боргу (бенефіціаром) в тому, що в разі невиконання боржником (принципалом) зобов'язань кредитор одержить грошову компенсацію за рахунок коштів гаранта, якщо бенефіціар представить йому письмова вимога про сплаті.

Принципи банківської гарантії

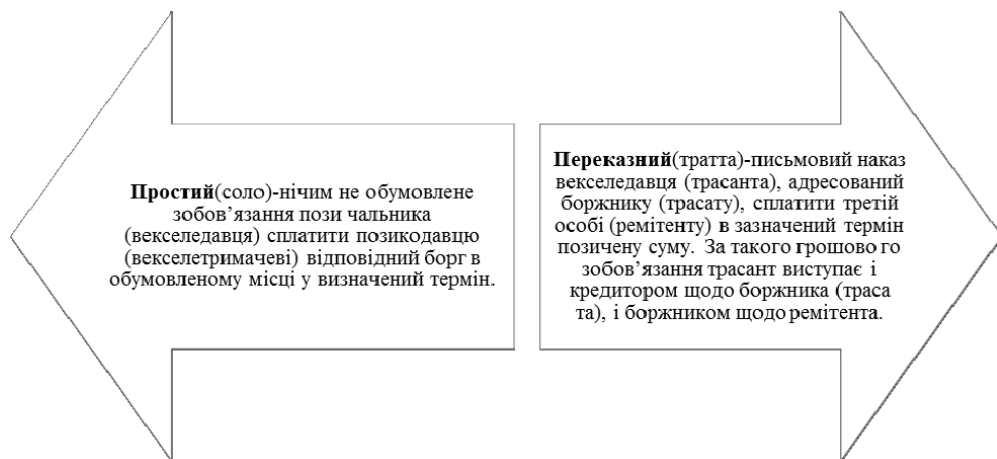
1. Принцип легітимації. Кредитори вдаються до банківської гарантії тому, що при укладанні угод і підписання контрактів часто мають достатніми і достовірними даними про економічний і фінансовий стан своїх контрагентів і, отже, не впевнені в майбутньому належному виконанні ними зобов'язань, які вони збираються брати на себе при укладенні контракту. Банківська гарантія в цьому випадку знімає сумніви кредитора, будучи свідченням того, що принципу. "і здатний виконати їх. Передбачається, що банк серйозно поставиться до справи і ретельно перевірить репутацію і фінансовий стан свого клієнта.

2. Принцип мотивації. Принципалу загрожує втрата гарантійної суми, якщо він не виконає взяті на себе зобов'язання за договором. За інших рівних умов це для нього потужним стимулом не ухилятися від них, навіть якщо його інтерес до конкретної операції слабшає.

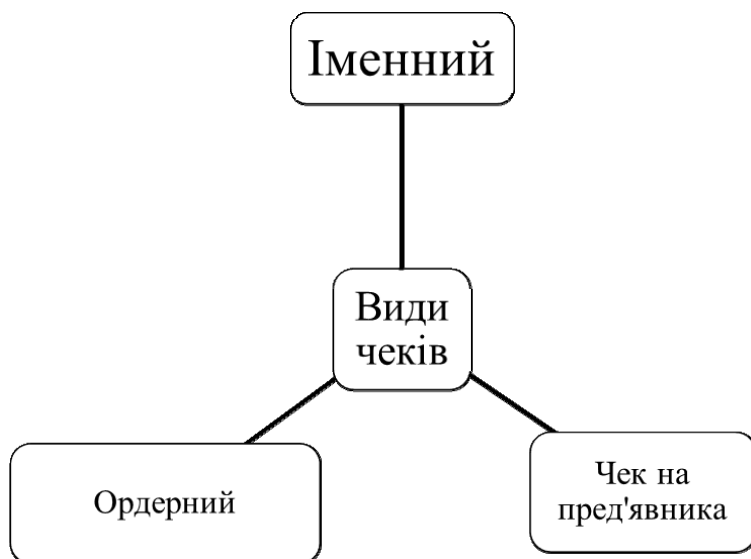
3. Принцип компенсації. Якщо принципал все ж не виконує свої зобов'язання, то кредитор (бенефіціар) має право розраховувати на гарантійну суму, ніж зможе повністю або частково компенсувати фінансові наслідки порушення договору контрагентом.

Векселі та чеки

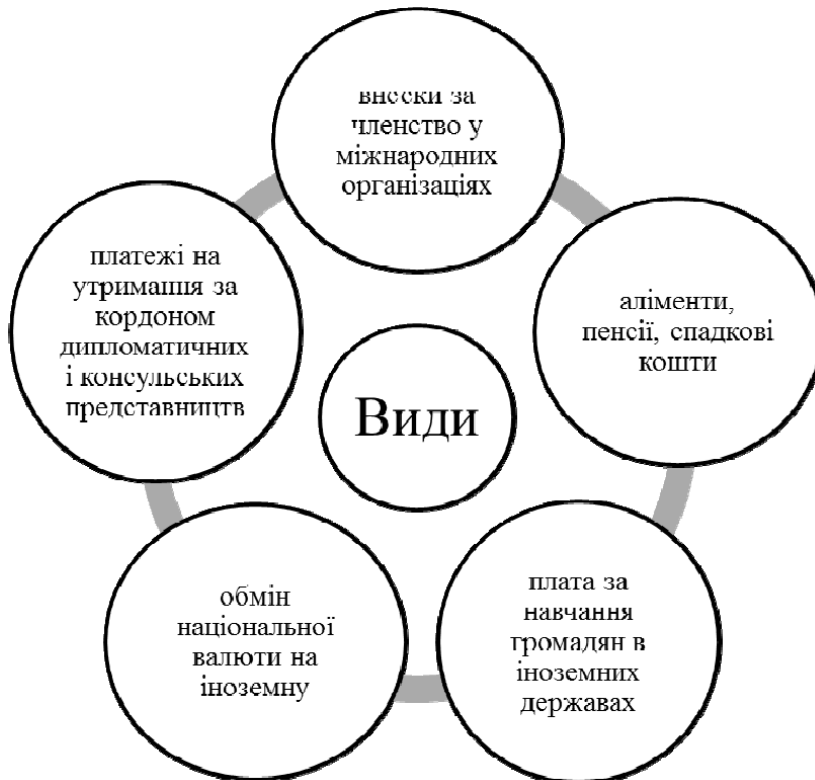
Вексель — цінний папір, що містить безумовне абстрактне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання терміну певну грошову суму власнику век селя (векселетримачеві).

Чеком визнається цінний папір, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження чекодавця банку сплатити тримачеві чека вказану у ньому суму. Чек має бути пред'явлений до оплати протягом терміну, встановленого законодавством.

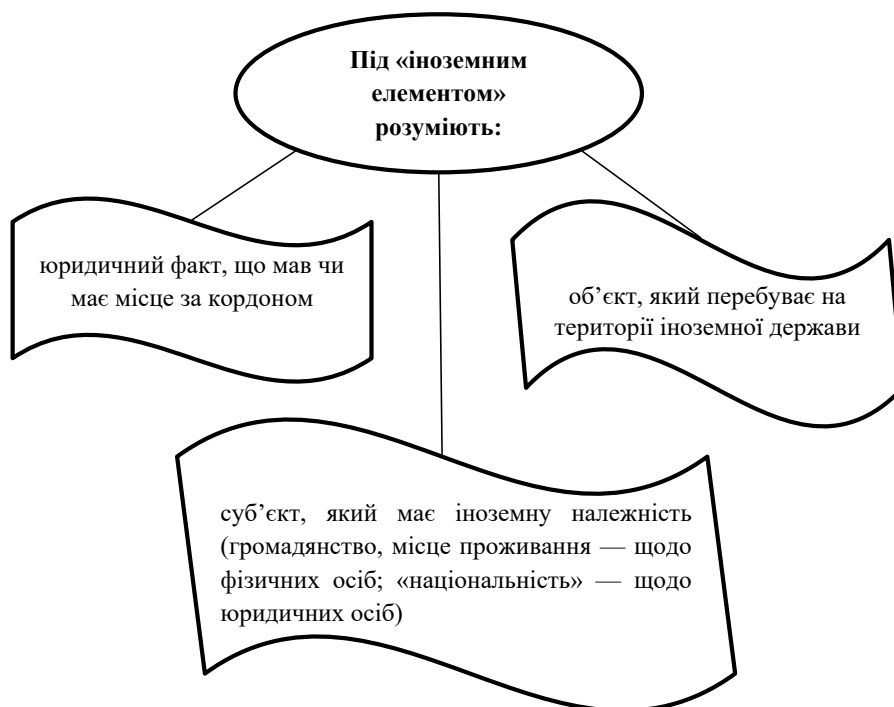
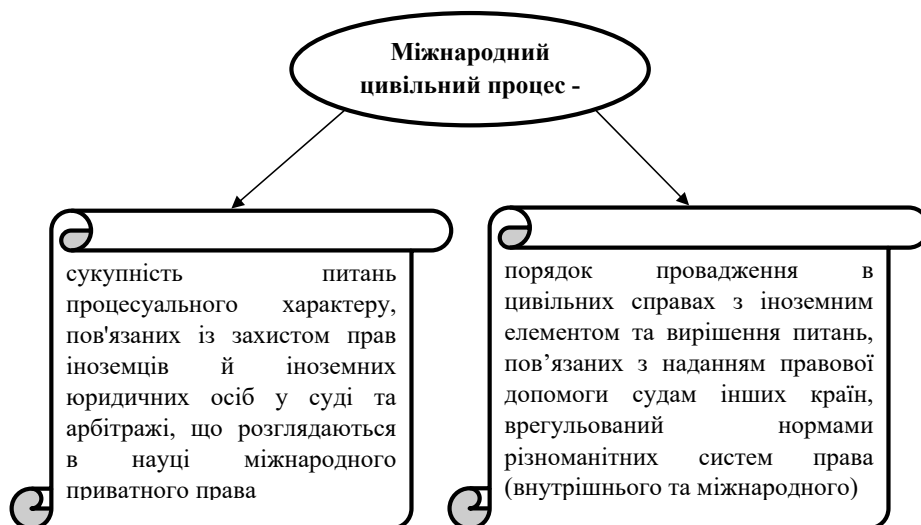

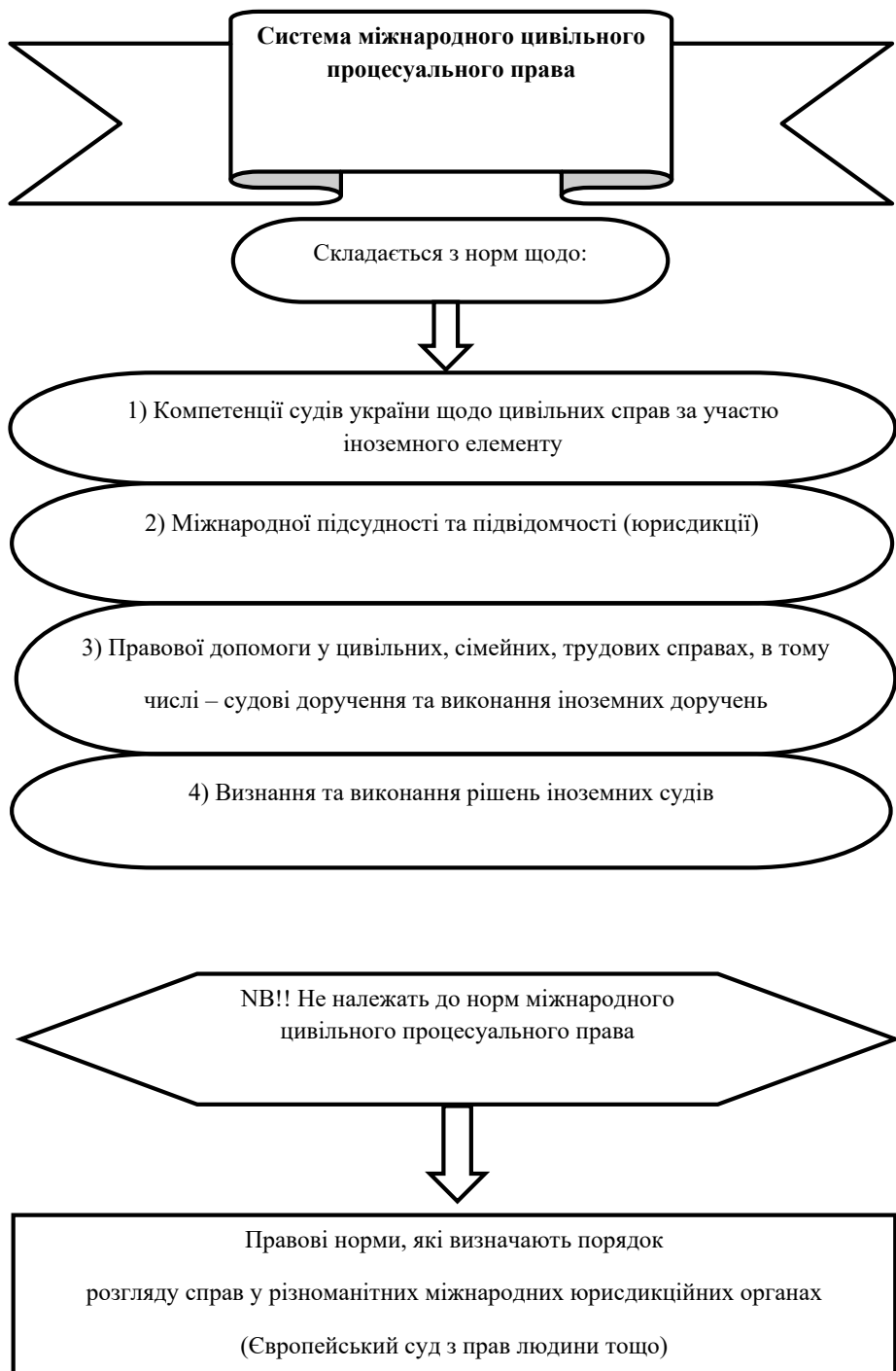
6. Міжнародні неторговельні розрахунки

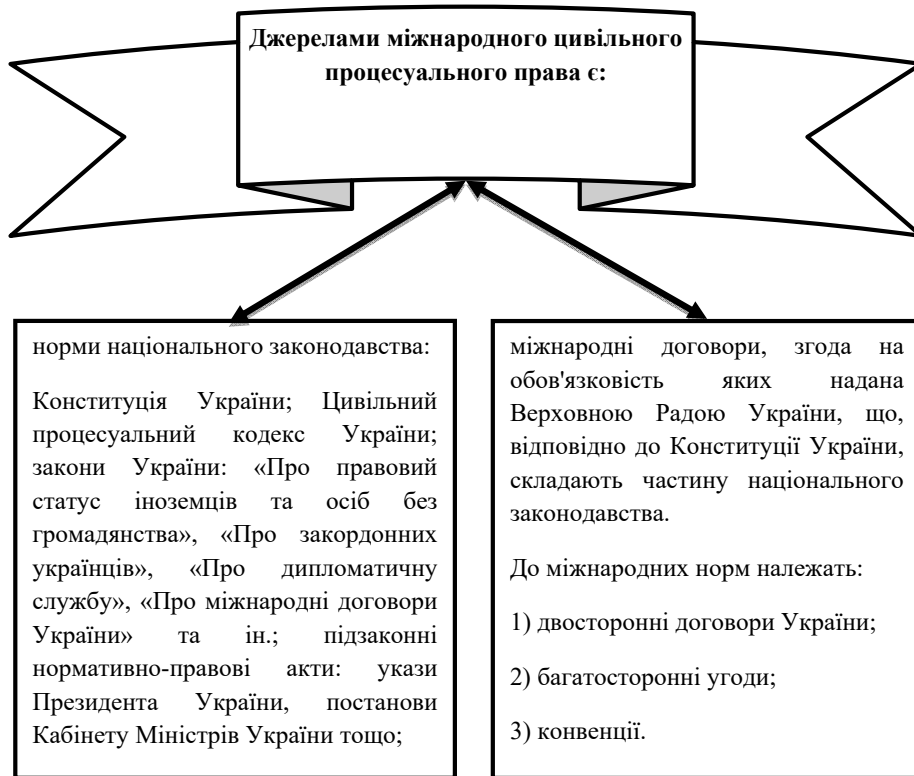

ТЕМА 14. МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

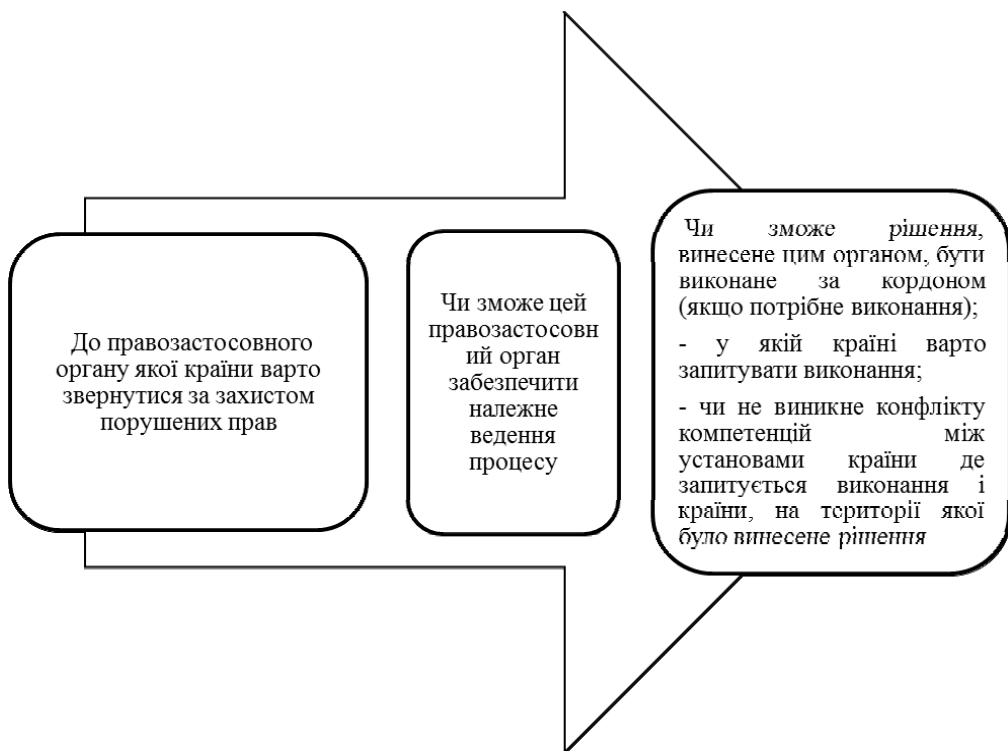
1. Міжнародний елемент у цивільному процесі

NB!! Основні питання, при виникненні спору в галузі приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом

Сучасний міжнародний цивільний процес охоплює такі інститути:

1. Правовий статус іноземних громадян та юридичних осіб у цивільному процесі
2. Правовий статус іноземної держави, її дипломатичних представництв, а також міжнародних організацій у цивільному процесі
3. Підсудність цивільних справ з "іноземним" елементом
4. Судові доручення при зверненні до іноземних юрисдикційних органів щодо вручення судових документів, збирання доказів та отримання інформації про іноземне право (інститут правової допомоги)
5. Визнання іноземних документів судом, який вирішує конкретну цивільну справу
6. Забезпечувальні (превентивні, охоронні) заходи
7. Визнання і виконання іноземних судових рішень

2. Правове становище іноземців та іноземних юридичних осіб

Правове становище іноземців та іноземних юридичних осіб регламентується:

Відповідно до ст. 26 Конституції України іноземці та особи без громадянства, які знаходяться в Україні на законних підставах, користуються тими ж правами та свободами, несуть такі ж обов'язки як і громадяни України, за окремими винятками, встановленими законодавством.

Міжнародними документами, визнаними Україною (наприклад, ст. 8 Загальної декларації прав людини 1948 р., ст. 16 Конвенції про статус біженців 1951 р.).

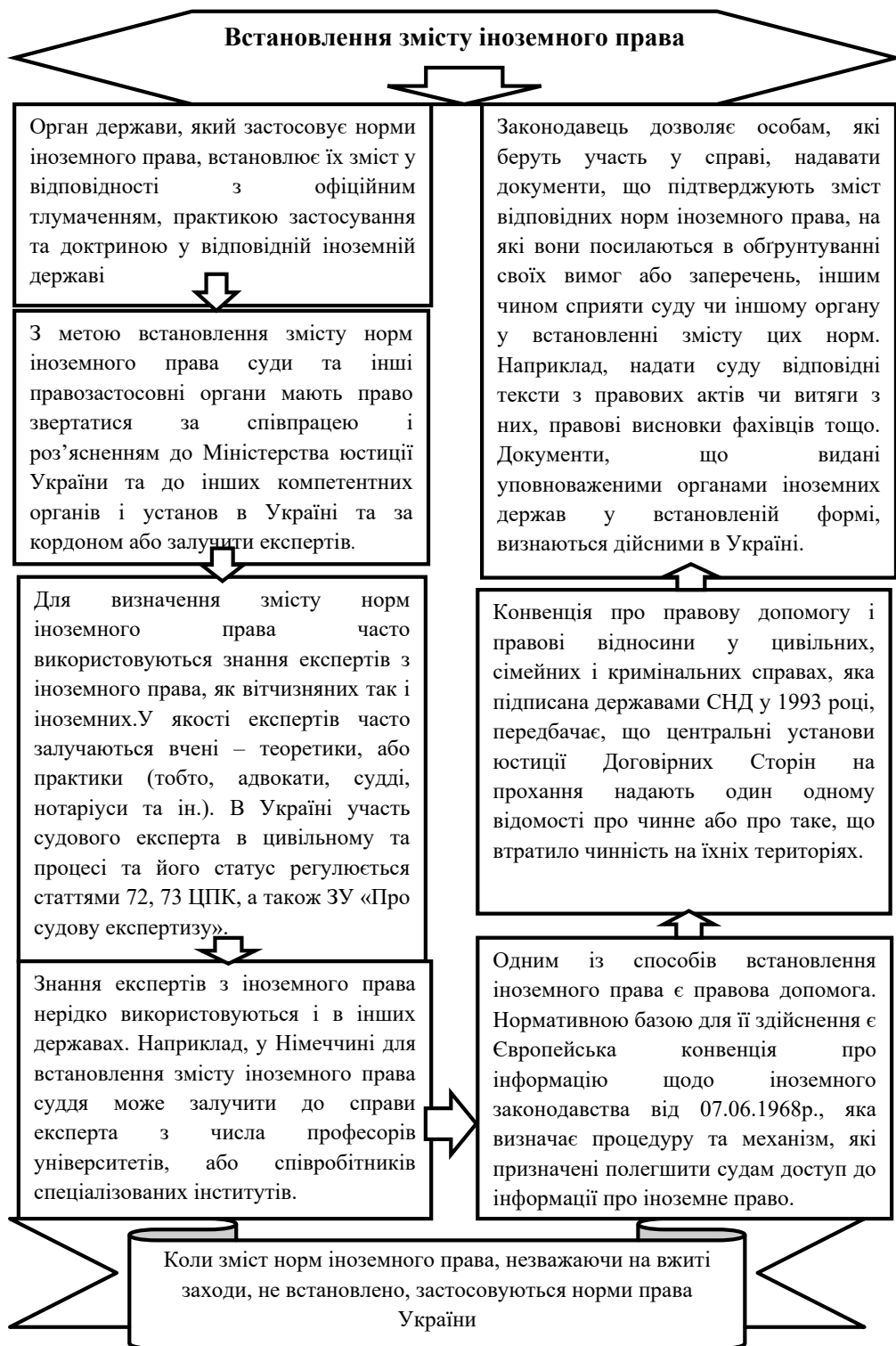
Відповідно до ч. 1 ст. 73 Закону "Про міжнародне приватне право" іноземні особи мають право звертатися за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів до судів України. Надання захисту в цьому випадку стосується всіх прав (цивільних, сімейних, трудових тощо), суб'єктом яких може бути іноземна особа, якщо це не пов'язано з будь-якими вимогами щодо обов'язковості її проживання на території України, мети приїзду в країну тощо.

Статус іноземних юридичних осіб визначається за законодавством держави, в якій вони засновані. Цивільна процесуальна правосуб'єктність міжнародних організацій встановлюється на підставі положень про те, що міжнародні організації підлягають юрисдикції судів України у цивільних справах в межах, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або законами України (ч. 3 ст. 79 Закону "Про міжнародне приватне право").

Відповідно до ч. 1 ст. 79 Закону "Про міжнародне приватне право" пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно іноземної держави, яке знаходиться в Україні, застосування щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави.

Згідно зі ст. 496 ЦПК України, іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави (їх органи та посадові особи) та міжнародні організації (далі - іноземні особи) мають право звертатися до судів України для захисту своїх прав, свобод чи інтересів. Іноземні особи мають процесуальні права та обов'язки нарівні з фізичними і юридичними особами України, крім випадків, передбачених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Встановлення змісту іноземного права

Судові рішення не діють за межами держави, у якій вони були ухвалені. Рішення іноземних судів можуть діяти в іншій державі, якщо остання їх визнала.

Юридична сила рішення суду певної держави обмежена територією цієї держави.

Проте за умов, передбачених: 1) ЦПК України, 2) міжнародними договорами України, 3) Законами України: – «Про виконавче провадження», «Про міжнародне приватне право», Постановою Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999 р. № 12 «Про практику розгляду судами клопотань про визнання та виконання рішень іноземних судів й арбітражів і про скасування рішень, винесених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України» рішення іноземних судів можуть визнаватися та виконуватися.

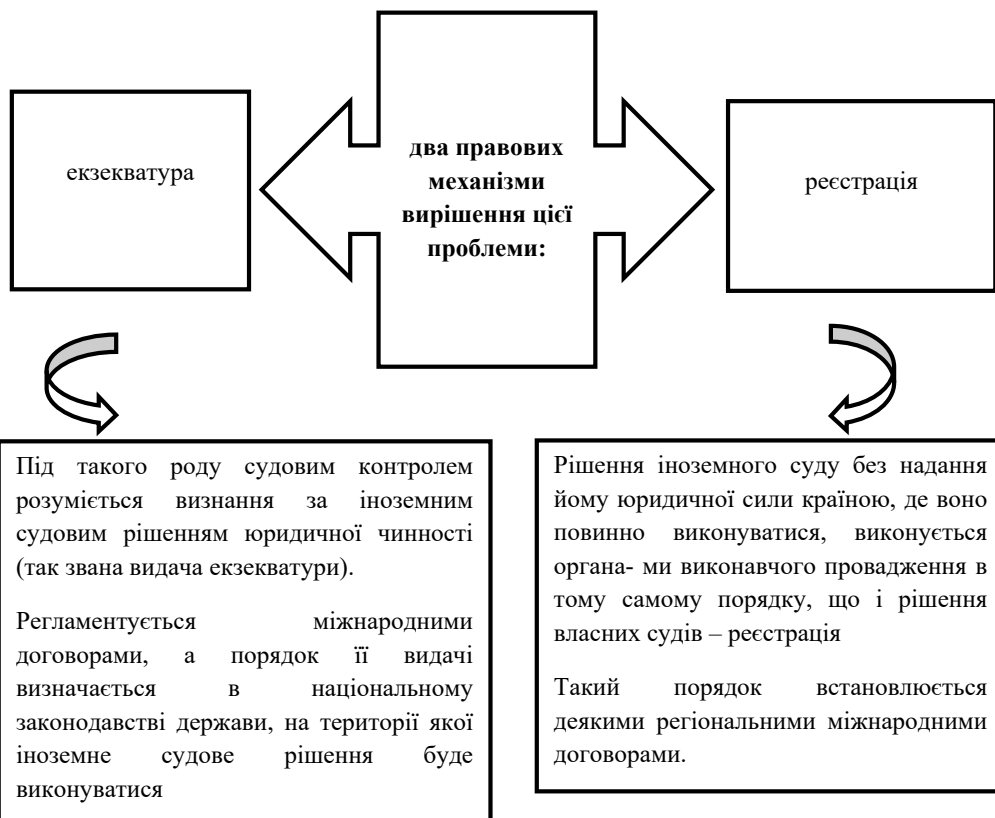
У міжнародному приватному праві термін "**міжнародна підсудність**" означає компетенцію судів певної держави із вирішення спору з "іноземним елементом"

На території України визнаються та виконуються рішення іноземних судів

рішення іноземних судів за цивільними, трудовими, сімейними справами

вироки іноземних судів за кримінальними справами у частині, що стосується конфіскації майна та відшкодування шкоди потерпілому

рішення іноземних арбітражів та акти інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних, трудових, сімейних справ (ст. 1 Закону «Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів»)

Екзекватура - це процес визнання та видачі судами дозволів на примусове виконання арбітражних рішень, постановлених в іншій державі. Державний суд визнає за іноземними судовими рішеннями юридичну силу, поширює її дію на всю територію держави.

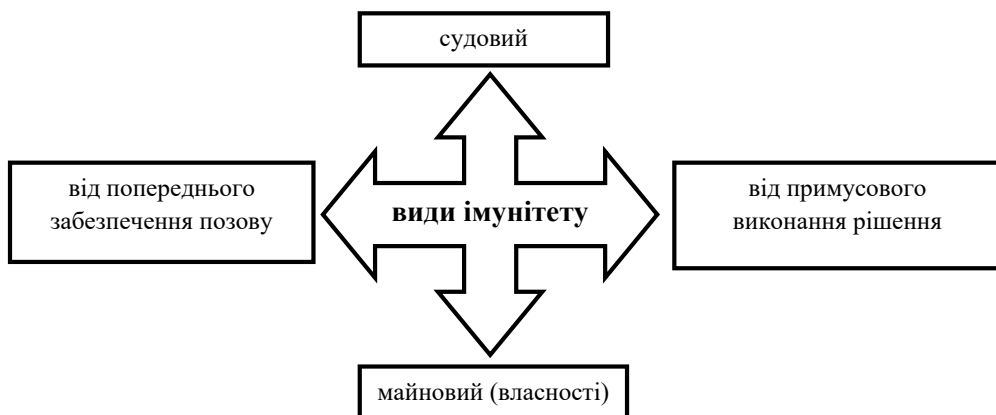
Судове доручення - це процесуально оформлене звернення суду однієї держави, який вирішує цивільну справу з "іноземним" елементом, з проханням про вчинення певних процесуальних дій до компетентного органу іншої держави, в зоні діяльності якого ці процесуальні дії мають бути вчинені.

Визнання рішення іноземного суду — це поширення законної чинності рішення іноземного суду на територію України.

Виконання рішення іноземного суду — це застосування способів примусового виконання рішення іноземного суду в Україні в порядку, передбаченому законом

Імунітет - непідлеглість однієї держави законодавству та юрисдикції іншої. Імунітет ґрунтується на суверенітеті держав, їх рівності. Це означає, що жодна з них не може здійснювати свою владу над іншою державою, її органами, майном. Такий статус характеризується як *par in parem non habet imperium* - рівний над рівним не має влади.

Гаазька конференція з міжнародного приватного права (ГКМПП або Конференція)

є міжурядовою організацією, мета діяльності якої - робота над прогресивною уніфікацією норм міжнародного приватного права (стаття 1 Статуту ГКМПП).

ГКМПП була утворена у 1893 році. У післявоєнний період, із встановленням більш тісних приватноправових зв'язків між державами, активізувалася і діяльність Гаазької конференції. З огляду на постійний характер Конференції, 15 липня 1955 року було ухвалено її Статут

Основна робота Конференції полягає у розробці багатосторонніх договорів (конвенцій) у різних сферах міжнародного приватного права, зокрема, **міжнародного судового** та адміністративного **співробітництва**, колізійного права щодо договорів, зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди, аліментних зобов'язань, правового статусу та захисту дітей, правовідносин між подружжям, заповітів та нерухомості або довірчої власності; юрисдикції і визнання та виконання іноземних судових рішень.

Участь України в ГКМПП

З 2002 року Україна - як спостерігач, а з 2003 року – як повноправний член організації бере участь у роботі Гаазької конференції з міжнародного приватного права (ГКМПП).

15 травня 2003 року Верховна Рада України прийняла Закон України "Про прийняття Статуту Гаазької конференції з міжнародного приватного права".

3 грудня 2003 року депозитарію – МЗС Нідерландів – було передано грамоту про прийняття Україною Статуту цієї Організації і з цієї дати Україна набула повноправного членства в Гаазькій конференції з міжнародного приватного права.

16 липня 2004 року Указом Президента України №804/2004 Міністерство юстиції призначено Національним органом для сприяння контактам з Постійним бюро Гаазької конференції з міжнародного приватного права.

26 липня 2006 року Верховна Рада України прийняла Закон України "Про прийняття змін до Статуту Гаазької конференції з міжнародного приватного права", залучившись до процесу ухвалення Державами-членами Конференції змін до Статуту, з метою створення умов для членства Європейського Співтовариства у цій організації.

ТЕМА 15. МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ

1. Джерела права

Міжнародний комерційний арбітраж - це система правових норм, яка регулює процесуальні відносини арбітражного суду з іншими учасниками (сторонами) процесу, які добровільно передали вирішення спору до суду та уклали арбітражну угоду.

2. Чинне законодавство України

Базовим нормативно-правовим актом є Закон України "Про міжнародний комерційний арбітраж", який виходить з корисності арбітражу (Третейського суду) як методу, який широко застосовується для вирішення спорів, що виникають у сфері міжнародної торгівлі, і необхідності комплексного врегулювання міжнародного комерційного арбітражу в законодавчому порядку; враховує положення про такий арбітраж, які є в міжнародних договорах України, а також в типовому законі, прийнятому в 1985 р. Комісією ООН з права міжнародної торгівлі.

Закон України "Про міжнародний комерційний арбітраж" складається із дев'яти розділів:

- I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ
- II. АРБІТРАЖНА УГОДА
- III. СКЛАД ТРЕТЕЙСЬКОГО СУДУ
- IV. КОМПЕТЕНЦІЯ ТРЕТЕЙСЬКОГО СУДУ
- V. АРБІТРАЖНЕ ПРОВАДЖЕННЯ
- VI. ВИНЕСЕННЯ АРБІТРАЖНОГО РІШЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ РОЗГЛЯДУ
- VII. ОСПОРЮВАННЯ АРБІТРАЖНОГО РІШЕННЯ
- VIII. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ АРБІТРАЖНИХ РІШЕНЬ
- IX. ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Міжнародний комерційний арбітражний суд вирішує спори за допомогою норм матеріального права. Порядок укладення, зміни або припинення зовнішньоекономічного договору (контракту), міжнародного комерційного договору має свої особливості, які виявляються, наприклад, у застосуванні звичаїв торгового або ділового обороту.

2.1. Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України

Міститься у ДОДАТОКУ N 1 до Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж".

1. Міжнародний комерційний арбітражний суд є самостійною постійно діючою арбітражною установою (третейським судом), що здійснює свою діяльність згідно з Законом України "Про міжнародний комерційний арбітраж". Торгово-промислова палата України затверджує Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду, порядок обчислювання арбітражного збору, ставки гонорарів арбітрів та інших витрат суду, сприяє його діяльності.	4. Рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду виконуються сторонами добровільно у встановлені ним строки. Якщо строк виконання в рішенні не зазначено, воно підлягає негайному виконанню. Не виконані в строк рішення виконуються відповідно до закону і міжнародних договорів.
2. До Міжнародного комерційного арбітражного суду можуть за угодою сторін передаватись на вирішення: - спори з договірних та інших цивільно-правових відносин, які виникають при здійсненні зовнішньоторговельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін спору знаходиться за кордоном, а також: - спори підприємств з іноземними інвестиціями і міжнародних об'єднань та організацій, створених на території України, між собою, спори між їх учасниками, а так само їх спори з іншими суб'єктами права України.	5. По справах, що підлягають розгляду в Міжнародному комерційному арбітражному суді, голова Суду може на прохання сторони встановити розмір і форму забезпечення вимоги.
3. Міжнародний комерційний арбітражний суд приймає до свого розгляду також спори, віднесені до його юрисдикції в силу міжнародних договорів України.	6. Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України має печатку із своїм найменуванням українською і англійською мовами та зображенням меча і терез правосуддя.

2.2. Регламент морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України

Відображено у ДОДАТОКУ N 2 до Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж».

1. Морська арбітражна комісія є арбітражною установою (третейським судом), що здійснює свою діяльність згідно з Законом України "Про міжнародний комерційний арбітраж".

Торгово-промислова палата України затверджує Регламент Морської арбітражної комісії, порядок обчислювання арбітражного збору, ставки гонорарів арбітрів та інших витрат Комісії, сприяє її діяльності.

2. Морська арбітражна комісія вирішує спори, які впливають з договорних та інших цивільно-правових відносин, що виникають із торгового мореплавства, незалежно від того, чи є сторонами таких відносин суб'єкти українського та іноземного або лише українського чи тільки іноземного права. Зокрема, Морська арбітражна комісія вирішує спори, що впливають із відносин:

- щодо фрахтування суден, морського перевезення вантажів, а також перевезення вантажів у змішаному плаванні (ріка - море); щодо морського буксирування суден та інших плавучих засобів;
- щодо морського страхування і перестрахування;
- пов'язаних з купівлею-продажем, заставою та ремонтом морських суден та інших плавучих засобів;
- з лоцманської і льодової проводки, агентського та іншого обслуговування
- морських суден, а також суден внутрішнього плавання, оскільки відповідні операції пов'язані з плаванням таких суден морськими шляхами;
- зв'язаних з використанням суден для здійснення наукових досліджень, видобування корисних копалин, гідротехнічних та інших робіт;
- щодо рятування морських суден або морським судном судна внутрішнього плавання, а також

щодо рятування в морських водах судном внутрішнього плавання іншого судна внутрішнього плавання;

- зв'язаних з підніманням затонулих у морі суден та іншого майна;
- зв'язаних із зіткненням морських суден, морського судна і судна внутрішнього плавання, суден внутрішнього плавання у морських водах, а також з заподіянням судном пошкоджень портовим спорудам, засобам навігаційної обстановки та іншим об'єктам;
- зв'язаних із заподіянням пошкоджень рибальським сітям і іншим знаряддям лову, а також з іншим заподіянням шкоди під час здійснення морського рибного промислу.

Морська арбітражна комісія вирішує також спори, що виникають у зв'язку з плаванням морських суден і суден внутрішнього плавання по міжнародних ріках, у випадках, вказаних в цій статті, а також спори, зв'язані із здійсненням суднами внутрішнього плавання закордонних перевезень.

3. Морська арбітражна комісія приймає до розгляду спори за наявності угоди між сторонами про передачу їх на її вирішення.

Комісія приймає до розгляду також спори, що їх сторони зобов'язані передати на її вирішення в силу міжнародних договорів.

4. По справах, що підлягають розгляду Морською арбітражною комісією, голова Комісії може на прохання сторони встановити розмір і форму забезпечення

вимоги і, зокрема, прийняти постанову про накладення арешту на судно або вантаж іншої сторони, які знаходяться в українському порту.

5. Рішення Морської арбітражної комісії виконуються сторонами добровільно у встановлені нею строки. Не виконані в строк рішення виконуються відповідно до закону і міжнародних договорів.

6. Порядок реалізації забезпечення, що надається на підставі статті 4 цього Положення, встановлюється головою Морської арбітражної комісії після набрання її рішенням законної сили.

7. Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України має печатку із своїм найменуванням українською і англійською мовами та зображенням якоря і терез правосуддя.

ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Нормативно-правові акти

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30. ст.141.
2. Цивільний кодекс України. – К.: Атіка, 2003. – 416с.
3. Господарський кодекс України. – Атіка, 2003. – 208с.
4. Сімейний кодекс України – К.: Атіка, 2005. – 409с.
5. Кодекс торговельного мореплавства України // Відомості Верховної Ради України 1993, № 25, ст.274; Відомості Верховної Ради України 1995, № 47-52, ст.349.
6. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 року № 2709-IV // Урядовий кур'єр. – 31.06. 2005 р., № 163.
7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України//Відомості Верховної Ради 1991, № 29, ст.377.
8. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994, № 4002-XII // Відомості Верховної Ради України 1994, № 25, ст.198.

Основна література

1. Дахно І. І. Міжнародне приватне право-4. [текст] : навч. посібник. / І. І. Дахно, В. М. Алієва-Барановська. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 633 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С.Довгєрта і В.І.Кисіля. – К.: Алерта, 2012. – 376 с.
4. Міжнародне приватне право. Навч. посіб. / За ред. С.Г.Кузьменка. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 316 с.
5. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. докт. юрид. наук, проф. А. Довгєрта. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 352 с.
6. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник / за ред. А.С.Довгєрта і В.І.Кисіля. – К.: Алерта, 2013. – 400 с.
7. Міжнародне приватне право: закордонні наукові дослідження: довід. / укл., передмова А. С. Довгєрт, Т. Р. Короткий, Н. В. Хєндель. – Одеса : Фєнікс, 2016. – 383с.
8. Міжнародне приватне право: Навч. посібник/ За ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. – К.: Юрінком Інтер. – 2005. – 367 с.
9. Міжнародне приватне право: підручник / за ред. А. С. Довгєрта і В. І. Кисіля. – 2-ге видання. – К.: Алерта, 2014. – 656 с.
10. Фединяк Г. С., Фединяк Л. С. Міжнародне приватне право: Підручник. – 4-те вид., переробл. і допов. – К.: Атіка, 2009. – 500 с.

Допоміжна література

1. Баймуратов М. А. Международное право / М. А. Баймуратов. – Х.: Одиссей, 2000. – 736 с.
2. Белоглазек О. Міжнародне контрактне право / О. Белоглазек. – К.: Таксон, 2000. – 270 с.
3. Виговський О.І. Інститут цінних паперів в міжнародному приватному праві: монографія / О.І.Виговський. – Харків: СПДФО Чальцев О.В., 2011. – 476 с.
4. Вольф М. Международное частное право / М. Вольф. – М.: Изд-во иностр. лит., 1948. – 702с.
5. Галущенко Г.В. Питання міжнародного приватного права у міжнародних договорах України про правову допомогу / Г.В.Галущенко. – К.: Видавництво «Юстініан», 2005. – 472 с.
6. Данилькевич И. И. Международное частное право: Учеб. пособие / И. И. Данилькевич, О. Н. Федоров. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 1999. – 210 с.
7. Дахно І. І. Міжнародне приватне право: Навч. посібник / І. І. Дахно. – К.: МАУП, 2001. – 312 с.

8. Дмитрієв А. І. Міжнародне публічне право: Навч. посібник / А. І. Дмитрієв, В. І. Муравйов; Відп. ред.: Ю. С. Шемшученко, Л. В. Губернський. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 640 с.
9. Довідник захищених дисертацій з міжнародного приватного права в Україні (1991-2012 рр.): довід. / укл., передмова, вступна стаття А.С.Довгєрта, Т.В.Короткого, Н.В.Хєндєль. – Одєса: Фєнікс, 2013. – 132 с.
10. Задорожна С.М. Автономія сторін у міжнародному приватному праві: монографія / С.М.Задорожна. – Чернівці: Технодрук, 2008. – 216 с.
11. Капіца Ю.М., Ступак С.К., Жувака О.В. Авторське право і суміжні права в Європі / Ю.М. Капіца, С.К. Ступак, О.В.Жувака. – К.: Логос, 2012. – 696 с.
12. Кармаза О.О. Міжнародне спадкове право. Науково-практичний посібник / О.О.Кармаза. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007. – 328 с.
13. Кисіль В.І. Міжнародне приватне право: питання кодифікації / В.І.Кисіль. – К.: Україна, 2005 – 480 с.
14. Кох Х. Международное частное право и сравнительное правоведение: Пер. с нем. / Х. Кох, У. Магнус, Винклер фон. – М.: Междунар. отношения, 2001. – 480с.
15. Мєрежко А.А. Lex mercatoria: теорія и принципи транснаціонального торгового права / А.А.Мєрежко.. – К.: Таксон, 1999. – 416 с.
16. Мєрежко А.А. Коллизіонне право США / А.А.Мєрежко. – К.: Юстиніан, 2003. – 136 с.
17. Мєрежко А.А. Наука міжнародного частного права: історія и сєвременность / А.А.Мєрежко. – К.: Таксон, 2006. – 356 с.
18. Мєрежко А.А. Психологієская теорія міжнародного права (публічного и частого) / А.Мєрежко. – Одєсса: Фєнікс, 2012. – 244 с.
19. Мєрежко О.О. Проблєми теорії міжнародного публічного та приватного права / Олександр Мєрежко. – К.: Юстиніан, 2010. – 320 с.
20. Міжнародне приватне право / Укладач: доцент, Венєдіктова І.В., Розгон О. В. – Х.: Вид-во ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – 2009. – 72 с.
21. Міжнародне приватне право. Міжнародні договори України. Том 1 / відпов. ред. та упорядники А.Довгєрт та В.Крохмаль. – К.: «Port Royal», 2000. – 992с.
22. Міжнародне приватне право. Міжнародні договори України. Том 2 / відпов. ред. та упорядники А.Довгєрт та В.Крохмаль. – К.: —Port Royall, 2000. – 1313с.
23. Міжнародне судочинство / Кол. авт.; за заг. ред. акад. НАН України Ю.С.Шемшучєнка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2009. – 260с.
24. Міжнародний цивільний процес України: Навчальний посібник. Практикум: за ред. доктора юридичних наук, профєсорє С.Я.Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2010. – 328 с.
25. Новосєльцев І. Транскордонна неспроможність у міжнародному приватному праві: монографія / І.Новосєльцев. – 2-ге вид., доп. і перєроб. – Київ: Арт Економі, 2013. – 208 с.
26. Окремі питання розгляду господарськими судами справ за участю іноземних юридичних осіб / упорядники: В.І.Борисова, І.П.Жигалкін, П.В.Хотєнець, О.М.Сибіга. – Х.: Право, 2012. – 528с.
27. Оніщенко Г.В. Довірічі правовідносини з іноземним елементом: монографія / Г.В.Оніщенко. – К.: Алерта, 2012. – 268 с.
28. Опадчий І.М. Грошові зобов'язання у міжнародному приватному праві / І.М.Опадчий. – К.: Юстиніан, 2009. – 168 с.
29. Право інтелектуальної власності : Акад. курс : Підруч. для студ. вищ. навч. закл./ за ред. О.А.Підопригори, О.Д.Святоцького; Акад. правових наук України, НДІ інтелектуал. власності. - К.: Вид. дім «Ін Юре», 2004. – 670 с.
30. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За редакцією Ю.М.Капіци: кол. авторів: Ю.М.Капіца, С.К.Ступак, В.П. Воробйов та ін.— К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 1104 с.
31. Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА 2010 / Пер. с англ. О.С.Білоус. – К.: Юстиніан, 2013. – 328 с.

32. Притика Ю.Д. Міжнародний комерційний арбітраж: питання теорії і практики: монографія / Ю.Д.Притика. – К.: «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – 516 с.
33. Притика Ю.Д. Правове регулювання іноземних інвестицій в Україні: навчальний посібник / Ю.Д.Притика. – К.: ТОВ «Юридичний світ», 2010. – 152 с.
34. Руденко О.В. Уніфікація міжнародного права в ЄС: монографія / О.В.Руденко. – Чернівці: Рута, 2009. – 248 с.
35. Спектор О. Альтернативні способи вирішення цивільно-правових спорів: світовий досвід та перспективи застосування у правовій системі України / О.Спектор. – К.: «Фенікс», 2013. – 160 с.
36. Степанюк А. Міжнародне приватне право: теоретичні аспекти правового регулювання, Харків: Майдан, 2005. – 200 с.
37. Степанюк А.А. Коллизии наследования в международном частном праве А.А.Степанюк. – Харьков: Фолио, 2004. – 160 с.
38. Степанюк А.А. Міжнародне приватне право: підручник / А.Степанюк. – Харків: Вид-во «Кроссрод», 2008. – 696 с.
39. Фединяк Г.С. Цивільно-правова природа транснаціональних корпорацій та їх договорів з приймаючою державою: монографія / Г.С.Фединяк. – К.: Атіка, 2008. – 344 с.
40. Хєда С.М. Правове регулювання участі іноземних юридичних осіб у цивільних правовідносинах: порівняльно-правовий аспект / С.М.Хєда. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 184 с.
41. Цірат Г.А. Міжнародний комерційний арбітраж: навч. посіб. – К.: Істина, 2002. – 238с.
42. Цірат Г.А. Міжнародний цивільний процес: сучасний стан та перспективи міжнародно-правової уніфікації: монографія / Геннадій Цірат. – Х.: Видавництво Іванченко І.С., 2013. – 482с.
43. Черняк Ю.В. Інститут підсудності в міжнародному приватному праві країн ЄС та України: монографія / Ю.В.Черняк. – К.: Прецедент, 2008. – 276 с.
44. Чубарєв В. Л. Міжнародне економічне право: Підруч. / В.Л.Чубарєв. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 368 с.
45. Чубарєв В. Л. Міжнародне приватне право: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2006. – 608 с.
46. Щокіна О.О. Правовий звичай міжнародної торгівлі як джерело міжнародного приватного права / О.О.Щокіна. – Х.: МП «Крок», 2007. – 221с.
47. Юлдашев О. Х. Міжнародне приватне право: Теоретичні та прикладні аспекти. К.: МАУП, 2004. – 576 с.
48. Content and Meaning of National Law in the Context of Transnational Law / Ed by H.Snijders, S.Vogenaer. – Munich: Sellier European Law Publishers, 2009. – 222 p.
49. Conflict of Laws in International Arbitration / Ed. by F.Ferrari, S.Kroll. – Munich: Sellier European Law Publishers, 2010. – 466 p.
50. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Full Edition. – Munich: Sellier European Law Publishers, 2012. – 300 p.
51. International Civil Procedure – 2-nd Edition / Ed. By C.Campbell. – 2-nd Edition – N.Y.: Juris Publishing, 2011. – 574 p.
52. Lookofsky J., Hertz K. European Union Private International Law / Josef Lookofsky, Ketilbjorn Hertz. – N.Y.: Juris publishing, 2009. – 200 p.
53. Party Autonomy in International Property Law. – Munich: Sellier European Law Publishers, 2011. – 276 p.
54. Towards a European Contract Law / Ed. by R.Schulze, J.Stuyck. – Munich: Sellier European Law Publishers, 2011. – 279 p.
55. Tradition and Innovation of Private International Law at the Beginning of the Third Millenium / Ed. By L.Castro, T.Treves and F.Seatzu. – N.Y.: Juris Publishing, 2006. – 265 p.
56. Encyclopedia of Private International Law: four volume set / ed. by J.Basedow, G.Ruhl, F.Ferrari and Pedro de Miguel Asensio. – London : Edward Elgar Publishing, 2017. – 4034 p.

Закон України

Про міжнародне приватне право

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 32, ст.422)

{Із змінами, внесеними згідно з Кодексом № 1618-IV від 18.03.2004, ВВР, 2004, № 40-41, 42, Законами

№ 1837-VI від 21.01.2010, ВВР, 2010, № 12, ст.120

№ 3390-VI від 19.05.2011, ВВР, 2011, № 47, ст.531

№ 4212-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 32-33, ст.413

№ 245-VII від 16.05.2013, ВВР, 2014, № 12, ст.178

№ 817-VIII від 24.11.2015, ВВР, 2016, № 10, ст.97

№ 1724-VIII від 03.11.2016, ВВР, 2016, № 52, ст.860}

Цей Закон встановлює порядок урегулювання приватноправових відносин, які хоча б через один із своїх елементів пов'язані з одним або кількома правопорядками, іншими, ніж український правопорядок.

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. Для цілей цього Закону терміни вживаються в такому значенні:

1) приватноправові відносини - відносини, які ґрунтуються на засадах юридичної рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності, суб'єктами яких є фізичні та юридичні особи;

2) іноземний елемент - ознака, яка характеризує приватноправові відносини, що регулюються цим Законом, та виявляється в одній або кількох з таких форм:

хоча б один учасник правовідносин є громадянином України, який проживає за межами України, іноземцем, особою без громадянства або іноземною юридичною особою;

{Абзац другий пункту 2 частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010;

об'єкт правовідносин знаходиться на території іноземної держави;

юридичний факт, який створює, змінює або припиняє правовідносини, мав чи має місце на території іноземної держави;

{Абзац четвертий пункту 2 частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010;

3) колізійна норма - норма, що визначає право якої держави підлягає застосуванню до правовідносин з іноземним елементом;

{Пункт 3 частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010;

4) вибір права - право учасників правовідносин визначити право якої держави підлягає застосуванню до правовідносин з іноземним елементом;

5) автономія волі - принцип, згідно з яким учасники правовідносин з іноземним елементом можуть здійснити вибір права, що підлягає застосуванню до відповідних правовідносин;

6) правова кваліфікація - визначення права, що підлягає застосуванню до правовідносин з іноземним елементом;

7) зворотне відсилання - повторне відсилання колізійної норми права іноземної держави до правопорядку держави, колізійна норма якого відіслала до даного іноземного правопорядку;

8) відсилання до права третьої держави - відсилання колізійної норми права іноземної держави, визначеної відповідно до цього Закону, до права третьої держави;

9) обхід закону - застосування до правовідносин з іноземним елементом права іншого, ніж право, передбачене відповідним законодавством;

10) визнання рішення іноземного суду - поширення законної сили рішення іноземного суду на територію України в порядку, встановленому законом;

11) міжнародний договір України - чинний міжнародний договір України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Стаття 2. Сфера застосування Закону

1. Цей Закон застосовується до таких питань, що виникають у сфері приватноправових відносин з іноземним елементом:

1) визначення застосовуваного права;

2) процесуальна правоздатність і дієздатність іноземців, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб;

3) підсудність судам України справ з іноземним елементом;

- 4) виконання судових доручень;
- 5) визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів.

Стаття 3. Міжнародні договори України

1. Якщо міжнародним договором України передбачено інші правила, ніж встановлені цим Законом, застосовуються правила цього міжнародного договору.

Стаття 4. Визначення права, що підлягає застосуванню до приватноправових відносин з іноземним елементом

1. Право, що підлягає застосуванню до приватноправових відносин з іноземним елементом, визначається згідно з колізійними нормами та іншими положеннями колізійного права цього Закону, інших законів, міжнародних договорів України.

{Частина перша статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

2. Якщо згідно з частиною першою цієї статті неможливо визначити право, що підлягає застосуванню, застосовується право, яке має більш тісний зв'язок із приватноправовими відносинами.

3. Визначене згідно з частиною першою цієї статті право, як виняток, не застосовується, якщо за всіма обставинами правовідносини мають незначний зв'язок з визначеним правом і мають більш тісний зв'язок з іншим правом. Це положення не застосовується, якщо сторони (сторона) здійснили вибір права відповідно до частини першої цієї статті.

4. Правила цього Закону про визначення права, що підлягає застосуванню судом, поширюються на інші органи, які мають повноваження вирішувати питання про право, що підлягає застосуванню.

5. Визначення права, що підлягає застосуванню до приватноправових відносин на підставі колізійних норм, не здійснюється, якщо міжнародним договором України передбачено застосування до відповідних відносин матеріально-правових норм.

Стаття 5. Автономія волі

1. У випадках, передбачених законом, учасники (учасник) правовідносин можуть самостійно здійснювати вибір права, що підлягає застосуванню до змісту правових відносин.

2. Вибір права згідно з частиною першою цієї статті має бути явно вираженим або прямо впливати з дій сторін правочину, умов правочину чи обставин справи, які розглядаються в їх сукупності, якщо інше не передбачено законом.

3. Вибір права може бути здійснений щодо правочину в цілому або його окремої частини.

4. Вибір права щодо окремих частин правочину повинен бути явно вираженим.

5. Вибір права або зміна раніше обраного права можуть бути здійснені учасниками правовідносин у будь-який час, зокрема, при вчиненні правочину, на різних стадіях його виконання тощо. Вибір права або зміна раніше обраного права, які зроблені після вчинення правочину, мають зворотню дію і є дійсними з моменту вчинення правочину, але не можуть:

1) бути підставою для визнання правочину недійсним у зв'язку з недодержанням його форми;

2) обмежити чи порушити права, які набули треті особи до моменту вибору права або зміни раніше обраного права.

6. Вибір права не здійснюється, якщо відсутній іноземний елемент у правовідносинах.

Стаття 6. Обсяг застосування права іноземної держави

1. Застосування права іноземної держави охоплює всі його норми, які регулюють відповідні правовідносини.

2. Застосування норми права іноземної держави не може бути обмежене лише на тій підставі, що ця норма належить до публічного права.

Стаття 7. Правова кваліфікація

1. При визначенні права, що підлягає застосуванню, суд чи інший орган керується тлумаченням норм і понять відповідно до права України, якщо інше не передбачено законом.

2. Якщо норми і поняття, що потребують правової кваліфікації, не відомі праву України або відомі під іншою назвою або з іншим змістом і не можуть бути визначені шляхом тлумачення правом України, то при їх правовій кваліфікації також враховується право іноземної держави.

Стаття 8. Встановлення змісту норм права іноземної держави

1. При застосуванні права іноземної держави суд чи інший орган встановлює зміст його норм згідно з їх офіційним тлумаченням, практикою застосування і доктриною у відповідній іноземній державі.

2. З метою встановлення змісту норм права іноземної держави суд чи інший орган може звернутися в установленому законом порядку до Міністерства юстиції України чи інших компетентних органів та установ в Україні чи за кордоном або залучити експертів.

3. Особи, які беруть участь у справі, мають право подавати документи, що підтверджують зміст норм права іноземної держави, на які вони посилаються в обґрунтуванні своїх вимог або заперечень, іншим чином сприяти суду чи іншому органу у встановленні змісту цих норм.

4. Якщо зміст норм права іноземної держави в розумні строки не встановлений, незважаючи на вжиті згідно з цією статтею заходи, застосовується право України.

Стаття 9. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої держави

1. Будь-яке відсилання до права іноземної держави має розглядатися як відсилання до норм матеріального права, яке регулює відповідні правовідносини, виключаючи застосування його колізійних норм, якщо інше не встановлено законом.

2. У випадках, що стосуються особистого та сімейного статусу фізичної особи, зворотне відсилання до права України приймається.

Стаття 10. Наслідки обходу закону

1. Правочин та інші дії учасників приватноправових відносин, спрямовані на підпорядкування цих відносин праву іншому, ніж те, що визначається згідно із цим Законом, в обхід його положень, є нікчемними. У цьому разі застосовується право, яке підлягає застосуванню відповідно до норм цього Закону.

Стаття 11. Взаємність

1. Суд чи інший орган застосовує право іноземної держави незалежно від того, чи застосовується у відповідній іноземній державі до подібних правовідносин право України, крім випадків, якщо застосування права іноземної держави на засадах взаємності передбачене законом України або міжнародним договором України.

2. Якщо застосування права іноземної держави залежить від взаємності, вважається, що вона існує, оскільки не доведено інше.

Стаття 12. Застереження про публічний порядок

1. Норма права іноземної держави не застосовується у випадках, якщо її застосування призводить до наслідків, явно несумісних з основами правопорядку (публічним порядком) України. У таких випадках застосовується право, яке має найбільш тісний зв'язок з правовідносинами, а якщо таке право визначити або застосувати неможливо, застосовується право України.

{Частина перша статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

2. Відмова в застосуванні права іноземної держави не може ґрунтуватися лише на відмінності правової, політичної або економічної системи відповідної іноземної держави від правової, політичної або економічної системи України.

Стаття 13. Визнання документів, виданих органами іноземних держав

1. Документи, що видані уповноваженими органами іноземних держав у встановленій формі, визнаються дійсними в Україні в разі їх легалізації, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України.

Стаття 14. Застосування імперативних норм

1. Правила цього Закону не обмежують дії імперативних норм права України, що регулюють відповідні відносини, незалежно від права, яке підлягає застосуванню.

2. Суд, незалежно від права, що підлягає застосуванню відповідно до цього Закону, може застосовувати імперативні норми права іншої держави, які мають тісний зв'язок з відповідними правовідносинами, за винятком, встановленим частиною першою цієї статті. При цьому суд повинен брати до уваги призначення та характер таких норм, а також наслідки їх застосування або незастосування.

Стаття 15. Застосування права держави з множинністю правових систем

1. У разі якщо підлягає застосуванню право держави, у якій діє кілька територіальних або інших правових систем, належна правова система визначається відповідно до права цієї держави. За відсутності відповідних правових норм застосовуються норми тієї правової системи, яка має більш тісний зв'язок із правовідносинами.

Розділ II. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Стаття 16. Особистий закон фізичної особи

1. Особистим законом фізичної особи вважається право держави, громадянином якої вона є.

2. Якщо фізична особа є громадянином двох або більше держав, її особистим законом вважається право тієї з держав, з якою особа має найбільш тісний зв'язок, зокрема, має місце проживання або займається основною діяльністю.

3. Особистим законом особи без громадянства вважається право держави, у якій ця особа має місце проживання, а за його відсутності - місце перебування.

4. Особистим законом біженця вважається право держави, у якій він має місце перебування.

5. При визначенні особистого закону відповідно до частин другої і третьої цієї статті вважається, що якщо недієздатна особа змінила місце свого проживання без згоди свого законного представника, то така зміна не спричиняє зміну особистого закону такої особи.

Стаття 17. Цивільна правоздатність фізичної особи

1. Виникнення і припинення цивільної правоздатності фізичної особи визначається її особистим законом.

2. Іноземці та особи без громадянства мають цивільну правоздатність в Україні нарівні з громадянами України, крім випадків, передбачених законом або міжнародними договорами України.

Стаття 18. Цивільна дієздатність фізичної особи

1. Цивільна дієздатність фізичної особи визначається її особистим законом. Цивільна дієздатність фізичної особи щодо правочинів та зобов'язань, що виникають внаслідок завдання шкоди, може визначатися також правом держави місця вчинення правочинів або виникнення зобов'язань у зв'язку із завданням шкоди, якщо інше не передбачено законом.

2. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною або обмеження цивільної дієздатності фізичної особи регулюються особистим законом цієї особи.

Стаття 19. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності

1. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності визначається правом держави, у якій фізична особа зареєстрована як підприємець. За відсутності в державі вимог щодо обов'язкової реєстрації застосовується право держави основного місця здійснення підприємницької діяльності.

Стаття 20. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою

1. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою регулюються останнім з відомих особистих законів цієї особи.

Стаття 21. Ім'я фізичної особи

1. Права фізичної особи на ім'я, його використання та захист визначаються її особистим законом, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 22. Особисті немайнові права

1. До особистих немайнових прав застосовується право держави, у якій мала місце дія чи інша обставина, що стала підставою для вимоги про захист таких прав, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 23. Реєстрація актів цивільного стану громадян України поза межами України

1. Реєстрація актів цивільного стану громадян України, які проживають поза межами України, може здійснюватися в консульській установі або дипломатичному представництві України. При цьому застосовується право України.

Стаття 24. Опіка та піклування

1. Встановлення і скасування опіки та піклування над малолітніми, неповнолітніми, недієздатними особами, особами, цивільна дієздатність яких обмежена, регулюються особистим законом підопічного.

2. Обов'язок опікуна (піклувальника) прийняти опікунство (піклування) визначається особистим законом особи, яка призначається опікуном (піклувальником).

3. Відносини між опікуном (піклувальником) та особою, яка перебуває під опікою (піклуванням), визначаються правом держави, орган якої призначив опікуна (піклувальника). Якщо особа, яка перебуває під опікою (піклуванням), проживає в Україні, застосовується право України, якщо воно є більш сприятливим для цієї особи.

4. Опіка (піклування), встановлена над громадянами України, які проживають за межами України, визнається дійсною в Україні, якщо проти встановлення опіки (піклування) або проти її визнання немає законних заперечень відповідної консульської установи або дипломатичного представництва України.

5. Щодо особи, яка не є громадянином України і перебуває в Україні, або її майна, що знаходиться на території України, у разі потреби в інтересах опіки чи піклування можуть бути вжиті заходи для захисту прав та охорони майна відповідно до права України. Про це невідкладно сповіщається дипломатичне представництво або консульська установа держави, громадянином якої є відповідна особа.

Стаття 25. Особистий закон юридичної особи

1. Особистим законом юридичної особи вважається право держави місцезнаходження юридичної особи.

2. Для цілей цього Закону місцезнаходженням юридичної особи є держава, у якій юридична особа зареєстрована або іншим чином створена згідно з правом цієї держави.

3. За відсутності таких умов або якщо їх неможливо встановити, застосовується право держави, у якій знаходиться виконавчий орган управління юридичної особи.

Стаття 26. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи

1. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи визначається особистим законом юридичної особи.

Стаття 27. Особистий закон іноземної організації, яка не є юридичною особою відповідно до права іноземної держави

1. Особистим законом іноземної організації, яка не є юридичною особою відповідно до права держави, у якій така організація створена, вважається право цієї держави. Якщо така організація діє на території України, до її діяльності застосовується законодавство України, яке регулює діяльність юридичних осіб, якщо інше не випливає з вимог законодавства чи суті правовідносин.

Стаття 28. Обмеження повноважень органу або представника юридичної особи

1. Юридична особа не може посилатися на обмеження повноважень її органу або представника у вчинення правочину, яке не відоме праву держави, у якій інша сторона має місце перебування або знаходження, крім випадків, коли інша сторона знала або за всіма обставинами не могла не знати про такі обмеження.

Стаття 29. Національний режим діяльності іноземних юридичних осіб в Україні

1. Підприємницька та інша діяльність іноземних юридичних осіб в Україні регулюється законодавством України щодо юридичних осіб України, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 30. Участь держави та юридичних осіб публічного права у приватноправових відносинах з іноземним елементом

1. До приватноправових відносин з іноземним елементом за участю держави та юридичних осіб публічного права застосовуються правила цього Закону на загальних підставах, якщо інше не передбачено законом.

Розділ III. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО ПРАВОЧИНІВ, ДОВІРНОСТІ, ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ

Стаття 31. Форма правочину

1. Якщо інше не передбачено законом, форма правочину має відповідати вимогам права, яке застосовується до змісту правочину, але достатньо дотримання вимог права місця його вчинення, а якщо сторони правочину знаходяться в різних державах, - права місця проживання або місцезнаходження сторони, яка зробила пропозицію, якщо інше не встановлено договором.

{Частина перша статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1724-VIII від 03.11.2016}

2. Форма правочину щодо нерухомого майна визначається відповідно до права держави, у якій знаходиться це майно, а щодо нерухомого майна, право на яке зареєстроване на території України, - права України.

3. Зовнішньоекономічний договір, якщо хоча б однією стороною є громадянин України або юридична особа України, укладається у формі, передбаченій законом, незалежно від місця його укладення, якщо інше не встановлено міжнародним договором України.

{Частина третя статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1724-VIII від 03.11.2016}

Стаття 32. Зміст правочину

1. Зміст правочину може регулюватися правом, яке обрано сторонами, якщо інше не передбачено законом.

2. У разі відсутності вибору права до змісту правочину застосовується право, яке має найбільш тісний зв'язок із правочином.

3. Якщо інше не передбачено або не випливає з умов, суті правочину або сукупності обставин справи, то правочин більш тісно пов'язаний з правом держави, у якій сторона, що повинна здійснити виконання, яке має вирішальне значення для змісту правочину, має своє місце проживання або місцезнаходження.

Стаття 33. Сфера дії права, що застосовується до правочину

1. Дійсність правочину, його тлумачення та правові наслідки недійсності правочину визначаються правом, що застосовується до змісту правочину.

Стаття 34. Право, що застосовується до довіреності

1. Порядок видачі, строк дії, припинення та правові наслідки припинення довіреності визначаються правом держави, у якій видана довіреність.

Стаття 35. Позовна давність

1. Позовна давність визначається правом, яке застосовується для визначення прав та обов'язків учасників відповідних відносин.

2. Вимоги, на які позовна давність не поширюється, визначаються правом України, якщо хоча б один із учасників відповідних відносин є громадянином України або юридичною особою України.

Розділ IV. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття 36. Право інтелектуальної власності

1. До правочинів, предметом яких є право інтелектуальної власності, застосовується право, що визначається згідно з відповідними правилами цього Закону.

Стаття 37. Захист прав інтелектуальної власності

1. До правовідносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності застосовується право держави, у якій вимагається захист цих прав.

Розділ V. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ РЕЧОВОГО ПРАВА

Стаття 38. Загальні положення про право, що застосовується до права власності та інших речових прав

1. Право власності та інші речові права на нерухоме та рухоме майно визначаються правом держави, у якій це майно знаходиться, якщо інше не передбачено законом.

2. Належність майна до нерухомих або рухомих речей, а також інша класифікація майна визначаються правом держави, у якій це майно знаходиться.

Стаття 39. Виникнення та припинення права власності та інших речових прав

1. Виникнення та припинення права власності та інших речових прав визначається правом держави, у якій відповідне майно перебувало в момент, коли мала місце дія або обставина, яка стала підставою для виникнення або припинення права власності та інших речових прав, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України.

2. Право, яке застосовується до виникнення та припинення права власності та інших речових прав, що є предметом правочину, визначається відповідно до частини першої цієї статті, якщо інше не встановлено за згодою сторін. Вибір права сторонами правочину не зачіпає прав третіх осіб.

3. Виникнення права власності внаслідок набувальної давності визначається правом держави, у якій майно знаходилося на момент спливу строку набувальної давності.

Стаття 40. Право власності та інші речові права, відомості про які підлягають внесенню до державних реєстрів

1. Право власності та інші речові права, відомості про які підлягають внесенню до державних реєстрів, визначаються правом держави, у якій це майно зареєстровано.

Стаття 41. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що перебуває в дорозі

1. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що за правочином перебуває в дорозі, визначаються правом держави, з якої це майно відправлене, якщо інше не встановлено за згодою сторін.

Стаття 42. Захист права власності та інших речових прав

1. Захист права власності та інших речових прав здійснюється на вибір заявника відповідно до права держави, у якій майно знаходиться, або відповідно до права держави суду.

2. Захист права власності та інших речових прав на нерухоме майно здійснюється відповідно до права держави, у якій це майно знаходиться.

3. Захист права власності та інших речових прав, які підлягають державній реєстрації в Україні, здійснюється відповідно до права України.

Розділ VI. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

{Назва розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

Стаття 43. Вибір права за згодою сторін договору

1. Сторони договору згідно із статтями 5 та 10 цього Закону можуть обрати право, що застосовується до договору, крім випадків, коли вибір права прямо заборонено законами України.

Стаття 44. Право, що застосовується до договору за відсутності згоди сторін про вибір права

1. У разі відсутності згоди сторін договору про вибір права, що підлягає застосуванню до цього договору, застосовується право відповідно до частин другої і третьої статті 32 цього Закону, при цьому стороною, що повинна здійснити виконання, яке має вирішальне значення для змісту договору, є:

- 1) продавець - за договором купівлі-продажу;
- 2) дарувальник - за договором дарування;
- 3) одержувач ренти - за договором ренти;
- 4) відчужувач - за договором довічного утримання (догляду);
- 5) наймодавець - за договорами найму (оренди);
- 6) позикодавець - за договором позички;
- 7) підрядник - за договором підряду;
- 8) виконавець - за договорами про надання послуг;
- 9) перевізник - за договором перевезення;
- 10) експедитор - за договором транспортного експедирування;
- 11) зберігач - за договором зберігання;
- 12) страховик - за договором страхування;
- 13) повірений - за договором доручення;
- 14) комісіонер - за договором комісії;
- 15) управитель - за договором управління майном;
- 16) позикодавець - за договором позики;

17) кредитодавець - за кредитним договором;

18) банк - за договором банківського вкладу (депозиту), за договором банківського рахунку;

19) фактор - за договором факторингу;

20) ліцензіар - за ліцензійним договором;

21) правоволоділець - за договором комерційної концесії;

22) заставадавець - за договором застави;

23) поручитель - за договором поруки.

2. Однак правом, з яким договір найбільш тісно пов'язаний, вважається:

1) щодо договору про нерухоме майно - право держави, у якій це майно знаходиться, а якщо таке майно підлягає реєстрації, - право держави, де здійснена реєстрація;

2) щодо договорів про спільну діяльність або виконання робіт - право держави, у якій провадиться така діяльність або створюються передбачені договором результати;

3) щодо договору, укладеного на аукціоні, за конкурсом або на біржі, - право держави, у якій проводяться аукціон, конкурс або знаходиться біржа.

Стаття 45. Право, що застосовується до договору споживання

1. До договорів споживання належать договори щодо придбання товарів та одержання послуг особою (споживачем) не для цілей підприємницької діяльності.

2. Вибір права сторонами договорів споживання не може обмежити захист прав споживача, який надається йому імперативними нормами права держави, у якій є його місце проживання, перебування або місцезнаходження, якщо:

1) укладенню договору передувала оферта або реклама в цій державі та споживач здійснив усе необхідне для укладення договору в цій державі; або

2) замовлення від споживача було прийняте в цій державі; або

3) споживач з ініціативи іншої сторони здійснив подорож за кордон з метою укладення договору щодо придбання товарів.

3. У разі відсутності вибору права сторонами щодо договору споживання, у тому числі щодо його форми, застосовується право держави, у якій споживач має місце проживання або місцезнаходження.

4. Положення частин другої і третьої цієї статті не застосовуються до договорів перевезення, надання послуг, якщо місцем укладення та виконання таких договорів є держава, інша ніж держава місця проживання або місцезнаходження споживача (крім договору у сфері туризму, який передбачає комбіноване перевезення та розміщення).

Стаття 46. Право, що застосовується до засновницького договору юридичної особи з іноземною участю

1. До засновницького договору, що є установчим документом юридичної особи з іноземною участю, застосовується право держави, у якій буде створена юридична особа.

Стаття 47. Сфера дії права, що застосовується до договору

1. Право, що застосовується до договору згідно з положеннями цього розділу, охоплює:

1) дійсність договору;

2) тлумачення договору;

3) права та обов'язки сторін;

4) виконання договору;

5) наслідки невиконання або неналежного виконання договору;

6) припинення договору;

7) наслідки недійсності договору;

8) відступлення права вимоги та переведення боргу згідно з договором.

2. Якщо при визначенні способів та порядку виконання договору, а також заходів, які мають бути вжиті в разі невиконання або неналежного виконання договору, неможливе застосування права, зазначеного в частині першій цієї статті, може бути застосоване право держави, у якій здійснюється виконання договору.

3. Право, що застосовується до форми договору, визначається відповідно до статті 31 цього Закону.

Розділ VII. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО НЕДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

{Назва розділу VII із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

Стаття 48. Право, що застосовується до недоговірних зобов'язань

1. До зобов'язань, що виникають з дії однієї сторони, з урахуванням положень статей 49-51 цього Закону, застосовується право держави, у якій мала місце така дія.

Стаття 49. Право, що застосовується до зобов'язань про відшкодування шкоди

1. Права та обов'язки за зобов'язаннями, що виникають внаслідок завдання шкоди, визначаються правом держави, у якій мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди.

2. Права та обов'язки за зобов'язаннями, що виникають внаслідок завдання шкоди за кордоном, якщо сторони мають місце проживання або місцезнаходження в одній державі, визначаються правом цієї держави.

3. Право іноземної держави не застосовується в Україні, якщо дія чи інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди, за законодавством України не є протиправною.

4. Сторони зобов'язання, що виникло внаслідок завдання шкоди, у будь-який час після його виникнення можуть обрати право держави суду.

Стаття 50. Право, що застосовується до відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг)

1. До вимоги про відшкодування шкоди на вибір потерпілого застосовується:

1) право держави, у якій знаходиться місце проживання, місцезнаходження або основне місце діяльності потерпілого;

{Пункт 1 частини першої статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3390-VI від 19.05.2011}

2) право держави, у якій знаходиться місце проживання або місцезнаходження виготовлювача товару або виконавця роботи (послуги);

{Пункт 2 частини першої статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3390-VI від 19.05.2011}

3) право держави, в якій потерпілий придбав товар або в якій для нього була виконана робота (надана послуга).

{Пункт 3 частини першої статті 50 в редакції Закону № 3390-VI від 19.05.2011}

Стаття 51. Право, що застосовується до набуття, збереження майна без достатньої правової підстави

1. До зобов'язань, що виникли внаслідок набуття, збереження майна без достатніх правових підстав, застосовується право держави, у якій такі дії мали місце.

Сторони зобов'язання у будь-який час після його виникнення можуть домовитися про застосування до нього права держави суду.

Розділ VIII. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Стаття 52. Право, що застосовується до трудових відносин

1. До трудових відносин застосовується право держави, у якій виконується робота, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України.

Стаття 53. Трудові відносини громадян України, які працюють за кордоном

1. Трудові відносини громадян України, які працюють за кордоном, регулюються правом України в разі, якщо:

1) громадяни України працюють у закордонних дипломатичних установах України;

2) громадяни України уклали з роботодавцями - фізичними або юридичними особами України трудові договори про виконання роботи за кордоном, у тому числі в їх відокремлених підрозділах, якщо це не суперечить законодавству держави, на території якої виконується робота;

3) це передбачено законом або міжнародним договором України.

Стаття 54. Особливості регулювання трудових відносин іноземців та осіб без громадянства, які працюють в Україні

1. Трудові відносини іноземців та осіб без громадянства, які працюють в Україні, не регулюються правом України в разі, якщо:

1) іноземці та особи без громадянства працюють у складі дипломатичних представництв іноземних держав або представництв міжнародних організацій в Україні, якщо інше не передбачено міжнародним договором України;

2) іноземці та особи без громадянства за межами України уклали з іноземними роботодавцями - фізичними чи юридичними особами трудові договори про виконання роботи в Україні, якщо інше не передбачено договорами чи міжнародним договором України.

Розділ IX. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Стаття 55. Право на шлюб

1. Право на шлюб визначається особистим законом кожної з осіб, які подали заяву про укладення шлюбу. У разі укладення шлюбу в Україні застосовуються вимоги Сімейного кодексу України щодо підстав недійсності шлюбу.

Стаття 56. Форма і порядок укладення шлюбу в Україні

1. Форма і порядок укладення шлюбу в Україні між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, а також між іноземцями або особами без громадянства визначаються правом України.

Стаття 57. Укладення шлюбу в консульській установі або дипломатичному представництві

1. Шлюб між громадянами України, якщо хоча б один з них проживає за межами України, може укладатися в консульській установі або дипломатичному представництві України згідно з правом України.

2. Укладення шлюбу між іноземцями в консульській установі або дипломатичному представництві відповідних держав в Україні регулюється правом акредитуючої держави.

Стаття 58. Дійсність шлюбу, укладеного за межами України

1. Шлюб між громадянами України, шлюб між громадянином України та іноземцем, шлюб між громадянином України та особою без громадянства, що укладений за межами України відповідно до права іноземної держави, є дійсним в Україні за умови додержання щодо громадянина України вимог Сімейного кодексу України щодо підстав недійсності шлюбу.

2. Шлюб між іноземцями, шлюб між іноземцем та особою без громадянства, шлюб між особами без громадянства, що укладені відповідно до права іноземної держави, є дійсними в Україні.

Стаття 59. Шлюбний договір

1. Сторони шлюбного договору можуть обрати право, що застосовується до шлюбного договору, відповідно до частини першої статті 61 цього Закону.

Стаття 60. Правові наслідки шлюбу

1. Правові наслідки шлюбу визначаються спільним особистим законом подружжя, а за його відсутності - правом держави, у якій подружжя мало останнє спільне місце проживання, за умови, що хоча б один з подружжя все ще має місце проживання у цій державі, а за відсутності такого - правом, з яким обидва з подружжя мають найбільш тісний зв'язок іншим чином.

2. Подружжя, яке не має спільного особистого закону, може обрати право, що буде застосовуватися до правових наслідків шлюбу, якщо подружжя не має спільного місця проживання або якщо особистий закон жодного з них не збігається з правом держави їхнього спільного місця проживання.

3. Вибір права згідно з частиною другою цієї статті обмежений лише правом особистого закону одного з подружжя без застосування частини другої статті 16 цього Закону. Угода про вибір права припиняється, якщо особистий закон подружжя стає спільним.

Стаття 61. Майнові відносини подружжя

1. Подружжя може обрати для регулювання майнових наслідків шлюбу право особистого закону одного з подружжя або право держави, у якій один з них має звичайне місце перебування, або, стосовно до нерухомого майна, право держави, у якій це майно знаходиться.

2. Право, вибране згідно з частиною першою цієї статті, припиняє застосовуватися або змінюється за згодою сторін у разі зміни особистого закону або звичайного місця перебування того з подружжя, до особистого закону або звичайного місця перебування якого було прив'язане обране право. Нове право застосовується до правових відносин з моменту укладення шлюбу, якщо інше письмово не встановлено подружжям.

3. У разі відсутності вибору права подружжям майнові наслідки шлюбу визначаються правом, яке застосовується до правових наслідків шлюбу.

Стаття 62. Форма вибору права для правових наслідків шлюбу

1. Вибір права, передбачений частиною другою статті 60 та статтею 61 цього Закону, має бути здійснений у письмовій формі або явно впливати з умов шлюбного договору. Угода сторін про вибір права, що укладена в Україні, має бути нотаріально посвідчена.

Стаття 63. Припинення шлюбу

1. Припинення шлюбу та правові наслідки припинення шлюбу визначаються правом, яке діє на цей час щодо правових наслідків шлюбу.

Стаття 64. Визнання шлюбу недійсним

1. Недійсність шлюбу, укладеного в Україні або за її межами, визначається правом, яке застосовувалося відповідно до статей 55 і 57 цього Закону.

Стаття 65. Встановлення та оскарження батьківства

1. Встановлення та оскарження батьківства визначається особистим законом дитини на момент її народження.

Стаття 66. Права та обов'язки батьків і дітей

1. Права та обов'язки батьків і дітей визначаються особистим законом дитини або правом, яке має тісний зв'язок із відповідними відносинами і якщо воно є більш сприятливим для дитини.

Стаття 67. Зобов'язання щодо утримання

1. Зобов'язання щодо утримання, які виникають із сімейних відносин, крім випадків, передбачених статтею 66 цього Закону, регулюються правом держави, у якій має місце проживання особа, яка має право на утримання.

2. Якщо особа, яка має право на утримання, не може його одержати згідно з правом, визначеним у частині першій цієї статті, застосовується право їхнього спільного особистого закону.

3. Якщо особа, яка має право на утримання, не може його одержати згідно з правом, визначеним частинами першою і другою цієї статті, застосовується право держави, у якій особа, яка зобов'язана надати утримання, має місце проживання.

Стаття 68. Утримання родичів та інших членів сім'ї

1. Вимога про утримання родичів та інших членів сім'ї (крім батьків та дітей) не може бути задоволена, якщо відповідно до права місця проживання особи, яка зобов'язана надати утримання, такого зобов'язання про утримання не існує.

Стаття 69. Усиновлення

1. Усиновлення та його скасування регулюються особистим законом дитини та особистим законом усиновлювача. Якщо усиновлювач - подружжя, яке не має спільного особистого закону, то застосовується право, що визначає правові наслідки шлюбу.

2. Здатність особи бути усиновлювачем визначається відповідно до її особистого закону.

3. Правові наслідки усиновлення або його припинення визначаються особистим законом усиновлювача.

4. Нагляд та облік дітей, усиновлених відповідно до положень цієї статті, здійснюються відповідно до особистого закону дитини.

Розділ X. КОЛІЗІЙНІ НОРМИ ЩОДО СПАДКУВАННЯ

Стаття 70. Спадкові відносини

1. З урахуванням положень статей 71, 72 цього Закону спадкові відносини регулюються правом держави, у якій спадкодавець мав останнє місце проживання, якщо спадкодавцем не обрано в заповіті право держави, громадянином якої він був. Вибір права спадкодавцем буде недійсним, якщо після складання заповіту його громадянство змінилося.

Стаття 71. Спадкування нерухомого майна і майна, що підлягає державній реєстрації

1. Спадкування нерухомого майна регулюється правом держави, на території якої знаходиться це майно, а майна, яке підлягає державній реєстрації в Україні, - правом України.

Стаття 72. Здатність осіб на складання і скасування заповіту. Форма заповіту і акта його скасування

1. Здатність особи на складання і скасування заповіту, а також форма заповіту і акта його скасування визначаються правом держави, у якій спадкодавець мав постійне місце проживання в момент складання акта або в момент смерті. Заповіт або акт його скасування не можуть бути визнані недійсними внаслідок недодержання форми, якщо остання відповідає вимогам права місця складання заповіту або права громадянства, або права звичайного місця перебування спадкодавця у момент складання акта чи в момент смерті, а також права держави, у якій знаходиться нерухоме майно.

Розділ XI. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ ОСІБ

Стаття 73. Участь у процесі іноземних осіб

1. Іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави (їх органи та посадові особи) та міжнародні організації (далі - іноземні особи) мають право звертатися до судів України для захисту своїх прав, свобод чи інтересів.

2. Міжнародними договорами України та законами України можуть бути встановлені особливості участі у процесі дипломатичних агентів, персоналу міжнародних організацій та інших осіб.

Стаття 74. Процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб в Україні

1. Процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб в Україні визначаються відповідно до права України.

2. На вимогу суду, який розглядає справу, іноземна юридична особа має представити оформлений з урахуванням статті 13 цього Закону документ, що є доказом правосуб'єктності юридичної особи (сертифікат реєстрації, витяг з торгового реєстру тощо).

Розділ XII. ПІДСУДНІСТЬ ТА ВИКОНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ ДОРУЧЕНЬ

Стаття 75. Загальні правила підсудності судам України справ з іноземним елементом

1. Підсудність судам України справ з іноземним елементом визначається на момент відкриття провадження у справі, незважаючи на те, що в ході провадження у справі підстави для такої підсудності відпали або змінилися, крім випадків, передбачених у статті 76 цього Закону.

2. Суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо у суді чи іншому юрисдикційному органі іноземної держави є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав.

Стаття 76. Підстави визначення підсудності справ судам України

1. Суди можуть приймати до свого провадження і розглядати будь-які справи з іноземним елементом у таких випадках:

1) якщо сторони передбачили своєю угодою підсудність справи з іноземним елементом судам України, крім випадків, передбачених у статті 77 цього Закону;

2) якщо на території України відповідач у справі має місце проживання або місцезнаходження, або рухоме чи нерухоме майно, на яке можна накласти стягнення, або знаходиться філія або представництво іноземної юридичної особи - відповідача;

3) у справах про відшкодування шкоди, якщо її було завдано на території України;

4) якщо у справі про сплату аліментів або про встановлення батьківства позивач має місце проживання в Україні;

5) якщо у справі про відшкодування шкоди позивач - фізична особа має місце проживання в Україні або юридична особа - відповідач - місцезнаходження в Україні;

6) якщо у справі про спадщину спадкодавець у момент смерті був громадянином України або мав в Україні останнє місце проживання;

7) дія або подія, що стала підставою для подання позову, мала місце на території України;

8) якщо у справі про визнання безвісно відсутнім або оголошення померлим особа мала останнє відоме місце проживання на території України;

9) якщо справа окремого провадження стосується особистого статусу або дієздатності громадянина України;

10) якщо справа проти громадянина України, який за кордоном діє як дипломатичний агент або з інших підстав має імунітет від місцевої юрисдикції, відповідно до міжнародного договору не може бути порушена за кордоном;

11) якщо у справі про банкрутство боржник має місце основних інтересів або основної підприємницької діяльності на території України;

{Частина першу статті 76 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 4212-VI від 22.12.2011}

12) в інших випадках, визначених законом України та міжнародним договором України.

Стаття 77. Виключна підсудність

1. Підсудність судам України є виключною у таких справах з іноземним елементом:

1) якщо нерухоме майно, щодо якого виник спір, знаходиться на території України, крім справ, що стосуються укладення, зміни, розірвання та виконання договорів у рамках державно-приватного партнерства, укладених Кабінетом Міністрів України, згідно з якими нерухоме майно є об'єктом такого партнерства, а спір не стосується виникнення, припинення та реєстрації речових прав на такий об'єкт;

{Пункт 1 частини першої статті 77 в редакції Закону № 817-VIII від 24.11.2015}

2) якщо у справі, яка стосується правовідносин між дітьми та батьками, обидві сторони мають місце проживання в Україні;

3) якщо у справі про спадщину спадкодавець - громадянин України і мав в ній місце проживання;

4) якщо спір пов'язаний з оформленням права інтелектуальної власності, яке потребує реєстрації чи видачі свідоцтва (патенту) в Україні;

5) якщо спір пов'язаний з реєстрацією або ліквідацією на території України іноземних юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців;

6) якщо спір стосується дійсності записів у державному реєстрі, кадастрі України;

7) якщо у справах про банкрутство боржник був створений відповідно до законодавства України;

8) якщо справа стосується випуску або знищення цінних паперів, оформлених в Україні;

9) справи, що стосуються усиновлення, яке було здійснено або здійснюється на території України;

10) в інших випадках, визначених законами України.

Стаття 78. Компетенція інших органів України

1. Компетенція інших органів України щодо розгляду справ з іноземним елементом визначається законами України з урахуванням статей 75-77 цього Закону.

Стаття 79. Судовий імунітет

1. Пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно, яке належить іноземній державі та знаходиться на території України, застосування щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом України.

2. Акредитовані в Україні дипломатичні представники іноземних держав та інші особи, зазначені у відповідних законах України і міжнародних договорах України, підлягають юрисдикції судів України

лише в межах, що визначаються принципами та нормами міжнародного права або міжнародними договорами України.

3. Міжнародні організації підлягають юрисдикції судів України у межах, визначених міжнародними договорами України або законами України.

{Частина третя статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

4. У тих випадках, коли в порушення норм міжнародного права України, її майну або представникам в іноземній державі не забезпечується такий же судовий імунітет, який згідно з частинами першою та другою цієї статті забезпечується іноземним державам, їх майну та представникам в Україні, Кабінетом Міністрів України може бути вжито до цієї держави, її майна відповідних заходів, дозволених міжнародним правом, якщо тільки заходів дипломатичного характеру не достатньо для врегулювання наслідків зазначеного порушення норм міжнародного права.

Стаття 80. Судові доручення

1. У разі якщо при розгляді справи з іноземним елементом у суду виникне необхідність у врученні документів або отриманні доказів, у проведенні окремих процесуальних дій за кордоном, суд може направити відповідне доручення компетентному органу іноземної держави в порядку, встановленому процесуальним законом України або міжнародним договором України.

{Частина перша статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1837-VI від 21.01.2010}

2. Доручення судів України про вручення документів громадянам України, які постійно проживають за кордоном, або отримання від них доказів на території іноземної держави можуть бути виконані консульською посадовою особою України відповідно до міжнародних договорів України або в іншому порядку, що не суперечить законодавству держави перебування.

Розділ XIII. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ

Стаття 81. Рішення іноземних судів, які можуть бути визнані та виконані в Україні

1. В Україні можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах, що виникають з цивільних, трудових, сімейних та господарських правовідносин, вироки іноземних судів у кримінальних провадженнях у частині, що стосується відшкодування шкоди та заподіяних збитків, а також рішення іноземних арбітражів та інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних і господарських справ, що набрали законної сили.

{Частина перша статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

Стаття 82. Порядок визнання і виконання рішень іноземних судів

1. Визнання та виконання рішень, визначених у статті 81 цього Закону, здійснюється у порядку, встановленому законом України.

Розділ XIV. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 вересня 2005 року.

Підпункт 3 пункту 2 розділу XIV "Прикінцеві положення" набирає чинності з дня набрання чинності Цивільним процесуальним кодексом України.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

{Підпункт 1 пункту 2 розділу XIV втратив чинність на підставі Кодексу № 1618-IV від 18.03.2004}

2) у розділі VI Сімейного кодексу України (Відомості ВРУ, 2002 р., № 21-22, ст. 135):

назву розділу викласти в такій редакції:

"Особливості усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства";

статті 275-281, 288-292 виключити;

3) у Цивільному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., №№ 40-42, ст. 492):

у частині першій статті 2 слова "та цього Кодексу" замінити словами "цього Кодексу та Закону України "Про міжнародне приватне право";

статті 9, 411, 412 виключити;

4) частини шосту-п'ятнадцяту статті 6 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 29, ст. 377; Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 5, ст. 33; 1994 р., № 20, ст. 120; 1999 р., № 51, ст. 447) виключити;

5) розділ VIII Закону України "Про заставу" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 47, ст. 642; 2004 р., № 11, ст. 140) виключити.

3. Кабінету Міністрів України:

- у тримісячний термін з дня набрання чинності цим Законом подати до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Законом;

- привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

- забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Володимир Олександрович МИРОШНИЧЕНКО

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО У СХЕМАХ І ВИЗНАЧЕННЯХ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ СУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 02.07.2018. Формат 70х100 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 12,35. Тираж 300 прим.

ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури»
вул. Електриків, 23 м. Київ 04176
тел./факс 044-425-01-34

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4162 від 21.09.2011 р.